

SZÉKELY JENŐ

ACSEHI-CSALÁD

REGÉNY

ERDÉLYI -SZÉPMÍVES-CÉH
CLUJ-KOLOZSVÁR. 1928.

I.

Mi volt eddig az élete? Robot. Még tizenhároméves sem volt és már tanítgatta társait. Olcsó pénzért, sokszor csak a mindennapi vajaskenyerekért. A kereskedelmiben már számlázásokat vállalt egy kis fuvaros cégnél. Azután a bank. Reggeltől késő estig egyik napról a másikra, folytonos bajszában, de küzdelmekben is kis lépésekért előre: a bank. Önérzetes munka és szolgálai megalázkodás. Egészen addig, míg cégvezető lett. Harmincéves volt ekkor és senkisémmel támogatta. De négy nyelven beszélt, ő érkezett a legkorábban és ő ment el utoljára a bankból. Nem úgy, hogy lássák és csak azért, hogy mindjárt megtudják. Elment és vissza osont még egy órára. A munkáért dolgozott.

Harmincéves volt és csodálatos rajongással szerette az anyját. A munka és az anyja. Ez a kettő volt az élete. A robot sokszor majdnem elbírhatatlan napjaiban ez az érzés acélozta fáradhatatlanul munkabíróvá. Csend volt, félretolta az üzleti leveleket és egy darab papirosra ráírta: Anyám. Leírta és nézte a néhány összefonódó betűt. Nézte és drága, becéző szavakkal körülölelte. Körülsimogatta és könnyes lett a szeme, rursza jó érzés volt a szívében és azt gondolta, jaj hányszor és hányadszor már, — hogy ez a

hatalmas bank a maga embereken megőrlő szörnyű gépezetével bántó képzelődés csak és ha kinyitja az ajtót, hát a konyhai tűzhely mellett az édesanyja áll és új ízeket rak a fia kedvenc ételébe. De nemcsak neki, mindenkinek áll ott valaki új ízekkel, szeplőtlen szavakkal. És aki könnyebben fárad a munkában és hideg szívvel is le tudja írni: anyám, azt még más is várja, mert ami hiányzik valakiből, azt meg kell, hogy kapja valaki mástól az életben.

Mégsem szerették. Gondolkozó ember volt és amit elgondolt, nem merete megmondani. Még az anyjának sem. Az anyja se szerette. Túlságosan tisztelte és talán félt is tőle. Kemény nézésű szeme volt, — ha könnyek kívánczoltak beléje, még jobban megtüzesedett és a könnyecseppek elégték. Es magas is volt nagyon. Ha bejött az ajtón, meghajtotta fejét és mikor már benn volt, hirtelen kihúzta magát. Ez a mozdulat még most is megijeszti az anyját. Úgy jön be, mint idegen, igen, ellenségesen, mintha le akarna leplezni valamit. Az anya sokat sírt emiatt. De egyikük se beszélt. Nagy félelemmel és féltéssel gondoltak egymásra.

Pedig olyan szép volt a reggeli nap, ahogyan besurrant az ablakon. Gábor nézte az anyját, míg kávézott. Milyen szép. Jóság és szeretet. Az anya meg egykedvűen várta, míg fia megiszsa a kávé. Nem szólt egy szót sem. Ilyenkor reggel nem szoktak beszélgetni. Csehiné nem reggelizett a fiával. Megvárta, míg a többiek felkelnek. Szerette a társaságot és a vidám embereket.

Bennről kacagás csendült ki, mire az asszony arcán fölragyogott az öröm. Már szaladt is befelé a másik szobába, hol az ő egyetlen, gyönyörű leánya ébredezett. Mindig így ébredt, csilingelő neveléssel, mert álmaiba is belesugározta nagyrátörő vágyait. Az asszony arca megszépült, és mindent elfelejtett, mikor Olga csicsergő hangja, miné reggeli imádság, megkezdés és fölszentelés a napos.

Gábor egyedül maradt. Megint elmúlt egy reggel és megint nem mondta meg az anyjának. Jaj, pedig milyen régóta fojtogatják már a könnyes szavak. Haza fog jönni és lefekszik és az anyja megint csak nem tud meg semmit. Csak áll, kezében a vajjas kiflivéggel, mosoly suhant át az arcán és már megindult ő is az ajtó felé. Most benyit hozzájuk, leül a szőnyegre és hahotázik, a földön hentereg, keze és lába kalimpál, miné óriási hangszer billentyűi, melyek egy kacagó hangszernek, a gyermekkorának életbe nőtt részei. Azt mondja nekik: jó reggelt. Jaj, nem azt, valami egészen mást, valami nagyon széptt, amire csak sírni lehet nagyon sokáig. És mi lesz akkor a nevetéssel? Jaj! Azt mondja nekik: szeressetek engem. Vagy megkérdi tőlük: mivel bántottalak meg benneteket? Arról nem beszél, hogy reggeltől estig mindig csak értük négyükért: az anya, az apa, a húga és az öccse. Nem, ezt nem említi. De megkéri őket, hogy ne gyűlöljék olyan nagyon. Nem tehet róla, hogy csak ő egyedül dolgozik az egész családban, hogy ő a kenyérkereső. Ne bántsák és ne gyűlöljék. Neki is mutassák meg a nevető arcukat. Ne féljenek tőle.

Már az ajtónál volt, keze a kilincsen, pillanapnyi megtorpanással, mikor benn lenyomják a kilincsei és megint áradt kifelé a kacagás. Előtte állott a húga és mögötte az anyja. Bántó, felelősségre vonó komolysággal néztek rá. Mintha nem is ők nevettek volna. Különösen a lány. Gábor azt gondolta, hogy bizonyára ő az egyetlen ember, akire ilyen hideg szeretetlenséggel néz a húga. Talán nem is látja, csak végignézi rajta.

— Akarsz valamit? — kérdezte az anyja és hangjában panasz volt és lázadás. Közben az asztalhoz ment és rakosgatott, hogy ne kelljen a fia szemébe néznie.

— Semmit. — A hűgát nézte ezalatt, az alvástól pihent, kissé durcás arcát, megmozdulásában párduci természet, feketén fellobbanó szemét és lábát, a lábait, melyekhez hasonlót keresett, keresett egyre, hogy eléje boruljon és elmondhassa szegény, féligélt életét. Ni, a hajából kihullik a fésű. Egy foka még megkapaszkodott a szénfekete hajban, összefonódtak nagy búcsúölelkezéssel, azután, mint alélt szerelmesek eleresztették egymást. Figyelte az esés ívét, még hallotta a ruganyos koppanást, meggörnyedt, hogy fölemelje, de megbotlott az anyja lábában és elvágódott a földön.

Olga levetette magát a díványra és nevetett. Végre újra megtalálta az elveszett nevetést. Csehiné szó nélkül kiment a konyhába. Ő pedig csak ült a földön, kezében a fésűvel és nézte. Női fésű. Az orrához emelte, illatos volt. Milyen sok foka van, milyen szép. Még sohasem volt a kezében női fésű. A nők értenek az ilyesmikhez.

Sok furcsa alakú holmijuk van, magukra veszik, vagy magukkal viszik és a férfiak megszédülnek ezektől a különös dolgoktól.

— Talán fölkelnél a földről, — szólt Olga még mindig kacagva. — Már várják a bankban, cégvezető úr.

Gábor felnyújtotta a fésűt. Nem szólt, csak odaadta, megnézte az óráját és ijedten felugrott a földről. Béla és az apja akkor jöttek ki a másik szobából. Üdék voltak, boldogok, szépek, elegánsak. Az apja feketére festett baja és bajusza az egészségtől duzzadó piros arcnak most szinte negyvenéves fiatalságot hazudott. Béla, az öccse, Olgára nézett és nevetett. Nem tudta, miért, minek, de valami megsejtett cinkostársi együttérzéssel. Csehi derűs arca elkomorodott, mikor Gábort meglátta. Valamit mondani akart, de csak sóhajtott egyet, felvonta vállát és leült az asztálhoz. Várta a jó forró kávét és közben, mintha Gábor ott sem lett volna, körülnézett a szobában. Béla, mint az apja fiatal tükörképe ugyanolyan arccal, ugyanolyan fölényes, szórakozott elnézéssel szembe ült az Öreggel.

Csak Olga nézte még mindig Gábor esetlen alakját és nevetett. Valami olyasmi is rángathatta nevetőizmait, amit hirtelen nem tudott megmagyarázni magának. Ez még jobban ingerelte a további kacagásra.

— Eredj már, Gábor. Még megtörténik, hogy a bankszolja előbb lesz ott a cégvezető úrnál.

— Hallgassatok meg, — szólalt meg Gábor és a melle lázasan hullámozott a szinte soha nem érzett izgalomban. Most megkérdez tőlük valamit,

igen, most el fog dőlni minden, itt van ez a három ember, most meg fogja kérni őket egy parányi szeretetre. Hogy este, ha hazajön, legalább egyszer várják meg a vacsorával.

Csehi a kancsóból vizet töltött poharába, de nem ivott, csak úgy maga mellé állította.

— Talán mennél már. Nem azért mondom, mintha terhünkre volnál, csak úgy gondolom, hogy máskor ilyenkor már nem szoktál itthon lenni.

— De ma leesett a fésűm, apus, — tört ki Olgából a pillanatokra nagynehezen visszafojtott nevetés.

Béla megint hahotázott és közben megnevedő szemét törülgette. Csak Csehi bosszús arca nem akart megváltozni. Már palástolni sem tudta haragját és egyre bátrabban, kihívó elleti« szenvvel nézett a fiára.

— Ugyan, eredj már dolgozdra.

Gábor megtántorodott. Még Olga kacagása is megszakadt, annyira különösen, olyan valószínűtlenül hangzottak ezek a szavak itt ebben a családban. Béla a szemén feledte zsebkendőjét és nem tudta, hogy az a könnycsepp, melyet a nevetés sajtolt ki, nem azért buggyant-e ki, mert valamit nagyon meg kell siratnia.

— Ne zavarj bennünket a reggelinél.

Gábor még mindig hallgatott. Tudta, hogy valami rettenetes igazságtalanság történik vele és ha most ösöztönei lennének, hát megfogna egy dorongot és halálos ütésekkel végigverne rajtuk. De mikor végiggondolta és megborzadt, hogy a dorong már a kezében van, már föl is

emelte, hogy lesújtson vele, a gőzölgő kávéval belépett az anyja. A szeme ki volt sírva.

Gábor rémülettel ejtette ki kezéből azt a képzeletnek is szörnyű dorongot. Jaj, talán már meg is ütötte az anyját. Talán csak őt érte a dorong. Mert az anyját a rossz gondolat is megvéri és ha csókjával ki nem mossa a sebet, megmérgezi benne a szeretetet és ez a méreg meg is ölheti szegényt. Nézte az anyját, a tálca szinte az asztalra hullott kezéből és rároskadt a székre. Mindenki a kávéja után nyúlt, Olga is, és egyik se vette észre, hogy az asszony nem kávézik, nem beszél és halott-balvány arccal reszket az asztal mellett.

Csak Gábor látta. És egyszerre elfelejtett mindent, apja súlyos szavait, öccse helyeslő némaságát, Olga gúnyos, de fiatalságán keresztül mégis együttérző kacagását, ezt a bárom, nyugalmát féltő, kávé szürcsölgető embert, a maga elégtételtről fájó sérődöttégét, cégvezetői állását, a buga fésűjét. Csak ő látta az anyját, szomorúnak, betegnek, kisírtszeműnek, árvának a bajtól irtózó, vidám családban.

Maga se tudta, hogyan történt az egész. Hol kezdődött, micsoda szó vagy tekintet vitte az anyja lábai elé és miféle bátorító kézmozdulat, anyai simogatás emelte tovább az anyja kezéig és onnan tovább az arcáig és bogy az ajkuk megnyílt és könnyeik megeredtek, egymás karjaiban? Mi történt?

Mire kibontakoztak, bárom megrémült ember nézte őket a szoba szögletéből. Hidegen, szeretetlenül, de nagy erővel a cinkos összetartásukban.

Gábor csak állt, pillanatig még fogta az anyja

reszkető kezét, beszélni nem kívánt, könnyei sok szóltan esztendőt elmeséltek, érezte a szűrő szemeket — és megindult. Mikor kiment, még a szokottnál is mélyebbre hajtotta fejét, végtelen fiúi alázatában.

Csak ment és azt gondolta, bogy ma kezdődött az élete. Levette kalapját és fölnézett az égre. Előtte pedig egy öregasszony roskadozott súlyosan megterhelt piaci kosarával. Jó, bogy meglátta. Nekipróbálkozott a túlsó oldalnak, de vilamos csilingelések, autóbúgások visszarémítették. Odament bozzá, elvette a kosarát, a bóna alá nyúlt és átvezette a másik oldalra. Mikor visszaadta a kosarat, az asszony mondani akart valamit, de elcsuklott a szava. Sírt.

II.

Alig, bogy Gábor kitette a lábát, visszasompotyogtak az asztalhoz. Még maradt egy korty kávé a csésze alján, mellette egy darab vajas kiflivég. De jó ideig nem mertek egymásra nézni. Az asszonyra különösen. Mégis Csehi volt az, ki míg nagy körültekintéssel rágyújtott a napi első médiára, melyet késő éjszakáig, gyakran hajnalig legalább tizenöt szivar követett még, igen, az apa volt az, ki a szivarja füstjének bátorításán keresztül először nézett az anyára. Látta, hogy sápadt és zárkózott, de több mint harminc esztendő alatt éppen eléggé megszokta, hogy ne értse meg a feleségét. Szerette ugyan még most is, ha kedvenc ételei kerültek

az asztalra, nagyon megbecsülje a tiszta fehérnemű hófehér gondosságáéra; de már nem bánta volna, ha szép lassan, észrevétlenül fizetett szakácsnővé változik gyermekeinek anyja. És jó volt akkor is, ha beteg volt, hogy volt, aki ápolta, borogatások, tea, az orvosságok pontos beadása. De hát pénzért ezt is megcsinálják az embernek. Volt egy eset, — egészen belezavarodott a visszaemlékezésbe, — hogy valami csúnya betegséget vitt haza és az asszony akkor is ápolta, hordta a higany tap ászit, pedig közben ő maga sem maradt érintetlen a szörnyű betegségtől. De tovább is csak őt ápolta, magával nem törődött. Zálogba cipelte aranyóráját, fülbevalóját, a vég vásznat, melyet karácsonyra kapott tőle, csakhogy ő meggyógyuljon. Meg is gyógyult. Fölkelt és ment tovább. Az asszony pedig otthon maradt szomorúan, betegen, örökös szegyenkezéssel. Ekkor már mind a három gyerek iskolába járt.

Nem is tudta, hogy egy régi, majdnem elfelejtett lelkiismeretfurdalás melegítette most közelebb az asszonyához.

— Beteg vagy, Jolán? Fáj valamid?

Az asszony mosolygott. Talán nevetett volna is, ha fogai össze nem koccannak a nagy belső reszketéstől.

— Ne törődjeteK velem, nincs semmi bajom. Jó volt a kávé?

Béla már olvasott az asztalnál, Olga a közeli találkozájára gondolt, megint csak Csehinek kellett tovább beszélnie. Hogy így meg úgy, amit az ő aranyoskezű felesége csinál, az mindig a legjobb és éppen úgy a legjobb. De ő látja rajta,

hogy beteg, hiába rázza a fejét, lefekszik szépen az ágyba és orvost hívnak, Olga pedig itthon marad és megfőzi az ebédet és felszolgálja.

— Én nem maradok itthon, — ugrott fel Olga, kit az egész vitából csak annyi érdekelt, hogy neki otthon kell maradnia, — Pali azonnal itt lesz értem.

— Talán most az egyszer Pali is belátná, — próbálkozott az apa, — de Olga már reszketett és közel állt a síráshoz. Nem kell, hogy belásson semmit, ő nem marad itthon.

Az anya szinte könyörögve hallgatott. De mikor már Béla is lecsapta a könyvet, hogy nincs egy perc nyugalma sem az embernek ebben a házban, Csehiné is fölkel, hogy leszedje az asztalt. Túlbuggón lépegetett, mint a megdorgált cseléd, ki belátta hibáját.

Csehi felvonta vállát, mintha azt mondaná, hogy ő mindent megpróbált, nem oka semminek és nem felelős a következményekért. Feltette szemüvegét, elővette az újságját és szivarozva olvasgatott.

Olga karbatett kézzel várt, míg az anyja kiment a szobából. Még az ajtót se nyitotta ki neki, annyira várta, hogy rátámadhasson az apjára.

— Nem értelek apa, miért avatkozol a dolgaimba.

Csehi nem felelt, belemerült az újságjába.

— Maradj itthon te, ha olyan vaj szíved van. Különben pedig nincs is semmi baja. Csak úgy rájött, hogy Gabival sír és csókolózik egyet.

— Beteg az anyátok, — szólalt meg félénken Csehi az újságja mögött.

— Olyan, mini: a makk, — pattogott Olga.
 — Vagy bánt a lelkiismeret állandó ballépéseidért? — Csúfondárosan nevetett. Csehi végre letette újságját, szemüvegjét is levette és gondosan megtörülgetve a tokjába rakta. Olgára nézett, de olyan szemekkel, amelyek mindig vihart jelentettek ebben a házban. A látszólagos nyugalma is kínzó vágy volt csak egy tekintélyt megővő apai kitörésre. Olga érezte, de nem félt tőle. Szerette a drámai kitöréseket.

— Nagyszerű! Most jön a kitörés, a nagy drámai összeütközés. A hallgató apa, kit nyilvánvalóan megsértett az, hogy lánya beszélni kezd. Figyeljetek. Apa és lánya szemben állanak egymással. Színpad maradhat. Hárman vannak a színpadon. Az a körülmény, hogy reggeli után nyugodtan itthon maradtak, arra enged következtetni, hogy egyiknek sincs foglalkozása.

— Elég! — kiáltott Csehi a fiára, de magában örvendezett, hogy elmaradt a nagy kitörés. Szerette a nyugalmat és irtózott a drámai jelenetektől. Béla volt a család szemefénye, írónak indult és nem bánták, ha gyakorolta magát a családban a kínos helyzetek megoldásában. Kevésbé kényes hangulatban a drámai feszültség a szereplők nevetésében robbant volna ki. Most azonban túlkorán jött a móka és a nevetést nem tudták olyan hirtelen előnyeldekelni.

— Te vagy az oka mindennek, — kiabált Olga Bélára, — mert elbújsz a könyveid mögé, ha ki kellene állni. Éjtszaka persze mellettünk vagy, akkor soha sincsen könyv a kezében.

Béla nem hátrált meg, bár érezte, hogy az

apja haragja is feléje kezd villámlani. Elnevette magát. Ez se ritka eset. Van két veszekedő és egy békítő. A békítő nem látja be, bogy azoknak kell a veszekedés, bogy kibékülbessenek. Beléjük iojtja a szóé és a végén őt, a békítőt verik meg a lelki nyugalmuk kedvttrt.

— Na itt vagyok, üssetek. — Nevetve eléjük állott és esetlenül kedves mozdulattal kínálhatta hátát.

Végre elnevelték magukat, de oly hirtelen, bogy az első pillanatban szinte bántotta is őket vidámságuk.

— És most beszéljünk arról, hogy hová megyünk estére. Űdék vagyunk, szépek, fiatalok, a mienk a világ.

— Én ma nem mehetek veletek, Palinak ígertem az estémet.

Csehi és Béla először egymásra néztek, csak egy szemvillanásnyi leplezetlen örömmel, azután Olgára pillantottak. Örvendtek, hogy lesz végre egy szabad estéjük és mindegyikük megy a maga útjára. Csehi a harmadrendű színésznőhöz, akinek két év óta ígér kitűnő szerződést a Vígyszínházban, Béla pedig az ifjú titánok közé, abol életformákról és művészi megnyilatkozásokról prédikál.

— Mennyi pénzed van? — kérdezte Csebi a lányától.

— Van Palinak, nekem nem kell pénz, — felvonta a vállát és kinézett az ablakon.

— Nekem egy vasam sincs. Egy feketét még csak ki tudok fizettetni valakivel, de a másik feketére való kell tartaléknak. Olgicám, nem lenél szíves?

Olga nem felelt. Béla az apjához fordult. —

— Kérj anyádtól.

Béla felvillanyozva indult a konyhába. Örvendett, hogy külön beszélhet az anyjával. Voltak olyan hízelgő szavai a számára, hogy szégyelte volna így a többiek előtt elmondani. Az anyja ült a konyhaszéken, kezében egy pohár, amelybe már belegyömöszölte a pohártörölt, de nem volt ereje, hogy meg is forgassa benne. Béla kivette a kezéből és fényesre törülte, utána a többi poharakat. Az anya csak nézte és örvendezett. Nagyon szerette ezt a fiát, csak ezt szerette igazán.

— Ne haragudj, anyácskám, hogy nem maradok itthon veled, de találkám van barátaimmal.

Az anya csak bólintott. Örült, hogy ilyen jó fia van. Lám, ez tud beszélni hozzá, meg tudja mondani a szeretetét, nem úgy, mint Gábor.

— Gabi mostanában nagyon szűken tart bennünket pénzzel.

Az asszony összerezett. Megérezte, hogy valami bujkál a fia gyöngédsége mögött. Azt sem mondhatta meg, hogy Gabi minden pénzét az apjának adja, aki azután neki alig ad valamit háztartásra és hogy tartozik a mészárosnak, a fűszeresnek, sőt most már a péknek is kezd adós maradni.

— Már röstellem a sok kéregetést idegenektől. Nem mondom, adnak, adnak, mert érzik bennem a zsenit és félnek a jövőmtől, de hát éppen ezért nem szeretek megalázkodni. Inkább tőled kérek. Ugye, anyácskám?

— Nincs fiacskám, hidd el, hogy nem adhatok.

— Hát hova megy a pénz? Ki költi el? Gabinak kötelessége, hogy adjon, hiszen itthon lakik, itthon étkezik, itthon mosnak rá.

— Gabi minden pénzét hazaadja.

— Hát hol van akkor? Hiszen Gabi rengeteget keres.

— Kérdezd meg apádtól, fiacskám. Én nem mondhatok mást.

Béla, ki még az anyjával sem tett különbséget abban, hogy csak addig volt kedves valakihez, míg szüksége volt rá, dühösen kiment a konyhából és becsapta az ajtót. Csehiné összerendezte. Nézte a fénylő poharakat az asztalon és mintha csak szórakozottságból csinálná, belerakta újra a hideg vízbe és serényen hozzálátott a törülgetéshez.

Béla most az egyszer nem akarta könnyű vígjátékba oldani a drámának induló cselekményt. Elhatározta, hogy maga is beáll a harcba és kivekszi az igazságot. De arra nem számított, hogy Andok Pál hírlapírót már ott találja. Feldúlt arcát hangos nevetés fogadta és ő zavarában még köszönni is elfelejtett. Apjára nézett, aki mintha tudna valamit, elfordult és lesütötte szemét.

— A zseni ki akarja forgatni a világot sarkából. A zseni lángot fű és tüzet okád. A zseninek nincs pénze.

Béla kelletlenül mosolygott Andok szavaira, hiába biztatták a többiek harsogó kacagással. Nézte Andokot, ezt a simamodorú, kedves arcú, szőkeségében jelentéktelen fiatalembert és valami szinte megkövesedett fölény ült az arcára. Azért se felel neki, csak hadd érvényesüljön a szelleme

alacsonyosságával. Ide az kell. Olga maholnap a szeretője lesz ennek a monoklis, elbizakodott szőke fiúnak, ha ugyan még nem az. Miatta ugyan lehet. Pedig sajnálta Olgát. Nem ennek az embernek szánta. Inkább egy egészséges parasztnak, akivel nyári alkonyatkor az érett búza-tábla szélén összeborulnak.

Megint mondott valamit Andok, mert megint nevettek. Mindig a megnevettetésre pályázott, minden mondatát kiszámította.

— Szmokingban is ilyen dühös vagy, vagy csak rendes nappali ruhában?

Nevetés. Most már felelni kellett. Valami sértést, gúnyt inkább, hogy nevetségessé tegye ezt a nyergében biztosan ülő udvarlót. De eszébe jutott az első novellás könyve és lemondott a visszavágásról. Jó lesz majd akkor Andok, ha ugyan addig össze nem vesznek Olgával. Ha akkor már a szeretője lesz Olga, hűvösebben fog írni a könyvről, mintha még nem a szeretője. Különben mit lehet tudni ilyen családban! Lehet, hogy éppen akkor és azzal hódít, ha őt lehúzza.

— Nem felelek a csipkelődéseidre, mert nemsokára megjelenik az első kötetem és ilyenkor, úgy mondják, nagyon kesztyűs kézzel kell bánni a közélet nagyságaival.

Így. Most legalább megmondta és néhány szót még ki is hangsúlyozott, amit gúnynak szánt.

Megint nevettek, pedig most nem is Andok beszélt. Az újságíró készülődött. Megállt Béla előtt és egészen szertartásos komolysággal kezét fogott vele. Azt gondolta, hogy ez a művész hajlandóságú fiatalember sok mindent tud, sok

mindené megért és jó lesz abbahagyni a gúnyos megjegyzéseket, mert ez a kis Csehi Béla olyan érzékeny, mint minden művész.

— Egészen bizonyos, hogy nagy, komoly sikered lesz.

Béla megtántorodott. Most ebben a pillanatban annyira szerette Andokot, hogy ha az apja nincs ott, ő maga ajándékozta neki Olgát. Így csak kedvtelten nézegette őket, ahogyan mentek kifelé. Már nem is látta olyan jelentéktelennek.

— Hát akkor el ne felejtöd: ma este premier a Vígszínházban, — szólalt meg Csehi.

Béla engesztelten nézett az apjára, pedig most már igazán nagy, mindennel leszámoló jelenetre készülődött Gabi pénze miatt.

— Ki mondta? Hol van a jegy?

— Andok hozta. Bal hatos szám és légy ott pontosan.

Ezzel már ki is ment a szobából. Nem a konyha felé. Nem akart az anyjával találkozni, nehogy megint megessék a szíve rajta és még lemondjon megszokott délelőtti kávéházáról és déli kószálásairól a színésznővel. Fő a hit, és ő meg van győződve, hogy az egész könnyen múló rosszullét volt csupán.

Bélának megint eszébe jutott pénztelensége. Még annyi pénze sincs, hogy a Dunaparton egy székre leülhessen. Megint menekülnie kell a táska asszony elöl a széksorok egyik végéről a másikra. Még annyi pénze sincs, hogy megigyeék egy pohár barackpálinkát valamelyik dunaparti kávéházban. Gabi jutott eszébe és örült a gondolatának. Villamosra még telik. Már rohant is kifelé.

mégiscsak a konyhán keresztül, hangosan dalolt és csak annyira látta meg az anyját, hogy amikor kiment, nem csukta be a konyha ajtaját.

Csehiné fejcsóválva betette és bezárta az ajtót. Bement az üres fészekbe. Egyedül hagyták. Ment tovább a hálósobába és elrakta Olga szerete* széjjel dobált holmiit. Egy ruha a földön hevert összeesve, úgy, ahogyan kibujt belőle. Kinyitotta az ablakokat, kitette a párnákat a párkányra, de nem nézett ki az utcára. Hallotta a fölcsapódó életet és megrázkódott.

III.

Csehi Gábor cégvezető talán az egyetlen volt, akire nem irigykedtek a bankban gyors előmeneteltről. Tudták róla, hogy franciául, angolul, olaszul jól beszél és sokszor valószínűleg büszkélkedtek fiatal kollégájukkal, aki közülük nőtt ki a munkájával és tehetségével. Csehi Gábor mint cégvezető is ugyanaz a szótlan, mogorva ember maradt, de különben minden szociális kívánság zászlóvivője. Most ugyan már csak titokban járt a kishivatalnokok érdekében. De ha valamit elért, és megtudták, hogy ő harcolta ki a kedvezményeket, letagadta és kitessekelte a köszönő küldöttséget.

A váltóosztályt vezette. Ide éppen ilyen ember kellett. Nem él társadalmi életet, nincsenek barátai és főként ivócimborái, nem kártyázik, nem szaladgál nők után és szerelmes nőcskék őt sem zaklatják a szívükkel. Mintaember. Ruhája semmit-

mondó szürke és nyakkendői is mindig olyanok, mintha egybe volnának szabva ruhájával. Csak az alakja feltűnően magas, de éppen ezért minden felét azonnal leültette, nehogy fölényesnek lássák. Egyformán beszélt grófokkal és iparosokkal. Nem érzett semmi elfogódottságot a főúri kézfogások alatt. Nem jött sóba zavarba. Még nőikkel szemben sem. Mennyi nő járt már nála és ha visszagondolt rájuk, emlékezett is a váltóikra, de azt, hogy szőkék voltak-e, vagy barnák, szépek-e, vagy csúnyák, sobasem tudta megjegyezni. Csak az maradt meg benne, hogy a nők kitartóbban, erőszakosabban kértek és többször volt udvariatlan velük, mint a férfiakkal. A megtagadást egyenlő mértékkel mérte, de már jelenlétükben elővett más munkákat és hangos utasításokat adott közben, míg végre rájöttek ügyük reménytelenségére. Fiatalkora dacára nagyszerű szimatú bankember volt.

Csak most, hogy ez az eset történt közte és az anyja között, most először támadt fel benne valami lázadás a fegyelmezetlenségre. Legalább egy napra kimaradni a hivatalából és egész nap otthon üldögelni. Hallgatni őt és beszélni neki. Jaj, kevés ez a munka. Fültépő lármá kellene körülötte, száguldás, az emberi karok, mint gépek lendülnének mindig, előre és vissza, folyton. Több nyugtalanság. Ki kellene lépni ebből a munkátlan robotból. Csinálni valamit. Egyszer falun volt a nagybátyjánál. Láta a favágót, amint a görcsös akácfaára reásújt hatalmas fejszéjével. Micsoda erő és lendület! Mint majdnem minden szellemi munkás, pillanatnyilag ő is a fizikai munka gondolata

felé menekült. De nem volt sok ideje hangulafának más téren való kiélésére. Csengett a telefon, bankszolgák hoztak, vittek különböző iratokat, feleket fogadott és bocsátott el, leveleket dikált. Teljesen belemerült munkájába.

Hirtelen meglátta Bélát, ki a váltóosztály előtt álldogált és várta, hogy egyszer felpillant és észreveszi őt. Nagyon megörült az öccsének.

— Hogy van anyánk?

— Panaszkodik, hogy minden pénzt apa vág zsebre.

Gábor egészen belesápadt az öccse szavaiba. Nem ezt várta. Valami gyöngéd, tiszta kijelentést az anyjuk betegségéről. Üzenetet tőle, hogy már ebédre is menjen haza, ne maradjon a bankban, mert oly bosszú az idő reggeltől estig. Es akkor jön Béla, ő tele van munkával, és felelőtlenül megrohanja ezekkel a súlyos dolgokkal. Valóban ő küldte volna? De miért nem szólt neki?

Béla ott állt előtte és várt. Már sajnálta, hogy megmondta. Azért jó cinkostársa volt az apja. Sokszor kapott pénzt tőle.

— Az egészset különben csak éppen hogy megemlítem. Nem olyan nagy eset, — és megpróbált hanyag pózba helyezkedni, hogy Gábort jobb bankulatra biztassa. Pénzt akart tőle.

— Majd ezután másként lesz, — szólt hirtelen Gábor, megszorította öccse kezét és otthagya.

— Gabi, — kiáltott Béla gyermekes ijedtséggel a bátyja után. De mikor az ijedten visszasietett, már az előbbi hanyag pózból nézett fel rá. — Légy szíves, adj néhány pengőt.

Gábor kivette a pénztárcáját és megmutatta.

Nem volt benne semmi, Azután a mellényzsebéből előkotorászod ötven fillért.

— Ez az egész, ne higgyétek, hogy én dúskálók a pénzben.

Béla mosolygott. Neki ne mondja senki, hogy egy ilyen nagy bankban a váltóosztály cégvezetőjének nem akkor van pénze, amikor akarja. Meg is mondja.

— Gyerek vagy, Bélus. Menj csak szépen haza. — Nem akart vitatkozni, ideje se volt hozzá. Megint sarkon fordult és bement az osztályára.

Béla egy darabig még álldogált, várt, hogy talán még kijön Gábor, hiszen nem messze tőle a pénztárnál száz és ezer számra bevettek a százpengősök. De magában már hazug uzsorásnak szidta a bátyját és lázadozva kiment a bankból.

Gábornak nem volt ideje, hogy sokáig tépelődjön. Emberek jöttek és a múltó percek új meg új munkatömeget tornyosítottak eléje. Elásta magában ezt a szomorú jelenetet.

Egyszerre Jeney igazgató állt az asztala előtt. Gábor felugrott. Ez a szokatlan látogatás egészen megzavarta. Ha valamit akart tőle, rendszerint maga elé citálta. Még fokozta, zavarát, hogy az igazgató kezét is fogott vele. Évek óta nem volt példa ilyesmire. Különösen Jeney. A bank királya. Félelmetesen szigorú és embertelen ember. De minden vállalkozása sikerül. Amihez nyúl, arannyá változik a kezében. Kis zömök emberke, de még a hatalmas Csehi Gáborra, igen, még ő rá is úgy tudott nézni, mintha ő volna a nagyobb.

— Sok a dolga?

— Mint mindig, igazgató úr.

— Hát csak folytassa, — nyújtotta kezét újabb kézfogásra és már ment is néhány lépésé. Gábor még allé, így bámult a szokatlan jelenség után, amikor az igazgató visszafordult, és feléje sietett. — Ja igaz, valami privát beszédem lenne magával, jöjjön be hozzám néhány percre.

— Mose parancsolja?

Jeney végignézett a váltó osztályon, a munkájuk felé görnyedő tisztviselőkön és biccentett a fejével. Jeney ment elől, Gábor utána. Ahol elhaladtak, a hivatalnokok letették a tollat és egymásra néztek. Akik ismerték Jeney családi viszonyait, azok már sejtettek, találgattak valamit, csak Gábor nem gondolt semmire. A munkája miatt nem félt. Azért még senkinek sem mondtak fel, mert túlsókat dolgozott.

Az igazgatói iroda párnás ajtaja mögött öblös bőrfotójkben szemben ültek egymással. Jeney arany cigarettatárcáját Gábor elé tartotta, aki kivett egyet és rágyújtott, pedig csak ritka alkalmakkor dohányzott. Nézte az igazgató arcát, még sohasem látta ilyennek, ennyire háziasnak. Már érezte, hogy most nem a cégvezető és az igazgató fognak tárgyalni egymással.

— Szeretnék közelebről megismerkedni magával. Megenged néhány kérdést?

— Parancsoljon, igazgató úr.

Jeney likórt töltött két pohárba, felemelte a magáét és mosolyogva koccintotta a másikkhoz. Gábor is kiitta, pedig az érettségi bankett óta nem ivott szeszes italt. De most tudatosan nem akart semmit visszautasítani. Nem akarta, hogy különcknek tartsák vagy megdicsérjék valami ha-

szontalanság miatt. Kicsit fejébe szállt az alkohol, mert egyszerre magabízóbban nézett az igazgatóra. Úgy érezte, ha még egy pobárral megiszik, már nem is lesz köztük több különbség, mint ember és ember között.

— Nagyon szépen vezeti az osztályát.

— Ami tőlem telik, megcsinálom.

— Igazán örvendek, hogy nem blamáltam magam a kinevezésével.

Ezt még nem tudta Gábor, nem is igen kuttatta. Talán túlbecsülte saját tehetségét és azt a néhány nyelvet. Csak most mondták meg neki minden kertelés nélkül, hogy milyen hatalmas pártfogója volt. Jeney. De hát miért? És ha ő is csak a tehetségét akarta megjutalmazni? Miért ne?

— Persze otthon él, családi körben?

— I-igenis, — dadogta Gábor, mert nagy utat kellett megtennie a gondolataitól eddig a feleletig.

— Szülei élnek?

— Ó, igen, — szólt már bátrabban, mert érezte, hogy vallatják és kíváncsi volt, mit akarnak tőle.

— Testvérei is vannak?

— Testvéreim? Igen, egy lány meg egy fiú.

— Mit csinálnak?

— Hát csak úgy a testvéreim.

Jeney nevetett.

— Nagyon jó, szóval nincs foglalkozásuk.

— Béla, az öcsém bat évvel ezelőtt érettségizett és írónak készül. Sokat olvas és tanul. Már beszél franciául.

— Nagyszerű, — helyeseli: az igazgató, kinek nagyon imponált a művészvilág, — ez a legszebb pálya, ha sikerül. Persze most még nincs jövedelme.

— Lehet, hogy keres valami keveset.

— A húga is?

— Nem, ő otthon van, segít az anyámnak.

— Ez a legszebb hivatás. A nő konyhán nőjön fel, az édesanyja mellett.

— Nem sokat tudok róla, oly keveset vagyok otthon. Ők jobban értenek az élethez.

— És miből? — szaladt ki az igazgató száján a kérdés, de talán már maga is megbánta, mert hangsúlyozta, hogy erre persze nem kell felelnie, ha nem akar, csak mint pénzember, aki megszokta a reális üzleteket, önkénytelenül elszólta magát.

— Az én keresetemből, igazgató úr, valószínűleg az én keresetemből.

— No nem kell azért túlozni. Valószínűleg az apja is keres. Mi is csak az ő foglalkozása?

— A háború előtt utazó volt. Nem volt szakmája, de mindig a legjövedelmezőbb írtületen mozgott.

— Igen értelmes üzleti elv, valószínűleg vitte is valamire. A reális élet honorálni szokta az ilyen képességeket.

— Nem, most nem foglalkozik semmivel.

— Semmivel? Hát ez nagyon nehéz. Igaz, hogy magának szép fizetése van, szépen eltartathat egy családot a jövedelméből, de ezt azért nem szabad. Hiszen ön fiatalember. Maga dolgozik és ők élnek. Hát ez nem beosztás, ezt a legghatározottabban el kell ítélnem.

Gábor felállt. Ez már túlment a hivatali helytelenítésen.

— Megbocsásson, igazgató úr, de az én sorsom; bármilyen szomorú is, magam viselem.

Jeney is felugrott és Gábort barátságosan visszanyomta a székre.

— Ez a mai fiatalság. Űt és harap, ba valaki a javát akarja. Hát csak nem gondolja, hogy bele-szólok az életébe? De tudja, én nemcsak bank-igazgató, hanem apa is vagyok. Nekem is van egy olyan nagy leányom, mint maga és szeretném, ha el-jönné hozzánk és nem csak egyszer, hanem otthon érezné magát nálam. No, most megmondtam.

Gábor valami köszönetet dadogott, hogy boldog és nagyon megtisztelt a meghívásával, de ő annyira nem társasági ember és attól fél, hogy nevetséges lesz, mert az a legnagyobb baja, hogy mihelyt társaságba megy, nem tudja, mit csináljon a karjaival.

Jeney nevetett, de olyan jóízűen, hogy szinte rengtek bele a komoly üzleti beszélgetésekhez szokott falak.

— Majd gondoskodom én a karjaidról öcsém, — szólalt meg Jeney még mindig nevetve. Szombaton nálunk vacsorázol és semmi teketória, a világért se szmoking és előzetes látogatás. Vagy talán nincs is szmokingod?

Gábor nem felelt. Nem akarta egészen kiszolgáltatni magát. így is többet mondott a kelleténél. Meghajolt és menni készült. Jeney kiki-serte, ment vele karöltve, vitte vissza egészen az osztályáig. Gábor pedig nagyon szégyelte magát hivatalnoktársai előtt ezért a különös kitün-

tetésért. De az igazgató közben már üzleti ügyekről beszélt, érdeklődött és utasításokat adott, így értek Gábor íróasztalához.

— Gabi, Gabi, — hallatszott kívülről a húga ujjongó hangja. Mindketten feléje fordultak.

— No lám, a nagy nőgyűlölő milyen szép hölgyekkel érintkezik.

— A húgom, — szólt Gábor zavartan és szeretette volna, ha már megy tovább az igazgató. Maga se tudta miért, de ezt a két embert nem akarta megismertetni egymással. Minek? De Jeney újból belekarolt Gáborba és már mentek is Olga felé. Olga el volt ragadtatva, hogy megismerte az igazgató urat, Jeney pedig annyira olvadozott, hogy Gábor undorítónak találta.

— Mit akarsz? — szólt nyersen a húgához.

— No, ne ilyen durván ehhez a gyönyörű madárkához.

Olga nevetett, egészen belepirult a nevetésbe. Szép volt.

— Mindig ilyen. Joga van hozzá, mert ő a kenyérkereső gazdánk. — Megint nevetett.

— Minek jöttél?

— Pénzért, kedves gazdám, — szólt Olga tréfás fintorral. Jeney közben vágyakozva nézte a lány gyönyörű alakját.

— Megmondtam már, hogy a hivatalomban ne zavarjatok.

— Cégvezető úr, — szólt ki egy tisztviselő a váltóosztályból. Gábor elsietett, Olga egyedül maradt az igazgatóval. Erezte, hogy tetszik, és ez egészen különös biztonságot adott neki.

— No tessék, most pedig megszökik. Tessék

elbinni, hogy az ember bátyja a legkiállhatatlanabb a világon.

Jeneynek eszébe se jutott, hogy a hivatal komolyságával és a munka szentségével nagyképekűdjék a lány előtt. Nagyon tetszett neki és egyszerre elfeledte a közelségében izgatottan dolgozó hivatalnokokat, hatalmas ügykörét igazgatói állásával együtt, az egész bankót. Csak ezt az édes gyermekét látta maga előtt.

— Tiszteljen meg engem bizalmával és fogadorn, hogy udvariasabb leszek magához.

Olga, miné mindig, mikor nem tudta, mit feleljen valamire, most is a nevetéshez menekült. Jeney pedig vezette a lányt és közben tovább beszélt, hogy miért ne lehetne ő a bátya helyettese, csak akarni kell. Nagyon tudná ám szeretni az ő kis hűgát, nem lehetne olyan kívánsága, amelyet ne teljesítene. Az egyik haragos és elküldi őt, a másik, ő maga, minden szeretetével és megbecsülésével megnyitja a szívét. Csapja el a régi goromba testvért és nevezze ki őt a helyébe.

Olga csak akkor eszméit, hogy mi is történik itten, mikor már benn voltak Jeney szobájában. Megijedt. A bepárnázott ajtók mögött félt ettől a nagyon udvarias, de parázsló szemű embertől. Menekülésre gondolt. Eszébe jutott Andok Pál, igen, Pali, aki künn várja, várja a bank előtt, szegény. Már leült, de felugrott és menni akart. Előkerültek a likőrös poharak, most már nem lehet addig elmenni, míg egy, de csak egyetlen pohárral meg nem iszik. De az első pohár után jött a második és még egy, Jeney pedig egyre forróbban beszélt, jaj, ha Olga követni tudta volna.

Érezné, hogy már nem akar a bátyja lenni, villát emlegetett a Rózsadombon, szerelmet, boldogságot, csillogást és egyre többet, már autót is. Mert Olga megint nem szólt, csak kacagott a likőrtől és a maga tavaszi húsz esztendeje mámorától. Egyre édesebben nevetett és öntudatlanul is egyre csábítóbban. Szemei villámlottak, pirosan izzott az ajka, melle megfeszült a blúz alatt és nem vette észre, hogy jóval a térde fölé csúszott a szoknyája.

Jeney nézte, falta a lányt, már nem is beszélt. Minden ígéretét eltékozolta. A legszebbnek és a legnagyobbnak sem adhatna többet, mint ennek a csitri lánynak, de a leggyönyörűbbnek, akit a véletlen az útjába hozott. Már sajnálta, hogy beszélt a cégvezetőjével. Kár volt. Igaz, hogy céljai vannak vele, de éppen ezért bele kell vinnie a családi élet kellős közepébe. Kellemetlen, hogy ez a gyerek nem jött egy fél órával ezelőtt. De közben újra töltöit és már egyedül is ivott a maga mámoros kívánságától felhevültén.

Gábor, mikor elhívták, egy pillanatig még nézett utánuk és nyugodt, beosztott életéből apró kis lázongások robbantak ki. Nem volt ideje, hogy sokáig kövesse őket, csak azt látta, hogy ugyanazon az úton mennek vissza, amerről ők jöttek az előbb Jeneyvel: az igazgatói szoba felé. Sohasem tapasztalt idegességgel tárgyalt emberekkel és még az évek óta mellette dolgozó gépirónőt is leintette valamiért. Hiába akarta egészen a munkájára fordítani figyelmét, nem sikerült. Folyton a bepárnázott ajtókat, a süppedő fotőjüket, a zöld és édes italt, az arany cigarettatárcát és azt a két embert látta maga előtt.

Nem mere a hivatalnokokra nézni, mert félt az arcuk gúnyos kifejezésétől. Nem volt nehéz kitálcálni, hogy mi készül. Ha egy pillanatra föl is nézeté, rögtön elkapta fejét és a munkájába mélyedt. Egyszer már kezébe fogta a telefonkagylót, de gyorsan visszatette a helyére. Nem lehet ilyen nyilvánosan. Majd megindult és határozott léptekkel ment az igazgatói szoba felé. Kopogás nélkül benyit a szobába és — és megkéri Jeneyt, hogy ne csináljon ilyesmit, „ne kompromittálja a hűgát, őt és sajátmagát. Ő ugyan meg van győződve a tisztességes szándékairól, de gondolja csak meg, hány figyelő szeme, hány minden becsületet sárbatipró szája van egy ilyen hatalmas banknak. De mikor még néhány lépést ment, úgy érezte, hogy nem szól semmit, csak kemény ököllel az asztalra ver és az a ragadós zöld lé beleömlik a kinyitott arany cigarettatárcába. Rettenetes, hogy milyen lealázó lehet az ember élete, még akkor is, ha cégvezető. Pedig a bankszolga, ha vele történik ez az eset, ha annak a hűga ül most az igazgatói szobában... Valaki megfogta a karját. Összerázkódott és riadtan megfordult. Andok volt.

— Hol van Olga?

No lám, eddig észre se vette, hogy Andok Pál hírlapíró úr olyan türelmetlenül szeretné a hűgát. Most pedig ráront és keresi, valósággal követeli tőle. Megmondja neki? Ráeressze ezt a megbántott szerelmezt az igazgatójára? Egy darabig csak nézte Andok felhevült arcát és ennek az embernek az izgalmától ő maga egészen lecsendesedett.

— Hát te hogy kerülsz ide? Szervusz. — És már ő vezette Andokot, végig a váltóosztályon ülve, állva várakozó közönségen, egészen az előcsarnokig.

— Együtt jöttünk. Már pont- egy órája, hogy bejött.

— Szereted a húgom?

Andok elnevette magát. Micsoda kérdés ez itt, ezen a helyen és ebben a helyzetben, amikor ő olyan dühös, hogy a legszívesebben elverné azt a lányt és még most sem tudja, bová lett, meri itt nem látja sehol. Hát lehet ilyen hangulatban szeretni valakit?

— Ugyan ne ingerelj még te is.

— Hát akkor várj csak, — és beszaladt a telefonfülkébe. Andok az előbbi lendületét folytatta egy lépéssel, azután hirtelen megállt és figyelt. Bosszantotta Gábor kérdése. Hát persze, hogy szerette Olgát. Miért járt volna utána, miért cipelte volna különben mindenfelé magával? De nem úgy szerette, hogy a fivérének tegyen valamást erről. Legalább nyolcezer pengő adóssága tiltakozott ellene, hogy szegény lányt vegyen el feleségül. Ha pénze lenne Olgának, akkor igen. Vagy ha a mélyen tisztelt fivér úr nem sajnálná megnyitni cégvezetői hitelét a húga boldogságáért. Igaz, hogy Olga... Eh, az Isten sem ismeri ki magát a mai lányokon!

A telefonfülke ajtaját nézte, amely mögött Gábor eltűnt. Egy szót szeretett volna ellesni legalább. De nem hallott semmit. Már nem gondolt semmire, csak várt.

Olga pedig ezalatt hallgatta és egyre jobban

beleszédült; az igazgató forró ígéreteibe. A legizzóbb ömlengések alatt sem látta a férfit maga előtt, el is fordult tőle. Maga ült fel az élet trónjára. Selymekben pompázott és drága ékszerekkel színházban ült és külföldre száguldó vonatok hálófülkéjében hentergett, édességeket habzsolt és leszállt a trónról, hogy megízlelje a szerelmet. Andokra gondolt. Először boldogan, hogy most már lesz pénzük egy közös boldogságra, azután megdöbbenette, hogy az a szegény fiú még mindig vár rá a bank előtt és jaj, mit gondolhat róla, és mit gondol felőle az igazgató úr, aki, lám, majdnem eszét veszti a vágytól. Hirtelen olyan komikusan hatott rá Jeney szerelemtől kigyúlt alakja, hogy harsányon belekacagott az izzó vallomásba. De már józanul látta magát és Jeneyt is maga mellett, már védekezni is tudott volna fölényes könnyedséggel. Belenyúlt a ridiküljébe és megtapogatta Andok váltóját, melyet elvállalt, hogy elintézi Gáborral. Kivette a váltót és letette az asztalra a likőrös poharak mellé.

Jeney egyszerre kijózanodott. A szerelem legmagasabb csúcsáról egyszerre visszazuhant a mindennapi életbe. Váltó. Odament és gondosan megnézte az aláírást. Kétszáz pengő. Andok Pál.

— Az újságíró?

— Az.

— Micsoda nexus van maguk között?

— Közöttünk? Én Csehi Olga és ő Andok Pál. Fiú és lány.

De Olga nevetése most már bosszantotta Jeneyt.

— Úgy értsem, hogy a szeretője?

— Buta, — szóie ajkbiggyesztve Olga és ki akarta venni a váltót Jeney kezéből. Az igazgató megfogta Olga kezét és megcsókolta, azután a kétszáz pengőt betette Olga táskájába. Arca egészén közel volt Olga arcához, átfogta a nyakát és már éhesen kinyílt az ajka. A lány kibujt a karjából és kacagva szaladt az ajtó felé. Jeney kifűltan futott utána.

Csengett a telefon. Megint a bank. Az igazgató megállt. Ha riadót fűjnak, a katona hagyja így abba a mulatságot. Olga most elfuthatott volna, már a kilincsen volt a keze, de nem akart így elmenni. Nektámaszkodott az ajtónak és várt.

— Halló? Igen, én vagyok. Ki várja? A völegénye? Éppen most ment el. Egy váltóját számítottam le.

Letette a kagylót és leült az íróasztalához.

— Hát miért nem mondta, hogy Andok a völegénye és hogy itt várja a bankban? Azt hiszi, hogy akkor nem adtam volna?

Olga nem tudta, mi történt és hogy Gáb or vagy Andok telefonált-e, de titokzatosan hallgatott.

— Persze, a völegénye szegény, és ami még nagyobb baj, tele van adósággal. Szereti?

Olga mosolygott. Mit mondjon erre? Kislány kora óta udvarol. Megszokta, talán szereti is, de nagyobb életre áhítozik. Még mindig nem beszélt.

— Nem látjuk egymást többé?

A lány megbiccentette a fejét, furcsán, kihívóan ránevetett az igazgatóra és kiszaladt az ajtón. Jeneyt ez a különös búcsú újra lázba hozta, az ajtó felé futott, de már csak a kilincset foghatta meg. Visszament az asztalhoz, melyen még

ott hevert Andok váltója. Megnézte, mosolygott és tárcájába tette. Csak azt sajnálta, hogy a cégvezetőjét már meghívta magához. Nem is intézhette másként, mert a lánya már várta. Itt megint apai érzés öntötte el szívét. Ugy érezte, ha Olga még itt lenne, úgy beszélne vele, olyan gyöngéd szeretettel, olyan féltő gondoskodással, mint apa gyermekével.

IV.

Az öreg Csehi és Béla már asztalnál ültek és várták az ebédet. Béla dühösen, mert nem sikerült délelőtt pénzt szereznie, Csehi pedig az újságjába mélyedve.

— Azért ez a Bethlen mégis csak nagy „kaliberű“ ember, — szólalt meg újságjából feltekintve, de inkább csak magának.

— „Kaliberű“, — vetette oda Béla erősen nyomatékosan és elhallgatott.

Az öreg azt hitte, hogy a fia helyesel neki és tovább olvasott. De nem bírta ki a hosszú szótlanságot. Szükségét érezte, hogy időnként maga is, megpecsételje kedvenc újságja véleményét. Es politizálni igazán nem tudott idegen szavak nélkül.

— Igazi gentleman, — állapította meg kissé később, de úgy mondta ki, ahogyan az újságban leírták.

— Dzsentlmen, — ordította Béla, — és nem gentleman. Ha idegen szavakat használsz, használd helyesen és tanuld meg helyesen kiejteni.

Az Öreg lecsapta az újságot, felugrott és mielőtt Béla még csak gondolhatott volna is az apja dühének ilyen vad kirobbanására, már az arcába csapott csontos ökle. A székén ülve megingott, de csak egy pillanatra, mert mikor az apja egészen megvadultan már botjával akarta folytatni az ütlegetést, Béla megfogta karját és a botot kicsavarta kezéből. Erre a jelenetre azután mindketten megcsendesedtek. Az öreg rájött, hogy magánál erősebb embert akart megütni, Bélát pedig az rémítette meg, hogy ilyen nyíltan most először mert szembezállni az apjával. Egészen csendesesen kezdett beszélni.

— Jöjj már rá végre, hogy apai szigorod véget ért velem szemben. Ha nevelni nem tudsz, már pedig nem tudsz, mert többet tudok nálad, bát a kezed se emeld rám többé. Nemcsak azért, mert erősebb vagyok és feltámasztod bennem a fiúi tiszteletlenséget, hanem mivel huszonötéves ember vagyok magara is. Eleget voltam tacskozó, mi alatt kedvedre rúgtál, pofoztál, a hátamon most is viselem egykori rúgásod nyomát. Vagy minden foglalkozásod abbahagyad, csak erről az egyről nem tudsz lemondani?

Béla csak most vette észre, hogy a dulakodás közben az öregnek eltört a szemüvege. A törött szemüveg ott hevert mellette az asztalon. Béla nem emlékezett, hogy valaha is látta volna ilyen fődetlen az apja szemét. A máskor kemény kifejezésű arc most olyan gyerekesen gyámoltalan, olyan kihívóan segélykérő, annyira szánelomraméltó volt, hogy megsajnálta. De nem mert mindjárt az ösztönének engedelmeskedni. Fegy-

vertelennek érezte az apját magával szemben. Fölkelt az asztaltól és sokáig kotorászott a másik szobában, míg végre visszatért egy régebbi szemüveggel, mely egy dioptriával gyengébb volt talán, de legalább megint egyenlő felekként állhattak szemben egymással.

Letette az asztalra. Az apja utánakapott, szeme fölé illesztette és körülnézett a szobában.

— Tudod fiam, — kezdett beszélni, de csak legyintett egyet és elhallgatott.

— No mondd, — unszolta Béla, — csak mondd meg, amit gondolsz. Azt akarom, hogy megértsük egymást. Most végre eljutottunk ideig, bát ne álljunk meg félúton.

— Mit akarsz? — fordult a fiához, de olyan bölcs szelídséggel, hogy Béla megrezzent. Mintha nem is ő beszélt volna, id. Csehi Gábor, hanem millió és millió apával az élén az egész megbántott és megfélemezett világ. Béla már ott tartott, hogy szégyelte magát. Ha dühös szavakkal, lázongó magyarázkodással nekitámad, akkor igen. De így, ki ellen hadakozzék? Eszébe jutott, hogy miféle tudatlan szegénységből került elő az apja, és Iára őket mégis iskoláztatta. Hát a fia előtt nem akarta beismerni, hogy lemaradt. Hiszen az apai tekintély az egyetlen megmaradt tekintélye még.

Már magában egészen megbékült az apjával.

— Jól látsz? Az öreg elővette újságját és bólintott.

— Megyünk színházba?

— Hol van Olga? — Csapott le hirtelen Csehi és megint érdekesebb lett a hangja.

— Nem szeretem ezeket a csavargásokat.

Miért nem segít az anyjának? És ha már el is megy, akkor is nagyon jól tudja, mikor ebédelünk, tessék időben lenni az ebédnél.

Ha az előző jelenet már nem élt volna Bélában, ezé, a szigorúságot sem hagyta volna válasz nélkül. Így azonban csak ránézed az apjára és hallgatott. Olgára gondolt, szegény, bezárt leányéletére. Micsoda öröm lebet neki, hogy az az Andok Pál kissé a művészet felé vezeti. Hogy talán, sőt egészen bizonyosan nem egészen önzetlenül, hát Istenem, két fiatalember, izmosak, ebések, szegények, ugyan kinek és miféle nászókra tartogatnák még magukat!

— Az ebéd is jöbetne már. Talán csak nem várja anyád a lányát — így pattogott az öreg, míg egy diopériával gyöngébb szemüvegén elnézett az újságja fölött. Csak beszélni, beszélni, hogy minél előbb elfeledje előbbi csúnya apai vereségét.

Csak akkor hallgatott el, mikor felesége behozta és az asztalra tette a gőzölgő paradicsomlevest. Csendben nekikezdték a kanalazgatásnak. Az asszony Olga tányérjába is belemerte a levest, az üres helyre nézett és rosszállóan bólintgatott.

Egyszerre szelesen, kipirultan berontott Olga. Kalapjái a kredence dobta és szünni nem akaró kacagással elfoglalta helyét az asztal mellett. A siralmas hangulatban levest szürcsölgető család először néma megbotránkozással tűrte ezt a rakoncátlanságot, de, hogy a lány nevetőkedvét csak növelték a méltatlankodó szemek és homlokok, lassankint maguk is nekiderültek a vidámságnak. Csehiné kezdte, Béla követte, míg végre id. Csehi

Gábor harsány kacagására már minden leveses kanál kihullott a kézből. Székeiken jobbra-balra dűtötte őket a nevetés. Egy perccel később azonban Csehi már kihúzta magát és előmentett apai tekintélyével nézeté a lányára.

— Azt hiszem, hogy Gabinak hamarosan bekötik a fejét, — kezdte még mindig nevetve Olga. Még jó, hogy nem látta az apja és bátyja rémült arcát, mert különben nagyon birtelen abbagyta volna közléseit. Örvendett, hogy saját magáról eltereli az érdeklődést és nagy buzgalommal mesélt tovább.

— Jaj, hol is kezdjem? Megjegyzem, egészen pontos értesüléseim vannak. Igenis, Gabi meg fog nőszülni. — Nagyszerűen tudott enni és beszélni közben. Most is szinte észrevétlenül vette ki második levesadagját a tálból. — Úgy történt, hogy Gabi révén megismerkedtem az igazgatóval.

Ezekre a szavakra a család egyszerre igen előnyösen megváltozott hangulatban figyelte az előadását.

— Jeneyvel? — kérdezte az öreg, mély tisztelet alázkodott hangjában. Levette és megtörülte szemüvegjét.

— Hát persze, hogy vele. Nagyszerű pofa az a Jeney. Gondolhatjátok — és itt kissé sunyin az apjára pislantott, — hogy mint minden öregedő férfi, ha az útjába kerül egy magamfajta jóképű fiatal lány . . .

— Udvarolt, — jegyezte meg Béla lelkesen, ki már Olga új és fényes jövőjét latolgatta magában.

— Ojjé, de mennyire udvarolt. Nagyszerű pofa, mondhatom. — Itt hirtelen elhallgatott,

mert felfogta az anyja borús tekintetét és nem is szokott előtte leplezetlenül beszélni a dolgairól. De nem bírt magával, valahogyan folytatni akarta még szereplését, elővette táskáját és öt pengőt az apjának, Öt pengőt pedig Bélának ajándékozott. Azok boldogan vágták zsebre a váratlan összeget. Csak az anya féltő arca borult el még jobban.

— Honnan van pénzed? — Erre a kérdésre az öt pengővel a zsebében Csehi is szigorú arcot vágott, mert szükségét érezte, hogy legalább színben bozzájáruljon a szülői háttérhez.

Olga már el akarta mondani Andok váltójának leszámítolását és hogy hogyan felezték meg ezt az összeget, de Béla megelőzte.

— Micsoda képzeletszegénység! Hát olyan aljasnak képzelitek a lányotokat, hogy az megismerkedik az igazgatóval és az első órában fix összegért a szeretője lesz?

A lány kissé megdöbbenet nézett Bélára. Olyasmit érzett, hogy ez a fiú a lelkébe lát és talán azt is tudja, amit ő még magának se mer bevallani. Csehiné dűnnyögött valamit, hogy azért nem kell mindjárt a legrosszabbra gondolni, elszedte a leveses tányérokat és indult a konybába. De alig ment néhány lépést, visszafordult.

— Azt mondod, Gabi megnősül?

— De Gabinak egy szót sem, — szólt titokzatosan Olga. — Jeney mondott olyasmit, hogy még az se,m lehetetlen, hogy nemsokára rokonok leszünk. En azután megtudtam, hogy Jeneynek van egy lánya, igaz, hogy nem valami szépség, de hát Gabi sem éppen Adonis.

Mindnyájan nevettek, csak Csehiné folytatta útját a konyhába szótlan komolysággal. Olga most felugrott és minden apróságot kiszínezve, részlefkébe kezdett. Beszélt, ugrált, kacagott, nem bírt a kalandja rendkívüliségével. Éppen az Andok váltójának a sorsát mesélte és annyira belemélyedt az igazság és a képzelet minél reálisabb adagolásába, hogy észre sem vette, amikor Gábor belépett a szobába.

— Nézi Pali váltóját, azután ugyanolyan behatóan engem vesz szemügyre és az eredmény az lett, hogy kifizette a kétszáz pengőt.

— És miért nem hozzám jöttél a váltóval?

Olga belereszketett Gábor váratlan megjelenésébe. De mindnyájan meglepődtek. Vasárnapot kivéve nem szokott hazajárni ebédre. Nagy dolog történhetett. Olga ijedt meglepetése nem tartott sokáig. Hozzá ment volna? Ugyan! Andok váltójámai? Hát ér az valamit? Sokkal okosabb embernek tartja, semhogy ilyesmivel elő merjen állni. Jeney az más. Kicsit rámosolyog és Andok Pál aláírása úgy fest azon a váltón, mint a legprímább kezesé. Gábor alig hallgatott a hűgára. Nagy dolgokra készült. Bejött az anyja és majd leejtette a tányérokot, mikor a fiát meglátta.

— Hát te hogy jöttél haza?

Gábor azt szerette volna mondani, hogy látni akarta, de nem merte. Valami dolga volt erre, gondolta, hazajön ebédelni. Többet nem is beszélgettek erről. Míg az asszony künn volt, a család kínosan feszengett a helyén. Azt remélték, Gábor azért jött haza, hogy értesítse őket leendő házasságáról. Béla tüntetőleg durcás arcot vágott ugyan

a délelőtti visszautasítás miatt, de ez a házasság neki is tetszett volna. Micsoda hatalmas vagyron! Gábor nem szólt. Nem is tudott arról, ami a többiek képzeletét annyira felzaklatta.

— Nincs semmi újság? — kérdezte jeientősen az öreg.

— Velem nem igen történik semmi. De itthon!/? Anya jobban van?

— Látod, hogy dolgozik, — szólt nevetve Olga. — Egész délelőtt főzött.

Nem, Gábor még nem gondolta át, hogy miért is jött haza. Csak most kezdett valami cél derengeni benne. Most, hogy visszagondolt Olga bankbéli látogatására, Béla néhány szavára az apjáról és érezte ezt a mostani hangulatot. Ezt a zavart a családban az ő jelenléte miatt. Vörös lett a haragtól. Hosszú évek igazságtalanságainak elhallgatása robbant ki belőle, mikor rászólt a hűgára.

— Te miért nem segítsz az anyádnak?

— Nem szoktam segíteni a konyhán.

— Hát mit csinálsz?

— Művelődök.

— A lakásban semmit sem csinálsz?

— Ugyan hagyd már békén Olgát, — fakadt ki Béla, — csak nem fogja ezeket a szép kezeket agyonmosogatni. A szép nő keze ugyanúgy az üzletéhez tartozik, mint a kereskedőhöz a portékája.

— És te mit csinálsz egész nap? — fordult most Bélához. — Te sem szoktál az anyádnak segíteni?

Bélát annyira meglepték ezek a kérdések,

hogy csak hápogott, tátogatta száját. Az apa eddig még nem mert közbeszólni. Főként a házasság miatt. Már utazó korában beléivódott a pénz mélységes tisztelete. De Bélában a pillanatnyi hallgatás csak még jobban elmérgesítette a készülő feleletet.

— Hogy én mit csinálók? Gondolkozom. Ülök vagy járkálok és gondolkozom. Hogy miről? Arról, hogy élünk és meg fogunk halni.

— És ebből meg lehet élni?

— Minden időben ebből éltek meg az igazi művészek. Különben mit mesélek én erről neked? Honnan lehetne érzéke egy bankembernek a művészt megbecsülése iránt?

— És te hogy jöttél rá, hogy művész vagy?

Béla nevetett, de olyan keserűen, hogy az öreg Csehi is közbeszólt végre.

— Talán hagyjuk ezt, fiam. Ő sem avatkozik a te dolgaiddba. Ne bántsátok egymást. Az egyik bankember, a másik művész. Az apátok utazó volt, sokat csavargott a világban, talán ezért vagytok ti is sokfélék.

Béla felugrott és megölelte az apját. Nem azért, mert védelmére kelt, hanem azért az utolsó mondataért. Gábor is elgondolkozott kissé. Nagyon kényelmetlenül érezte magát ebben a szokatlan szerepében. De ma meg akart tudni mindent. Mégis egy kis pihenőt legalább. Nem bírja ezt az iramot. Hogy mint vizsgálóbíró, az egész rejtélyes ügyet következetesen letárgyalja. Olgához fordult.

— Hát neked hogy tetszik a mi Jeneynk? Mert hogy ő el volt ragadtatva, azon ne csodál-

kozz. Minden szoknya után szalad. Amelyik lányt a bankban maga elé citálja, az vagy hirtelen ki-lép, vagy pedig hirtelen és legtöbbször egészen érdemtelenül igen jó pozícióba kerül.

— No, ne mondd, — jegyezte meg Olga az ő jellegzetes ajkbiggyesztése kíséretében. De magában azt gondolta, hogy ha akarná, hát már két nap múlva tőle függhetne Gábor cégvezetői állása is. Persze nem lenne bolond, hogy felmondasson neki és az egész családot ő vegye a nyakára. Csak érdekesnek találta, hogy játsszék a gondolattal. Furcsa is, hogy ő a három-polgáris végzettségével egyik napról a másikra micsoda hatalmat jelenthet. Homályosan ébredezett benne valami a nőisége szinte kimeríthetetlen értékeiről. Felfuvalkodottan ült az asztalnál és azzal szórakozott, hogy ha akarná, dróton rángathatná az egész családot. Csehi Olga bábszínháza. Itt látható . . .

Elnevette magát. Végre bejött az anyja a hatalmas tál krumplistésztaival. Mellette külön tányéron Gábor felmelegített levesét hozta. Még új galuskát is főzött bele, annyira izgalomba hozta, hogy Gabi hétköznapi hazajött ebédelni. Csehiné megjelenésére mindnyájan fellélekzettek. Legalább abbamaradnak a meddő szócsaták. De mikor a krumplistészta az asztalra került és az anya nyugodtan szedett belőle a saját tányérjára, Csehi először gúnyosan elmosolyodott, azután a dühtől valósággal elkékvült az arca.

— Hát ez mi?

— Svábtészta, — felelt szelíden az asszony és már nagyon sajnálta, hogy éppen Gábor előtt fog lezajlani ez a jelenet. Közben jelekkel figyel-

meztette az urát, hogy hallgasson, vagy jöjjön ki vele a konyhába, mert valamit el akar mondani neki. De Csehi nem figyeli semmire, nem vette észre felesége botránymentő jelzéseit. Felháborodásában csak arra gondolt, hogy eddigi életében ez még nem fordult elő.

— Hol van a hús?

— Nincs hús, fiam, — csendesített az anya. Gondoltam, jó lesz egy kis pihenő a húsban.

De Csehi nem volt békülékeny hangulatban. Az asztalra vágott. Gábor levese kifröccsent és végigpiroslott a fehér asztalon.

— Velem ne kísérletezzél. Nekem hús nélkül nincs ebédem. Azonnal szerezz húst és süss nekem valamit.

Az asszony mozdulatlanul ült tovább.

— Nem érted?!

Gábor letette kanalát és hol az anyjára, hol az apjára nézett. Nem akarta mégjobban elmérgesíteni ezt az ügyet és békésen szólt az anyjához.

— Miért nem csinálsz apának húst, legalább neki?

De erre a szelíd kérdésre az asszony is elvesztette nyugalmát. Már nem akart békíteni sem. Több mint három évtizedes megalázkodása a folytonos robotban, egészségét őrlő alkalmazkodása a zsarnok férjhez, most kirobbant belőle.

— Nincs pénzem húsrá, na, most már tudod. A mézsáros nem hitelez többet, a fűszeres nem hitelez, két hónapos számlánk van mindegyiknél. Maholnap kikapcsolják a villanyt és elviszik a gázórát, mert sehohsem fizettem. És holnap már ez se lesz ebédre, még krumplileves sem, mert a zsirom is elfogyott.

Csehi már hallgatott volna. Éhes is volt nagyon. Most már enné szívesen a krumplistésztát. Hiszen tudna ő felelni az asszonynak, ha Gabi itthon nem volna. Bélában volt minden reménysége, ő szokta megoldani az ilyen kényes helyzeteket. De Béla hallgatott. Örült, hogy Gábor itthon van éppen, mert ezentúl jobb ebédek lesznek és legalább felét az ő zsebpénzének is nem az apja színésznőcskéje fogja elkölteni. Olga nem igen törődött az egész jelenettel. Éppen Andokra gondolt, mikor a bank előcsarnokában találkoztak. Még sohase mutatta ki ennyire szerelmét. Ugy látszik, kell a veszély a férfiaknak, hogy fellángoljon bennük a szerelem.

Mindenki tudta, még az öreg Csehi is, hogy ezt a helyzetet csak Gábor oldhatja meg. Gábor valóban gyökeresen orvosolni is akarta ezeket a családi bajokat és a maga színtelen hangján elkezdett beszélni. Ezentúl ő fogja kifizetni a fűszereket és a mézárókat és minden nagyobb számlát. Az apjának ad nyolcvan pengőt, Olgának hatvanat és Bélának is hatvan pengőt egy hónapra csak úgy zsebpénznek. Az anyja hitelben vásároljon mindent az ő számlájára, természetesen csak ami az élelemhez szükséges. Ezentúl így lesz.

Az öreg Csehi elordította magát. Neki nem kell a nyolcvan pengő és másnak sem kell semmi. Majd ő eltartja a családját. Húsz szakmában ismerik az ő nevét és képességeit. Akkor lesz hús és majd meglátja, melyik taknyos kölyök meri föl emelni a szavát ellene. De mikor már kidühöngte magát, a színésznőjére gondolt, kinek eddig Gabi keresetéből kétszázötven pengőt fizetett havonta;

kedvetlenségére, hogy régi munkáját folytassa és szomorúan lehajtotta fejét. Olyan lett, mint egy gyerek, akinek büntetésből elvették a legkedvencebb játékját. Csehiné odament és megsimogatta az ura festett, pomádés baját.

— Nektek könnyű, — szólt csendes bangón az öreg, — ti nem voltatok háborúban. De engem, a majdnem ötvenéves embert kivettek a régi „életstandáromból“, az „ekzisztenciám“ elvágta... Azt hiszitek, olyan könnyű azt folytatni?

Mindnyájan tudták, hogy id. Csehi Gábor egy fővárosi kórház irodájában harcolta végig azt a két évet a háborúból és éppen az volt a baj, hogy túlságosan is jó dolga volt. De nem szóltak. Ez volt az ő egyetlen érve fiaival és egész családjával szemben.

Gábor nem tudta, hogy különösen az apja azért nem üvöltött jobban, azért nem rántotta le az abroszt, hogy hulljon, törjön darabokra minden, mert azt hitte, hogy készülő házassága miatt rendelkezik így a családban. A csendes, szinte szolgálai igénytelen Gábor. De ő még nem volt készen. Meg szeretne volna mondani, hogy azért csinálja ezeket az újításokat, mert az ő drága, jó, imádott anyját fel akarja szabadítani apja zsarnoksága alól. Már majdnem ki is mondta az első szavakat, mikor az anyja megdöbbsent arcára nézett. Mintha szótlanságával könyörgött volna neki, hogy hallgasson, elég volt a szigorúságból. Gábor lebajtotta fejét és ebben a pillanatnyi fiúi engedelmisségben kiömlött belőle az élete.

— Ne gondoljátok, hogy ezentúl én fogok élni helyettetek. Nekem még a hatvan pengő

zsebpénz se kell. Hiszen csak nektek, értetek dolgozom. Eddig is mindent hazaadtam majdnem az utolsó fillérig. Ne higgyétek, hogy valaha is voltak titkos kereseteim. Előttetek nem titkoltam semmit. Nem azért mondom, mintha irigyelném tőletek, de nektek mindig több és finomabb ruhátok volt, mint nekem. Én kis szabóknál dolgoztattam, míg ti előkelő belvárosi cégeknél. Jól tudjátok, hogy szmokingom sincs, de az öcsémnek az első kérésére csináltattam szmokingot. Pedig engem is hívnak, most is éppen az igazgatóm hívott meg magához, én is el szeretnék menni néha egy színházi premierre.

— Ma este megyünk a Vígszínházba, jöjj velünk, — szólt kedvesen Olga, aki valóban megsajnálta Gabit sok lemondásáért.

— Hogyan menjek veletek? Ti szmokingban, selymekben, én hátul elbújva a sűrke munkaruhámban. Nem, csak menjetek és éljetek.

Csehinének könnyes lett a szeme és kiment a konyhába. Gábor, mintha csak ezt várta volna, egyszerre felemelte hangját.

— De az anyámat ne bántsátok! Ne pumpoljátok és ne kényszerítsétek, hogy megszegényítő adóságokat csináljon. Még ma elmegyek egy cseléd-szerzőhöz és cselédet fogadok. Az anyám nem lesz többé cselédetek. Tanuljatok meg fi is lemondani. Megértettétek? Az anyámat hagyjátok békén, mert megvadulok és szétkergetlek benneteket!

Mint minden izgalmakhoz nem szokott csendes ember, ha egyszer kirobban, Gábor is vörös volt a méltatlankodás haragjától. És beszélt volna még tovább, mert most senki se mert felelni neki,

ha halk kopogás után be nem hoznak egy hatalmas virágcsokrod. Vörös szekfűk Csehi Olgának. Olga felugrott, elvette a csokrot. Érezte, hogy csak Jeney küldhette. A csokor virágai közül már kivett és blúzába rejtett egy lezárt leveled. De éppen ezt nem akarja most elárulni.

— Hogy ez a Pali micsoda gavallér, ha egy kis pénz van a zsebében. Mintha csak azért vett volna fel váltóra pénzt, hogy nekem virágot küldhessen.

Valóban meglepetésszerűen hatott ennél a háznál Andok Pál virágcsokra. Ez volt az első. Gábor vallomása abbamaradt. Csehi #és Béla is tettek valami megjegyzést a csokorra. Örvendtek, hogy végre ők is beszélhettek valamiről. Olga pedig elbújt a kredenc mögé és elővette a blúzába rejtett levelet. Valóban Jeney írta. „Szürke autómmon délután öt órakor az Űri-utca elején várom, meg szeretném köszönni, hogy megismerhettem. Legyen pontos, gyermekem.“ Ennyi. Se búcsúzó kézsók, sem aláírás. Visszarejtette a levelet. Mikor előkerült, Gábor már felkelt az asztaltól, de nem tudta, hogyan menjen el, szótlantul, vagy meleg búcsúzkodással. Olga meg akarta könnyíteni elmenetelét. Karonfogta és fontos közlésekre kifelé vezette az előszobába. Itt megállt előtte és kissé zavartan csak ennyit mondott:

— Ha Jeneyvel találkozol, hát ne tudj róla, hogy én délelőtt pénzt vettem fel tőle Andok váltójára. Okos lánynak tartom magam és nem szeretném, ha elrontanád a dolgaimat.

— Mit akarsz csinálni? — kérdezte Gábor és a hangja remegett az újabb izgalomtól.

— Még nem tudom. Játsszom vele. Megbolondítom.

Gábor ránézett a húgára. Valami hideg, önző céltudatosságot látott a szemében. Nem, ezt a lányt nem szabad féltetni. Ha csak az igazgatóját nem. De mi köze hozzá? Megszorította a húga kezét és már künn volt az ajtón. Egészen megnyugtatta ez a beszélgetés.

Béla azt hitte, hogy most valami nagy, komoly jelenete lesz az apjával. Neki is készülődött. Elhatározta, hogy Gabinak ad igazat. Hiszen mégis csak ő tartotta el az egész családot. Azt senki sem kívánhatja egy fiútól, ki ekkora rajongással csüng az anyján, hogy még az apja szertőjéről is gondoskodjék. És talán az sem járja, hogy az anyja adósságokat csinál. Kénytelen. A munka, az más. Úgy képzelte, hogy az anyjának az tölti be az életét, hogy főz nekik, takarít rájuk, gondoskodik róluk.

De az öreg talán arra várt, hogy Béla kezdi a méltatlankodást. Benne is buzogtak kemény, de — érezte is — sok mindenben igazságtalan szavak. Hogy meri az a taknyos megleckéztetni az apját? Es az ő anyja, akit éppen vele szemben akar megvédelmezni, jóban-rosszban nem az ő élete párja-e? Kikért dolgozott ő? Napokig ment parasztszekéren, hegyeken, havas erdőkön keresztül. Nem a gyerekeiért? Hát most dolgozzanak ők. Ok a fiatalok, az erősek, a munkabírók. Ne irigyeljék tőle a, nyugalmas életet, mert megszenvedett ő ezért. És mind ilyenek, ez is itt mellette. Nem szól, titokban örvend is az apja újabb kudarcának. Hát ide jutottunk? Ide?!

Ránézett Bélára, de nem olvasott le az arcáról semmit. Bement, a másik szobába. Béla már sajnálta, hogy nem állt vele szóba. Utánaszóljon? A kilincsen a keze, most még lehet. De nem, csak hadd menjen. Legalább benne is megérnek ezek a dolgok és az apjában is. Egyedül maradt. Eszébe jutott Olga, ki Gabit kikísérte, nem, inkább kivette az előszobába. Az a lány sok mindent tudhat. Vele kellene most beszélni. De bol lebet? Együtt mentek volna el? Kinyitotta az előszoba ajtaját. Ott állt Olga, kezében Jeney levelével és gondolkozott. Látta Bélát, de nem dugta el a levelet. Béla odament és kivette kezéből. Hagyta. Azt se bánta, hogy elolvasta, sőt mintha közben az arcát is figyelte volna.

— Elmégy?

— Tudod, ki írta?

— Ismerem a sűrke autóját. És különben is Andok nem küld olyan virágcsokrot.

— Mit gondolsz, elmenjek?

— Az attól függ, mit akarsz te. Mert ha a szeretője leszel, még ma vagy holnap délután, egyszerűen és minden külön értesítés helyett, Csehi Olga Jeney igazgató szeretője, akkor...

— Akkor?

— Akkor ne menj el. Nem érdemes.

— Légy nyugodt, nem leszek a szeretője. Sem ma, sem holnap. Talán soha. De ha egyszer mégis, — ki tudja? — hát nagy árat fizetünk azért mindakettlen.

— Túlságosan rejtélyesen beszélsz, de azt hiszem, tudom mire gondolsz. Csak vigyázz az ilyen kifejezésekre, hogy „nagy árat fizetünk

ezért mindaketten“. A mai soffőrvilágban egy fiatal lány egy bankigazgatóval szemben már nem gondolkozhatik ennyire romantikusan. Vagy talán szerelmes vagy Andokba?

Olga elhallgatott.

— Nos? — sürgette Béla.

— Lehet, hogy szerelmes voltam, vagyok vagy leszek, de egy bizonyos, egy bizonyos: inkább el tudom képzelni, hogy Jeney szeretője, mint azt, hogy Andok felesége vagyok.

— És Andok szeretője?

Olga erre csak a fejével intett nemet. Bele-nézett a tükörbe, tetszett magának és mosolygott. Ez volt első lépése a szürke autó felé az Üri-utcába.

V.

Azóta Gábor alig találkozott Jeneyvel, ki meghívásáról is teljesen megfélekedett. Egyszer ugyan végigment a váltóosztályon és igen barátságosan le is kezelt vele, miközben ránézett és mondani akart valamit, de me^-gondolta magát.

— Szervusz Gáborkám, — kiáltotta hangosan, hogy a tisztviselők összenéztek körülötte, de továbbment.

Gábornak határozottan az volt az érzése, hogy Olgáról akart beszélni vele. Azon nem csodálkozott, hogy nem hívta többé magához. Valószínűleg összeférhetetlennek tartotta, hogy cégvezetője az ő lányával foglalkozzék, míg ő a cégvezető húgának udvarol. Neki is jobb volt így. Örvendett,

hogy nem kellett megkezdenie az előkelő vendégszolgálatot. Úgyis olyan bankszája volt a szürke ruhájának.

De minden délben hazajárt ebédelni, mióta cselédet fogadott és mentesítette anyját a nehezebb és piszkosabb munkáktól. A fehér kötényes cseléd bejött, elszedte a leveses tányérokat és behozta a következő tál ételt. Az anyja ezalatt nyugodtan ült az asztalnál. Már ezért a boldog látványért is érdemes volt hazajárni ebédelni. De hirtelen sok minden érdekelni kezdte a családban, amit régen alig vett észre. Csak most jött rá arra is, hogy az apja festi a haját. Ugyanahhoz a borbélyhoz jártak és egyszer éppen olyankor ment borotválkozni, mikor az öreg Csehi körül sűrűtek a hajfestőszerekkel. Ő már huszonöt éves korában öszülni kezdett és sokszor irigyelte az apja hiánytalanul látszó fiatalságát. Kissé szégyelte magát a borbélynál az apja miatt. Minek ez a komédia? Az anyja gyönyörű fehér öregezésére gondolt. Az bizonyos, hogy nem miatta festi a haját. Figyelte az apját. Az eddigi dús költségek után, hogyan gazdálkodik a nyolcvan pengővel? Mintha az utóbbi napokban egy kicsit hozzáöregedett volna festetlen öregségéhez. Megkomolyodott. Nem ujjongott fel egy-egy kedvenc étele megjelenésekor, és mert nem evett kedvvel, kevesebbet is evett. Nem kért semmit, nem basáskodott, nem vífátkozott senkivel.

Pedig Béla néha nagyon emlegette a zsepénzeket. Hancegett, hogy ő még keresett is hozzá egy-két novellájával, melyeket Andok helyezett el a lapjánál. De most Andok nem járt hozzájuk.

Olgát hiába faggatta, nem árult el semmit. Kérdezze meg tőle. Ő nem riaszt el senkit a háztól. Különben sem volt köztük semmi, csak barátság, jóbarátok pedig nagyon érzékenyek egymással szemben. Talán megharagudott rá, mert pénz szerzett a váltójára. Béla nem kérdezgett tovább. Nagyon foglalkoztatta novelláskötetének kiadása, melyhez maga gyűjtötte ez előfizetőket és irodalomtörténeti, talán világirodalmi adatnak is tekintette, hogy mint a szerző kiadása jelené meg Csehi Béla első kötete. Nagyon lendített a könyv mielőbbi megjelenésén Jeney százpengős, valóban gavalléros előfizetése. Maga ment el hozzá Olgával való megismerkedése utáni napon és az igazgató olyan kedvesen fogadta, a félórás beszélgetésben annyira összebarátkoztak, hogy Béla egészen különleges lelkesedéssel távozott. Jeney is nagyon megszerette és olyan gondolata is volt, hogy ha a cégvezetője is ilyen ember lenne, hát egészen nyugodtan meghívná magához és feleségül adná hozzá a lányát.

Olga mosolygott, mikor a százpengős adományt megtudta Bélától. Tetszett neki Jeney bőkezűsége, ha nem is látta egészen önzetlennek. Úgy látszik, minden alkalmat felhasznál, hogy kedveskedjék neki. De a családban nem beszélt róla. Volt ugyan benne valami bizonytalanság az első útja előtt a szürke autóhoz, és akkor jól is esett neki Gabi hívó kézszorítása és az a néhány szó, melyet Bélától kapott útravalóul. Örvendett, hogy nem féltik, megbíznak benne és nem akarnak gyámkodni rólotte. Azóta azonban már megtalálta magát és nem volt szüksége többé senkire. Benn a család-

ban is szilárdabban állt a lábán. Mindenki tudott valamit Jeneyről, csak az anyja nem. Neki nehezen is tudná megmagyarázni. Virágot se hoztak többé — az anyja miatt, így is nagyon sokat emlegette Andokot, hogy milyen jó és intelligens, kedves fiú és milyen kár, hogy nem jár már hozzájuk. Az anya féltő, fürkésző szemét egyre nehezebben tudta megnyugtatni. Már rajta kapta magát, hogy kerüli az anyját. Titokban ment el hazulról, lopva osont vissza. Jeney a szürke autóján minden nap várta az Uri-utca elején. Hiszen megmondta ő Andoknak, hogy nincs értelme, ne járjon hozzájuk. Sok pénzt akar szerezni és most ezen az úton van. No ne féljen, nem őt akarja ezen a pénzen megvásárolni. Andok pedig nem alkalmatlankodott többé. Fájt ugyan neki ez a lány, ez a kedves, szép, okos pajtás, de belenyugodott. Nem is próbálkozott tovább. Egyszer az utcán találkozott és Andok olyan zavartan köszönt és olyan gyorsasággal sietett tovább, hogy Olga elnevette magát. Pedig éppen akkor mindkettőjüknek volt egy szabad órájuk és csöndes séta közben szívesen elbeszélgettek volna egymással.

Gábort valósággal kirekesztették a családi életből. Előtte sohasem tárgyaltak meg semmit. Mintha ő lett volna a család kizsákmányolója, alattomosan hallgattak jelenlétében. Nagyon sokszor alkalmatlan idegennek érezték maguk között. Ha találtak volna olyan megoldást, hogy Gabi csak a pénzt adja haza, de különben ne lakjék és ne étkezzék otthon, nagyon boldogok lettek volna. Rájuk nehezedett a keresete és az egész családra ráerőszakolt beosztása. Néha már hatá-

rozottan gyűlölték is. Még az anyját is sértette, hogy nem bízik benne és maga fizeti ki a mézszarost és a fűszerest. Pedig ő ezt csak azért csinálta, hogy az apja el ne kérje, vagy erőszakoskodja a pénzét tőle. De egyikük sem beszélt és még ők ketten is megint messzebb kerültek egymástól. Egyedül állott a családban. Reggeltől estig robotolt értük, minden jó érzése az övéké volt és mégis úgy bántak vele, mintha ő volna az ingyenélő, aki középük furakodott a tehetetlenségével és megeszi keresetüket. Olgának is kényelmetlen volt a jelenléte. Olyan volt ez az ellenséges család, mintha általános sztrájkra készülne a kenyérkereső ellen a dologtalanok kizsákmányolása miatt.

Ő volt a legcsendesebb, a leglemondottabb igényű. Udvarias és szolgálatkész mindenkivel szemben. Egyszerre keveset vett a tálból, nehogy azt mondják, hogy eleszik előlük mindent. Sokszor rá is fizetett szerénységére, de senkisémm vette észre, hogy éhesen maradt. Még az anyja sem.

Régen sokat olvasott. Az utóbbi időben érintetlenül bevettek a kölcsönkönyvtárból hazahozott könyvek. A munkásember, ki harmincéves koráig a mintahivatalnokság mellett négy nyelvet megtanult és beszélt tökéletesen, a gyűlölt és családból számkivetett, az élet szépségeiről önként lemondott kenyérkereső — unatkozott. Összezavarodott benne a munkája értelme is. Rajtakapta magát, hogy egy könnyű dalt füttyörészett, mely úgy ragadhatott rá az utcán valahol; vagy a bankban dúdolta sokáig és mindig ugyanezt, egy munka közben is báli hangulatos kollégája. Nem volt jó

hallása és maga is meglepődött, hogy ez a dal megmaradt benne.

Egy délután is ezt dúdolta és már készülődött hazafelé. Elhatározta, hogy egy darabig kószálni fog az utcán és nézegeti a kirakatokat. Már vette a kabátját, mikor csengett a telefonja. Szíve kalapálni kezdett és valóságos iskolás zavarban visszaült íróasztalához.

— Halló. Igen, én vagyok, Csehi Gábor. Kezét csókolom . . . De igen, egyszer említette az igazgató úr, azaz, hogy talán meg is hívott félígmeddig, de nem határozottan és nem biztos időre . . . Természetesen elfogadtam . . . Hogy tetszik képzelni? Igazán boldog vagyok, hogy megismerhetem az igazgatóra lányát. . . Ma estére? Köszönöm szépen . . . Ó, nekem soha sincsen programom, csak itt a bankban . . . Okvetlenül teszem tiszteletemet. Kezét csókolom.

Letette a kagylót. Hát ez mi? Jeney alig egy órával ezelőtt ment el a bankból, még intett is neki és nem szólt semmit, hogy ma estére várják. Különben lehet, hogy így rendezték. Mindenesetre el fog menni, most már nem lehet kibújni. Különös izgalom fogta el. Arra gondolt, hogy meg fog ismerkedni egy fiatal lánnyal. Fehér abrosz mellett egymással szemben ülnek és csak esznek, de nem is tudják, mit. Oly mindegy az ilyenkor. Elpirult és sietve elment a bankból.

Rohant haza. Jaj, van-e rendes inge, gallérja? Nyakkendője van elég Bélának és az apjának, majd tőlük kér egyet ma estére. A cipője sarka is félre van taposva. No mindegy, ezen már nem lehet segíteni. Ha nem negyvenhármas cipőt hor-

dana, fölvetné az öccse lakkcipőjét. Ne vigyen néhány szál virágot? És már be is ment egy virágáruhoz. Fehér rózsákat vett. Mikor aranyfonallal összekötözték, olyan szép volt, hogy egészen elérékenyedett. Jaj, csak szép lenne az a lány, kis fehér puha kezekkel, szép meleg szemekkel és formás és kedves és úgy tudjon nevetni, olyan gyerekesen és mégis olyan asszonyosan, mint Olga.

Nagyon elszégyelte magát, mikor kezében a virágcsokorral benyitott a szobába. Béla írt, valamit éppen és idegesen összerázkódott. Összharapta a száját, hogy el ne káromkodja magát. Meglátta a virágcsokrot Gábor kezében és egyszerre elnevette magát. Valóban nagyon komikusan hatott ez a hatalmas ember a kicsike fehér rózsákkal.

— Csak nem vagy vőlegény?

— Jeneyékhez megyek vacsorára, — szolt Gábor ünnepélyesen és remegett a hangja, mert most is arra az elképzelt és sóvárgott lányra gondolt.

Béla erre olyan izgalomba jött, olyan szolgálatkészen segített az öltözködésben, hogy Gábor egyre jobban csodálkozott. Kiválasztotta legszebb bordó selyem nyakkendőjét, melyet maga kötött meg és saját selyemharisnyáiból adta oda a legújabbat. Azt mondta, oda nem mehet csikos cérnahrarisnyában. Megfésülte és mikor készen volt, parfümmel is bepermetezte. Gábort annyira meghatotta ez a nagy és váratlan szeretet, hogy megcsókolta öccsét. Béla nevetett. Nem szerette az ilyen érzélgős jeleneteket.

Most újra ott állt a virágcsokorral, csak állt és nem tudott elmenni.

— Anya nincs itthon?

— De itthon van, csak ledőlt egy kicsi. Ma délután nem jól érezte magát.

— Beteg? — kérdezte ijedten Gábor és már úgy, ahogy volt, virágcsokorral a kezében bement az anyjához.

— Alszol? — szólt csendesen odabenn.

— Csak nyugszom, fiam. Nem jól érzem magam, de elmúlik holnapra. Csak pihenni kell.

Gábor az anyja megkínzott arcára nézett és majdnem elsírta magát.

— Mi bajod?

— Jaj, fiam, ba te tudnád, hogy én mennyit szenvedtem életemben. Hogy mi minden van, amiért meg kell még kínlódnom.

Letérdelt az anyja elé és megcsókolta. Csak nézte-nézte, a fehér rózsákat a kezébe tette és csöndesen kiment. Lehajtott fejjel átvonult a másik szobán, hol Béla újra az írásába mélyedt, és elindult Jeneyékhez vacsorára.

Mikor bevezették és egyedül maradt Jeneyék szalonjában, először a hatalmas tükrön akadt meg a szeme. Vonzotta. Nagyon óvatosan, ijedt szívdobogással közeledett.

— Azonnal jövök, üljön csak le, — kiáltott ki egy szokatlanul vastag női hang.

— Kezét csókolom, — dadogta Gábor, de nem ült le, hanem hirtelen egészen közel lépett a tükörhöz. Oit állt magával szemben, leplezetlenül. Feje határozottan túlságosan kicsi az óriási testhez. Még szerencse, hogy szeme értelmes és

olyan nagy, hogy majdnem az egész arcát betölti. Micsoda igazságtalanság. Az apja, az anyja, a húga, az öccse, mind jóképű, formás emberek. Mi volt a céljuk, hogy éppen őt teremtették ilyennek. Talán már akkor, szerelmük első hónapjaiban arra gondoltak, hogy ő lesz az, ki robotol és lemond. De a nyakkendője nagyon szép, Béla igazán remekelt a megkötésével. Azt hiszi, hogy sem az apja, sem az anyja családjában nincsen bozzá basonló termetű ember. No lám, Béla mit csinált a bajával, mintba így nagyobbnak látszanék a feje is. Ezentúl így fog fészülködni.

Már elment a tükörtől és a nagy, szárnyas ajtóra nézett, abonnan azt a vastag, de nem lebet mondani, hogy kellemetlen női bangót ballotta. Várt. A nagy lelkes nyugtalanlás már lebevadt benne. Lesz, amilyen lesz. Mi köze bozzá? Az még nem jelent semmit, hogy egyszer megbívták vacsorára.

— Hozta Isten, kedves Csehi Gábor. Nagyon sok szépet ballottam magáról.

Gábor felugrott és megszorította Jeney Erna férfiasan nagy és izmos kezét. Nem, ezt a kezét nem is lebetett volna megcsókolni.

— Hogy őszinte legyek, én erőszakoltam ki ezt a találkozást. Minden jó tulajdonságán túl meg akartam ismerni azt a férfit, aki pontosan olyan magas, mint én. Száznyolcvanöt centiméter. Talál? — Furcsa, szinte cselédi öblösséggel nevetett.

Gábor csak most nézte meg jobban a batalmas, sovány lányt, a minden báj nélküli arcot, a tanárosan szigorú kinézésű szemet, a fekete ruha

ujjából kilógó csontos kezét és az elvékonyodó lábát, amely csoda, hogy hordozni tudta a dús növésű testet. A magasnyakú fekete ruha kísértetiesen megfehérítette az arcát. Semmi ékszer, sehol egy parányi dísz, semmi nőiesség. Megrázkódott, valósággal megrémült. Határozottan olyasmit érzett, hogy meg akarták alázni mindkettőjüket. Mintha összeeresztettek volna két nyomorékot, hogy kényük-kedvük szerint vizsgálgassák, szaglásszák körül és szeressék meg egymást. A nyomorék társadalom utódokról akart gondoskodni. Soha nem szégyelte még ennyire a maga idétlen hórihorgasságáé. Mintha egy elvetemült humorú ember őt magát öltöztetette volna ebbe a lelakatolt fekete ruhába. Ha most a tükörbe nézne, talán Jeney Ernát látná benne maga helyett.

— Fogadjunk, hogy megijedt tőlem. Ne is próbálja tagadni, tőlem általában meg szoktak ijedni az emberek. És mi most olyanok vagyunk itt ketten, miné a számkivetettek az alacsonyok, a középtermetűek, sőt még a magasak közül is. Megint nevetett és Gábor megrázkódott ettől a kedélytelen és nem belülről jövő nevetéstől.

— Ugye szeretné, ha nem nevtnéek többé? No, mondja. Ha legalább maga előtt inkább mindig szomorú lennék? — És mikor Gábor riadtan készülődött valami udvarias tiltakozásra, a lány nem engedte beszélni. — Tudom, hogy nagyon csúnyán nevetek, de szeretek nevetni. Látja, ehhez is kell valami.

Elhallgatott. Most neki kellett volna mondani valamit. Tiltakozni, másról beszélni és di-

csérni a finomságát, és magukról beszélni, kettőjükről együtt, és nyelvekről, melyeket közösen tudnak és a nyelvtanulás különböző módszereiről. Hiszen olyan régen nem beszélt senkivel. Már kínos volt a hallgatása, legalább ő úgy érezte. Erna nem. Erna ezalatt őt nézte. Tetőtől-talpig végigmérte és rögtön felfedezte, hogy a nyakendő nem lehet az övé és főként, ba kapta is valakitől, nem ő kötötte meg. Idegen folt. A baját nem így szokta fésülni, a homlokfölötti fürtök már kezdenek visszasmulni régi belyükre. Valakinek, úgy látszik, fontos volt, hogy jól hason megjelenésével. És mikor ezt megállapította, mosolyogva hátradült székén.

Gábor ránézett és elcsodálkozott, hogy olyan durva, igenis durva és ocsmány nevetés után, hogyan lehet ilyen csodálatos finomsággal mosolyogni. Most megmondja neki, hogy milyen angyalian szép a mosolya. Talán a mosolya külön. És most volt először nő ma este.

— Engedje meg . . .

— Nem engedem meg. Vagy ha akarja, leírom egy papírosra, mit fog mondani. Tudja meg barátom, hogy egészen tervszerűen mosolyogtam. De jobban szeretek nevetni. És most zongorázom magának. Beethovent vagy talán Grieket? Mindegy? Akkor Grieket. Agyon kell ütnünk valamivel az időt, míg apám bazajön. Ha kilencig nem érkezik meg, kettesben vacsorázunk. Nagyon szeretek enni. És maga?

— Én még nem gondoltam rá, — felelte vontatottan és a különös lányt nézte, ki már ott ült a zongoránál és a kotta-könyvben lapozgatott.

Mert már tudta, hogy ő nem ért a zenéhez, valami érzelmesen szépet akart játszani. Az alsóteste aránytalanul hosszú, volt. Ha a zongoránál ült, nem is látszott olyan magasnak.

Már az első hangok megfogták. Még soha senki nem zongorázott neki. Egyszerre megszépült körülötte minden. A tárgyak megelevenedtek, a képek szétütötték kereteiket, és mezítelen nők és lakodalmas paraszt legények táncoltak, keringtek, henteregtek előtte. A tengeren éneklő csónakok lendültek és a bóják megvilágították a kacagó embereket. Csak a zongora kis lámpája égett. Először hallotta Solveig dalát. Erna is me^szépült benne.

Nézte és hátamögé állt a zongoránál. Rövidre vágott fekete haja volt, kemény vonalú orra és szája, ktt keze elnyútan futkározott a billentyűkön. Ha zongorázik, nem is olyan nagy a keze.

Hirtelen abhagyta a játékot, kigyulladt a nagylámpa. A képek nyugodtan elheverték keretekben. Ni, hogy megnőtt a keze egyszerre.

— Úgy-e, szeretné, ha sokat zongoráznék magának? Ígérem, hogy sokat fogok zongorázni és mosolyogni. Nevetett és megint olyan csúnyán, fülsértően.

— Olyan vagyok, mint az időjárás. Nagy égiháborúk és szelíd, napfényes napok. Ne gyűlöljön, mert nem ilyennek képzelt. Nem érdemlem me^y.

— Gyönyörűen zongorázik. Ha megengedi, feljövök még. Nem is tudtam, hogy ennyire szeretem a zenét. Köszönöm.

Erna nem felelt. Lehajtotta fejét és gondol-

kozott. Most már mindaketten kívánták, hogy Jeney minél előbb hazaérkezzék. A nagy fölény és a nagy zavar már elmúlt belőlük. Nem tudták, mit kezdjenek egymással. Gábort majd agyonnyomta ez a kínos hallgatás. Szeretett volna odaugrani a zongorához és rávágni egyszerre az összes billentyűkre, többször egymásután, hogy beszélj ének helyettük. Sikoltsanak! Az édesanyja nincs itthon?

Erna olyan nagyra nyitotta csodálkozó és rémült szemét, hogy Gábor majd elveszett benne. Csak nézte a fiút és nem tudta, hogy kínozni akarja-e, vagy csak tapintatlan.

— Az anyám beteg, már hat év óta beteg és nem jöhet haza. Nem tudta?

— Bocsásson meg, de igazán nem tudtam. Talán csak eszembe jutott az édesanyám és megkérdeztem. Hiszen az én anyám is beteg, — szölt Gábor mélységes szomorúsággal és lehajtotta fejét.

Erna, mint mindig, mikor eszébe jutott az anyja, aki hat év óta él egy elmeógyógyintézetben, most is hirtelen elkomorult és úgy ült ott Gáborral szemben, mintha nem is látná. Borzadással gondolt a saját hátralevő életére. Egy szörnyű terhetség átkát viselte magán és tehetetlenül kínlódott.

Gábor érezte Erna vergődését. Szenvedett. Meg akarta büntetni magát, hogy fölkorbácsolt benne valami ismeretlen fájdalmat.

— Hát akkor én elmegyek, ha megengedi.

Erna csak akkor eszmélt, amikor Gábor már zavart félszépséggel ott áll előtte és búcsúzásra kínálja magát. Ó, ha most szépen csengő csilin-

geléssel elnevezhette volna magát. Vagy sírni tudna legalább. Az anyja is beteg, talán nem olyan régen, falán sokkal régebben. Mindenkinek beteg az anyja.

— Maga még sohasem gondolt rá, hogy meg fog örülni?

Gábor ijedten visszaült: a székre.

— Mondjuk, a nagy hivatali komolykodásban. Nem fél, hogy sírógörcsöt kap, mikor nevetnie kellene? Az én anyámnál így kezdődött. Azóta a legszomorúbb dolgokat, a leggyászosabb történeteket hordják össze mulattatására. Családirtás, öngyilkosság, nagy emberek összeroppanása. Durva ápolók és fölényes orvoscskák gépiesen szervirozzák a szörnyűségeket. Ha ma azt mondanák neki, hogy a leánya, igen, én Jeney Erna megörültem ...!

Végigfutott kezével a zongorabillentőjükön és elnevette magát. Gábor pedig csak ült vele szemben és maga sem tudta, hogyan történt, elkezdett lázadozni. Először csak valami ideges nyugtalanság volt benne. Félelem is. Azután egyszerre érezte, már tudta is bizonyosan, hogy becsapták. Évtizedek után végre is micsoda vacogó, vergődő, megalázott esztendőik után végre, igen, végre-valabára ígértek neki valamit. Többet. Valakit ígértek. Nőt. Mosolyt, nevetést, szellemet és kellemet, formás női testet. Végre-valahára beleszengett ez a hívó telefon az életébe. És most itt ül az öccse nyakkendőjében, öccse parfümjével, bajan is Béla kezének megszépítő ügyességével, itt ül árván, becsapottan, szegény félig kölcsönként ember ...

Hát nem engedi! Lerázza magáról! Megmutatja, hogy ő az erősebb. Az egészségesebb!

— Bocsásson meg, hogy elszomorítottam. Felejtse, el. De nekem nem kellene ezek a kérdések. Értse meg kérem, mi ketten még nem barátkoztunk össze annyira, hogy ilyen rettenetesen őszinték lekéssünk egymáshoz. Mit tud maga rólam? No, látja, semmit. Hiába bölcs és hiába tudja finom mosolyba kényszeríteni a nevetését. Semmit. Pedig én is kérdezhetnék. Nem maradna kérdés a világon, ha egyszer én elkezdeném. Mert nekem, értse meg, nekem csak kérdéseim vannak.

Erna ránézett, azután megadással lehajtotta fejét. Sokáig ültek szótlánul, de ebben a hosszú hallgatásban úgy összehangolódtak, mintha egy tréfás, vagy kegyetlen hatalom egy emberré gyúrta volna kettőjüket. Ülő alakjuk árnyéka elterpeszkedett az utcára nyíló ablak függönyén.

És a nagy szürke autó megállt a kapu előtt. Először Jeney szállt ki, fölnézett az ablakra és már tudta, hogy ott van Gábor, a cégvezetője. Azután egy női kéz nyúlt ki hódoló kézcsókra. Először csak egy kéz, mely a karon keresztül lassan, de egyre türelmetlenebbül megnyúlt Olga szép és különösen ünnepi leányfejéig. Kereste az okát a kézcsók elmaradásának, követte Jeney tekintetét és megismerte Gábor óriás árnyékát. Két bánatos óriás tréfás rajzát nézte, leste, nevetie és kiugrott az autóból. Jeney megmozdult, hogy gyöngéd erőszakossággal visszaterelje a csukott autóra, de Olga már a kapu alatt volt.

— Meg akarom ismerni a lányát.

— Hogyne, gyermek, meg fogja ismerni, majd

megbeszéljük, de most menjen szépen haza. Az autó rendelkezésére áll.

Míg Jeney beszélt, Olga már szaladt, ugrált a lépcsőn fölfelé.

— Álljon meg már, no. Nem bálíja? Micsoda neveletlenség!

De csak Olga dacos nevetése felelt a dühös szavakra. Most már azért is felmegy, azért is! Már becsengetett s mikor Jeney is megjelent mellette, a nyitott ajtóban már ott állt a szobalány.

— Tessék, kedves Olga. Azt hiszem, a bátyját is itt találjuk.

Olga ránézett az igazgatóra. Már nem nevette. Jeney megijedt ettől a kihívó, mindenre elszánt tekintettől. Megfogta a lány karját, hogy megbékítse és előkészítse valamire. Meg akarta mondani, hogy az ő lánya nem szép és nem tudna férfiakat megörjíteni a nevetésével. Es még valamit. Az egész furcsa, kietlen otthonát és mindent, amiről nem beszélhetett, mert miatta, épen miatta csak a legszebb szavakat kereste elő, hogy feldíszítse, megörvendeztesse, hogy mint örök forrás törjön fel és üdítsen, mindig csak üdítsen a nevetése.

De Olga csak arra gondolt, hogy nem engedi, megint nem engedi be az otthonába. Durván elrántotta karját és kopogás nélkül beszaladt a szobába. Homályosan érezte, hogy nem ezt és nem így akarta, valami hiba történt, ami ellen filtkoznia kellene. De mikor már benn volt a szobában, vállalnia kellett ezt a szokatlan berohanást. Már indult is egy mindent kiengesztelő és megmagyarázó női mozdulattal, amikor Erna és Gábor za-

vartan felemelkedtek a helyükről. Egymás melleié állottak, miné valami kerekéből kiszabadult égbenyúló fotográfia. Zavartan együtt és mégis ideglenül egymás mellett.

Egy pillanatil még komolyan nézte őket, de a mosoly mindjárt az elején átsuhant az arcán. Hallotta, hogy Jeney mond valamit, Erna is megindul, Gábor is tesz egy lépést, a többi már jóideig csak benne játszódtott le. A négy kar elkezdett ugrálni, Gáboré Erna vállából nyúlt ki, Erna karja pedig Gábor oldalán hullott le. Azután a két fej vándorolt, cserélődött, külön röpködtek a szemek, az ajk és a baj, majd hirtelen a szoknya és a nadrág cserélt gazdát. Ekkor már nevetett. Előbb még a jólneveltség bizonyos visszafojtottságával, de hamarosan vad hahotává ujjongott a jókedve. Csak rájuk kellett néznie, hogy ez a féktelen duhajság új erőre lobbanjon benne. Jeney a lánya mellé ment, de ez az új helyzet még szilajabban rángatta Olga elszabadult nevetőizmait.

Gábor már az első pillanattól valami rémült megdöbbenéssel figyelte a húga megjelenését. Nem hitte el, tiltakozott ellene. Szégyelte. Még nem voltak határozott érzései. A család és a világ összezavarodott benne. Egymásba nőttek és összezugsorodtak. Millió Olga és mindig csak egy Jeney. A szeretője, nem lehet másként, mindegyik a szeretője Jeneynek. Vetélkednek, a tíz körmükkel marják félre egymást, hogy ki legyen az első, és azután tartani magukat szépséggel, jaj, micsoda szépségekkel és válogatott ravaszsággal. És ezek az Olgák mind az ő testvérei. Csak azért szépek, hogy neki virágozzanak ki.

Ekkor még azt hitte, hogy ökolbe szorított kezével belevág az igazgatója arcába és összetöri ezt a drága porcellánmaszkot. Soka egy hangyái: el nem taposott akarattal, és most már gyilkolt is gondolatban.

Olga nevetett. Most már külön állt az a lány. Ok hárman, Jeney, Erna meg ő idétlenül vergődtek ebben a gúnyhahotában. A szépség nevet? A szép kacagás nevet? A diadalmas fiataltság! A formás és tökéletes szépség? Hát akkor miért gyűlölik úgy a kőszívű gazdagot? — Van-e kihívóbb a szépségnél, egy romlott kölyök mindent lekicsinylő kézlegyintésénél?

Ebben a pillanatban érezte, hogy Erna megfogja karját. Szelíd, baráti, csendesítő érintéssel. Újra maga előtt látta ezt a szegény, ütött életű lányt. Es Olga még mindig kacagott.

Jeney megmozdult és Olga felé indult. Valamit csinálni kell, hogy az emberi szó is úr lehessen végre. Egy elszabadult hahotázó grammofoonlemez, forog-forog a gépen és nincs megállás. Már ment egy lépést, de Gábor félrelökte, — szeme elhomályosult, csak egy színes foltott látott maga előtt, mely egyre nőtt és el akarta nyelni. Karja emelkedett és belecsapott a húga arcába. Még hallotta Jeney és Erna sikolyát. Csak Olga hallgatott. A nevetése megszakadt, de a szeme egyszerre ontotta, ontotta az engesztelő könyveket.

Most már tisztán látta, hogy mi történt. Itt állnak ők ketten: Olga és ő, két ütésével és ütöttségével megalázott ember, és ott ketten amazok. Csak azért hívták ide őket, hogy itt előttük,

ezen a nagy életű családi színpadon sírva és nevetve, eljártsszák a nyomorúságukat.

Átölelte Olgát és vitte magával kifelé, hogy megértse és megbocsássonak egymásnak.

Hat év óta egyetlen egyszer sem avatkoztak egymás életébe. A kényes pontokat óvatosan kikerülték, a nebez szavakat elhallgatták.

— Megkímélhettél volna a szeretőd látogatásától.

— Csehi Gábor húga.

— Annál inkább.

— Gondolhatod, hogy nem én akartam ezt a látogatást.

— De te akartad, hogy a szeretőd legyen.

— Nem tudtam, hogy meghívtad.

— En sem tudtam, hogy a szeretőd. Nem hívtam volna.

Közben asztalhoz ültek. Gépiesen ettek, de szóltanul is tovább kérdezték egymást.

— Szép gyermek. Jobb sorsot érdemelne.

— Ennyire lebecsülöd az apádat?

— Csak a fiatalságot becsülöm sokra. Azt hiszem, hogy azon mulatott, hogy milyen csúnyák és öregek vagyunk mi ketten: te meg én.

— Nem hiszem, hogy rajtam mulatott.

Erna nevetett. Az örület és a mindent legyőző egészség öblös hahotázásával. Ez volt a válasza, az egyetlen érve. Jeney beleremegett.

— Ne ne vess, könyörgök, Erna, csak ne ne vess. Beismerek mindent. Csúnya, öreg majom vagyok, ki a pénzért mindent és mindenkit megvásárolhat.

Erna még mindig nevetett. Jeney felugrott az asztaltól. Hát mit tegyen? Mit akar tőle?

— Mit gondolsz, Olga ezután is a szolgálatra fog állni?

— Hát ki a bűnös?

— Te vagy a bűnös.

— Én nőt nem ütöttem meg soha.

— Kézzeled soha. Sokkal finomabb ember vagy. És mégis hányan vannak. Kérdezd csak meg Olgától és Gábortól.

— Szakítok veled. Nem érdemes ennyit beszélni róla. Remélem azonban, hogy te sem bívod meg többé.

Erna egyszerre kiesett fölényes szerepéből. Kiről van szó? Gáborról? Csak most döbönt rá, mit kívánnak tőle.

— Megértettük egymást?

— És ha mégis idejön? Hívás nélkül?

— Kezeskedem róla, hogy nem fog idejönni.

— Megtiltod?

— Ezek után nem jöhet ide többé.

Erna nem felelt. Leült a zongorához, de nem játszott. Csak úgy elnyújtotta kezét a billentyűkön és fájt a szíve.

Ugyanakkor lenn a kapu előtt berregni kezdett az autó. Megindult. Hallották a túlkölését, de még a fejüket sera fordították az ablak felé. Tudták, hogy történt valami, remegő önuralommal figyelték magukat és nem mertek egymásra nézni. Mikor a túlkölés elnémult, Ernában valami mélyseges, soha nem érzett fájdalom kezdett sikoltani. Mintha az ő hangja túlkölne, dalolva figyelmeztetne, rémítgetne. Félre az útból: itt mennek ők ketten, Csehi Gábor és a húga. Autóba ültek szegények, ugyanabba az autóba, mely el akarta gázolni őket.

Olga és Gábor letámolyogtak a lépcsőn és ahogyan szinte vakon botorkáltak lefelé, jó erősen összefogódzkodtak, hogy ne tudják, elfeledjék egészen, hogy ki ütött és kit ütöttek meg ketőjük közül.

Az autó már várta őket. Elkábító gazdagsággal. A soffőr kicsapta az ajtót. Ez a bejárat az autóba minden más utat elzárt előlük. Gábor lázas ujjongással ült Olga mellé.

— Kifelé, az én tempómmal, — kiáltott Olga a soffőrnek. Gábor megremegett. Mellette egy vigyorgó bohóc himbálódzott az autó ablakán. Megérintette és újra megborzongott. Minden csupa remegés volt körülötte. A meginduló autó túlkölése benne is egy elszabadult sikoly. A bázak hatalmas vonala előreleendült.

Szédítő gyorsaság. Szinte repültek. Mintba nem is ember vezette volna az autót. A vérük lüktetett a gépben. Órákon át mentek már, vagy csak egy „pillanatig. Benne keringtek a száguldó időben. Ok mutatták az időt.

Olga feje Gábor mellén píbent csendesedő sírással. Az utcák és a bázak örült iramban menekültek előlük. Gábor a karjában tartotta Olgát, az ajka a homlokára forrt. A fák és az elhagyott padok ijedten félreugrottak az útjukból. Gábor hátrahajtotta Olga fejét és belecsókolt az ajkába. Nem lázasan, — lassan eszmélő gyöngédséggel találgatta, ízlelgette a csókot. Olga nem vont a könnyes ajkát, visszaadta a csókot, engedelmesen odaajándékozta a száját. Nem szemlehungyva, nem öntudatlanul, nem is úgy, hogy más férfit gondolt Gábor helyébe, hanem neki, a testvérének, ennek

a szegény, idétlen, hórihorgas fiúnak, hogy ismerje meg a csók könnyes ízét, forró édességét. A szép nő örült biztonságvával csókolt és egyre új ízeket kevert a csókjába. Mint a madár, a csőrével csókkal itatta fiókáját. Az utak kígyózva rohantak előlük. Gábor tudta, hogy nem a buga csókjától mámorosodott meg, hanem a csók mámorától. Mintha az autó nem is őket röpítette volna, hanem a szerelem öntudatára ébredt egyetlen csókot. A percek és az esti órák hatalmasan összekondult kongással szálltak el felettük, — és Olga olvadóan asszonyi kezét Gábor bajába süllyesztette. Olyan szép és ismeretlen volt ez az egész testet átfogó simogatás, hogy Gábor átkapta Olga szabad kezét és megcsókolta. Azután egy lehulló fésűre gondolt. Megint megbizseregtek az ujjai. Mint akkor reggel.

Kinyitották az autó ablakát és boldogan rebbenő szellők telepedtek melljük. Olga szétnyitotta kabátját, hátrahajtotta fejét. A melle földomborodott és majd szétfeszítette blúzáját. Gábor parázsló szemmel nézte. Olga! A lány fölnyitotta a takaró selymeket és a feketén száguldó éjszakában hófébéren kivillant a melle. Az idő, fák, utak, az elhagyott padok, házak és az utcák megálltak és megcsókolták. Gábor nézte és megsejtette az anyaság gyönyörű, örök vértanúságát.

Ekkor már sírt is. Nem tudta, miért és mi szakította fel benne a könnyeket. Ráborult Olga mellére és pillanatig megnyugodott a feje. Csukló sírásába apró örömök villantak. Letérdelt Olga elé és fejét az ölébe hajtotta. A teremtés láza reszketett benne. Kihajolt az autó ablakán és

először lágyan, majd egyre szenvedélyesebben megcsókolta az éjszakát. A bohóc lengett, bimbálódzott a feje fölött és vigyorgott.

— Ugye, nem veszed el Jeney Ernát? Olyan szépek vagyunk mi, nők.

Gábor nem szólt, de tudta, hogy keresni fogja és érezte, hogy meg fogja találni őket.

Az autó megfordult. Újra megtalálták a menekülő utakat. Feljük villámlott a varos. Olga elrejtette pillanatokra kitért szépségét, kabátját fázósan összehúzta és elhúzódott Gábor mellől az ülés másik sarkába. Ő megütött és én megtanítottam az igazi nő csókjára. Ő megütött és én megengedtem, hogy meztelen mellemre bajtsa fejét . . . Én megütöttem és ő ideadta a száját, hogy megízleljem és megszeressem a csókot. Miért? Miért?

Mindketten dideregtek és robogott velük az autó. A házuk előtt kiszálltak. Furcsán, idegenül nézegették egymást. Olga szemében olyan vad, olyan engesztelhetetlen gyűlölet lángolt, hogy Gábor megremegett.

Velük történt ez a csodálatos autóút, vagy csak benne magában?

Olga becsengetett, Gábor hátrább húzódott. Még nem akart hazamenni.

— Nőhöz mégy?

Gábor felszegte a fejét. Dacosan, kihívóan. A lány elnevette magát, a fiú kemény léptekkel megindult. Tudta, hogy nézik. Még egy perc és Olgát elnyeli a nagy ház. Így. Most már csendesen le lehet hajtani a fejet, lépései is elfáradhatnak.

Olga baktatott föl a lépcsőn. Fáradtan vonszólta magát. Megkapaszkodott, hogy össze ne roskadjon. Jaj, dehogy mert gondolkozni. Dehogy tudott volna abból, ami történt, valamié is megmagyarázni.

Hát történt valami? Érezte, hogy sajog az arca és eszébe jutott Gábor kemény ütése. Odaadta magáé a fájdalomnak. Ha most, itt lenne, hát véresen belemarna az arcába. Es az előbb mégis odaengedte a száját. A mellét is. Soha senkinek ilyen egészen. Még Jeneynek sem.

Bement a lakásba és úgy, ahogyan volt, állig begombolt kabátban, kalapban leült az asztalhoz, szemben az apjával. Csehi előtt kinyitott üzleti könyv hevert, a könyv mellett különböző elszámolások. Olga köszönt, de ő csak bólintott és jóidéig föl se nézett. Olga megdörzsölte a szemét. Hová került? Nem emlékszik, hogy valaha is látta volna dolgozni az apját. Mi történt? Csehi gondosan megtörülte szemüvegjét és Olgára nézett.

— Hát veled mi történt? Elestél? Vagy megvert valaki?

Olga felugrott és a tükörben meglátta Gábor ütésétől eléltelenedett arcát. Nagyot sikoltott és utána valósággal toporzékolt dühében. Sírt, ordított, fenyegetődött. Csehi ijedten hozzáugrott, de Olga durván ellökte magától. Ne nyúljanak nozza. Mit akarnak tőle? Irigylik szépségét, fiatalságát? Agyon akarják ütni? El akarják taposni?

Csehiné már néhány pillanat óta ott állt az ajtóban. Mezitláb, kócosan, bokáig érő bő háló-

ingben, úgy, ahogy hirtelen rémülettel kiugrott az ágyból. Mint egy szegény beteg madár reszketett az ajtóban és nem mert megmozdulni. Olga ököllel némította el magában a még kikíváncozó, fenyegető szavakat és úgy ment közelebb, egyre közelebb az anyjához, mintha nem is közeledni, hanem távolodni akart volna tőle. Az anya csak nézett. Halotthalvány arcából előpislogó szomorú szemével némán kérdezett.

Olga ott állt mellette és ahogyan az asszony bő ingének kivágása leereszkedett az elnyűtt, soványka testen, meglátta az anyja mellét. Ez a mell hervadtan hullott a sárguló testre, mint dércsípte virág. Nézte a húsnélküli eleven bordákat, a két lecsüngő, csonttá vékonyult kart. Megrémült. Most már tisztán emlékezett a rohanó autóra és tudta azt is, hogy csak a szépségével, kicsorduló szépségével akart diadalmaskodni, amikor még Gábornak is megmutatta magát. Ijedten nyúlt a saját melléhez és megnyugtatta rugalmas, éleitől duzzadó keménysége. Csak állt előtte, nézte az anyja félig már félénken feléje táruló karját, csak egy mozdulat kellett volna hozzá, hogy könnyesen és szavak nélkül is mindent megértve összeboruljanak.

Elhúzódott tőle. A saját szépségének nyomorékká hervadása sikoltott az anyjából feléje. Hiába, nem tudott közeledni hozzá. A háta mögött le-sütött szemű szégyenkezéssel beosont a másik szobába.

Csehiné nagyot sóhajtott, előrebotorkált az asztalig és leült az üzleti könyvek elé.

— Mi van vele?

Csehi nem bánta volna, ha nem kérdezi. Nem szeretett beszélgetni a feleségével.

— Biztosan elesett és most siratja az arcát.

— Nem mondta?

— Nem kell mondani az ilyesmit. Elég a baj ügyis.

— Nem vettél észre valamit? Megváltozott ez a lány. Kerül a szemével.

— Ne törődj vele, biztosan szerelmes.

— Mi lesz vele? Miért nem csinál valamit? A tétlenség rosszra csábít.

— Minden rosszra csábít ma. Oly mindegy.

— Vigyázzatok, Gábor, vigyázzatok. Ha én meghalok, nem lesz senkitek.

Csehi közelebb hajolt feleségéhez. Gyöngéd szavak kívánczoltak ki belőle. Meg akarta simogatni hófehér haját, száraz arcát. De ahogyan előrehajolt, meglátta az asszony laposan elnyúló mellét. Megborzadt. Évek óta nem hajolt már ennyire közel hozzá. Már nagyon régen elfeledte felesége testét. Úgy érezte magát, mintha kiméltelenül, durván, igenis durván megütötték volna. Kis színésznőjének dúsán omló mellére gondolt, de most ez sem tudta megvigasztalni. Együtt indultak. Csupa ígéret volt, csupa szépség, szerelem. Néhány évvel fiatalabb is nála. Mi lett belőle? Hol maradt mögötte? Jaj, nem szabadna így megalázni az embert. Miért él még? Beteg, halálos, gyógyíthatatlan beteg, erőszakkal az életbe kapaszkodó, kiszáradt nő. Kinek él? Szegény, szegény, szegény.

Most megint melléje ült. Több mint három évtized kiélt lendülete és fiatalsága mégis oda

ültette az asszonya mellé. De a keze nem mozdult. Lehajtotta fejét és gondolkozott.

— A te munkád? — kérdezte az asszony és a kinyitott könyvre mutatott.

— Próbálok valamit, — felelte Csehi és örvendett, hogy végre másról beszélhet. — Az ember nem élhet úgy, mint egy állat.

— Ugye, nem élhet munka nélkül? — örvendezett az asszony hangja.

— Munka nélkül? Aki annyit dolgozott, mint én? Pénz nélkül, fiam, pénz nélkül.

— Es a nyolcvan pengő?

— Alamizsna. Nekem, Csehi Gábornak, 80 pengő! Szégyen! Gyalázat!

— Hiszen mindened megvan azonkívül.

— Mím van meg? Mit gondolsz? Mit tudtok ti az én igényeimről! Nyolcvan pengő. Az én fiam. Ezért kínlódtam a gyerekeimért, ezért a nyolcvan pengőért. Szolga vagyok, nem bízzák rám a pénzt. A mészáros, a fűszeres, mindenki tudja, hogy tolvaj vagyok. A fiam meg a feleségem elvették tőlem a pénzt, mert megloptam őket.

— Én, fiam, én? — sóhajtotta az asszony, akit meglepett és megrémített a beszélgetésnek ez az új fordulata.

De Csehi már nem törődött az asszonnyal. Csak a maga önző sorsát érezte. Rajta kívül nem volt szenvedő, tűrő, -ütött ember a világon. Ordított.

— Ne beszéljete! Nem tűröm tovább. Nem azért dolgoztam, mint egy barom, mint egy állat. Most persze bújjak el, dögöljek meg. Az kéne nektek, hogy megdögöljek. Azt várjátok! Persze,

amíg hoztam haza a pénzt, addig jó voltam. Most nesze nyolcvan pengő és dögölj meg, kutya.

Az asszony fázott, reszketett az egy szál ingben, de nem mozdult. Nem tudott elmenni.

— Talán szóljunk Gábornak, hogy újra neked adja a pénzt.

— Én nem szólok. Mért engedtétek akkor? Mért nem lázadtatok fel, hogy az apát, a férjedet, gyermekeid apját így megcsúfolta az a senki? Örüljön, hogy dolgozhat értem, adjon hálát az Istennek. Csak maradjon minden úgy, ahogyan van.

— Már régen gondoltam, fiam, hogy szólni kellene Gábornak. De én olyan gyenge vagyok, olyan nagyon gyenge.

Csehi most már durva kíméletlenséggel haladt egyre tovább. Kétszáz pengő kellene a színésznő ruhájára. Régen elvihette egy pezsgős vacsorára, azután ki a Hűvösvölgybe, most alig ereszti be magához. Már abban sem hisz, hogy fényes szerződést szerez neki.

— Mindenki gyenge, ha rólam van szó. En bezzeg nem voltam gyenge régen. Dolgoztam, mint egy baro,m, mint egy állat. Majd megmutatom én.

— Ugye munkát vállaltál, fiam? Ugye dolgozni akarsz?

— Nem akarok! — ordított Csehi és becsapta az üzleti könyvet. — Füttyülök a munkára. Ti még zsákot is hordatnátok velem. Arra nem vagytok gyengék.

— Hát hogy beszélhetsz így? — nézett rá Csehiné és csonttá vánnyadt kezét az ura festett bajára tette. — Hiszen nem tudhattam, hogy mi célod ezekkel itt az asztalon.

— Majd ő megcsinálja, a cégvezető úr. Köszönje meg, hogy munkát szerzek neki. Jöjjön csak haza, várj csak. Egy fiatalembernek többet kell dolgoznia. Vannak még nexusaim, vannak még nexusaim.

— Hiszen Gábor reggeltől estig dolgozik.

— Ot persze sajnálsz. Mit dolgozik egy cégvezető? Semmit, csak aláír. Lopja a napot és kapja a pénzt. Van fogalmatok róla, hogy mit keres Gábor? Tudjátok? Amennyit akar. Ezreket adhatna az apjának.

— Öt évig hord egy ruhát, a fehérenműje csupa rongy.

— Mert félrerakja a pénzt, gyűjti. Ismerem én a fiamat. No de megálljatok! Még élek, ohó még élek! Ne is kínáljatok, én ebben az életben nem nyelek le egy falatot sem. Nem kell semmi. Itt fogok megdőglenni a szemetek előtt!

Csehiné magára terített egy kendőt és visszault az ura mellé. Hirtelen és egészen váratlanul megnyugodott. Az nyugtatta meg, hogy a férfi ilyen féktelenül dühös és igazságtalan. Csak badd düböngje ki magát, majd elmúlik minden. Már nem is figyelt a szavakra. Még fokozódott, bangosodott az ordítás, azután csend lett. Már nem is felelt neki. Annyit azonban érzett, hogy változtatni kell ezen a mostani helyzeten. Igaz, hogy azóta megvan mindene, de azért megtörtént, hogy az ura pénzt kért a mézáróstól és a havi számláboz íratta. És különben is mindannyiukra megalázó ez a gazdálkodás, ezt csakugyan nem lehet tovább túrni. Megérti, hogy az ura büszkesége fellázad ez ellen... Az ősz bajából egy bajszál

ráesett az ura ruhájára. Ijedten levette, mintha valami bűnt követett volna el. Csehi fölrezzent és felugrott az asztaltól.

— Csodát fogtok látni, hamarosan csodát fogtok látni. Majd meglátom, hogy ki áll mellém.

Béla ekkor ért a kapuhoz. Nem csengetett be mindjárt, előbb megigazította a kezében levő könyveket, elrendezgette. Egyet kihúzott és megnézte a címlapot. Csehi Béla: Családi tűzhely. Nem íratta utána, hogy novella, mert hátha regénynek gondolják és többen megveszik. Az emberek, ha már olvasnak, hát szeretnek nekiereszkedni az olvasásnak. Ragyogott az arca. Ma lett készen, ma délután két óra harminchét perckor veíie át az első példányt. Mikor már megkapta az első húsz könyvet, elkezdett rohanni a szerkesztőségekbe. Az „Ország“-nál Andok Pált kereste. Nem volt még benn. Leült és megvárta. Andok nagyon megörült Bélának. Az utóbbi időben nagyon sokat gondolt Olgára. Sajnálta, fájt neki ez a lány. Halotta ugyan, hogy Jeney és Olga összekerültek, de gyorsan elintézte ezt az ügyet magában. Talán szerencsét csinálhat és igaza is van. Mire várjon? Inkább egy bankba menjen reggeltől estig? Már régen megbocsátott Olgának.

Béla nem adta át mindjárt a könyvét. Előbb a talajt akarta előkészíteni. Többet akart ő Andoktói egy kritikánál. Azt szerette volna elérni, hogy Andok vegye kezébe és irányítsa, tökéletes jóindulattal irányítsa első kötete sorsát. Óvatosan közeledett hozzá.

— Miért nem jössz hozzánk mostanában?
Andok nagyot nézett.

— Te kérded, Bélám? Igazán tudhatnád, hogy nem a magam jószántából maradtam el.

Béla most már tudta, hogy ezen az úton mehet tovább. Hogy az ügy érdekében nem minden szava fedí az igazságot, az nem számít.

— Olga miau? Igazán csodálom. Alig van nap, hogy ne emlegessünk, ne beszéljünk rólad Olgával. Ne féltsd te azt a lányt, barátom.

Az újságíró belepirult Béla szavaiba.

— Igazán beszéltetek rólam? Es azt hiszed, hogy Olga nem neheztel rám?

Béla elnevette magát. Ez a bajuk a férfiaknak, ez a megfutamodás. Nem mernek küzdeni egy nőere. Pedig ő mondja, Olgáért érdemes, az a lány mindent megérdemel.

— Tudom én azt, — lelkenedett Andok. Es elkezdett Olgáról áradozni.

Béla ekkor nagyon félénken és szerényen Andok kezébe tette művét. Az újságíró éppen egy nagy dicsérő mondat közepén tartott, mikor egy könyvet érzett kilengő kezében.

— Béluskám, szavamra mondom, gratulálok. Ez aztán a meglepetés. Csehi Béla: Családi tűzhely. Jó név és jó cím. Fél siker már ez is. Hát kérlek szépen, hogy is csináljuk? Az ilyesmit meg kell szervezni. Mert nem elég ám megírni és kiadni egy könyvet, — meg kell szervezni, fiacskám. Mondhatom, boldoggá tettél.

Elbúcsúztak. Közben Béla csak úgy mellékesen megígérte, hogy okvetlenül összehozza Olgával. Erkölcsi kötelességének érzi, hogy két ilyen megértő embert újra egymáshoz melegítsen.

Most ott állt a kapu előtt és gondolkozott,

hogy hova menjen még. Rendes írói törzsasztalához csak holnap megy el vagy holnapután. Átadott néhány könyvei: az Abbázia és a Newyork főpincérének, hogy továbbítsák. Talán most olvassák, talán hangosan idéz valaki valamit és gúnyosan nevetnek. A veseasztal elemében van. Nem, ilyenkor nem illik zavarni őket. Az első nap úgysem számít. Ha szabadon és akadály nélkül legalább egyszer nem szidhatják és gúnyolhatják stílusa és témái kirívó, vagy kitépézettséget, akkor sohase kaphat tőlük tárgyilagos bírálatot, amelyben már dicsérni is mernek. Sőt néha dühösen dicsérnek. Két egymás iránt ellenséges indulatú ember személyes ügyének tekinti, hogy szenvedélyesen szidjon vagy dicsérjen. Pedig nem mindig annak tetszik jobban, aki dieser. A nagy játékkörben rákerült a sor.

Végre becsengetett. Szerette volna még megmutatni valakinek, de hiszen hátra volt még a család. A lakásban világosság van, még nem alsznak. Egyszerre olyan ujjongás örvendeztette meg, hogy türelmetlenségében még egyszer csengetett. Jaj, dehogy mert volna máskor kétszer csengetni. Hónapokon keresztül nem adott kapupénzt és csak annyit tett az ügye érdekében, hogy éjtszánkint kezet fogott a házmesterrel. Már kigyúlt a lámpa a kapu alatt és csoszogva, köhögve közeledett Potracsek. Morogva zsémbeskedett, miközben ajtót nyitott. Tartotta kezét és Béla újra megszorította hatalmas tenyerét. Már fel akart szaladni a lépcsőn, de visszafordult és könyvét Potracsek kezébe nyomta. A házmester nem tudta, mit akar vele. Úgy látszik, ezt adja neki két-

hónapi kapupénz ellenében. Forgatja a könyvet. Sovány fizetség. Megnézte volna, de szemüveg nélkül nem tudott olvasni.

— Az én könyvem, most jelent; meg, — jegyezte meg Béla diadalmas önérzettel és várta a hatást.

A hatás csakugyan nem maradt el. Potracek egyszerre nagyon udvarias mosolygásba kezdett. Köszönő szavakat dadogott és engedelmet kért, hogy megkérdezhessen valamit. Ezzel már bele is kezdett valami nagyon bonyolult családi ügy zavaros elbeszélésébe, és oly sokáig és annyira értelmetlenül beszélt, hogy Béla már átkozta nyomorult szegénységét. Mikor végre elszabadult, úgy érezte, hogy hosszú évekre levezekelte a kapupénzt.

Óvatosan nyitotta az előszobaajtót, hogy meglepje a család ébren levő tagjait. Sikerült. Bekukucskált a kulcslyukon. Az apja föl és alá járkált a szobában, az anyja az asztalnál ült és aggodalmasan követte az ura minden megmozdulását.

— Íme a család — állapította meg Béla. Tőlük kapom a jót, hogy gyógyuljak és gyógyítsak. Belőlük szívom a rossz mérget, hogy pusztítsak és magam is elpusztuljak lassan. Íme a családi ketrec. Az apám és az anyám. Mit érne bennem az egyik jósága a másik gonoszsága nélkül? És ők maguk létezhetnének-e egymás nélkül? Napról-napra újra életre korbácsolják egymást, mert csak együtt tudnak lehullani és fölemelkedni. Nem az változott-e bennem jóssággá, ami az egyikben mérge és nem a másik nemessége lázad-e véremben, hogy lecsapjon megkérgesedett igazságokra.

Lenyomta a kilincset; és kezében a könyvekkel akkora lendületei és kurjantással szökött előre, mini az utcai árusító, lapjának egészen rendkívüli kiadásával.

— Megjelent a könyvem, tessék, ez a tied, ez meg a tied. Majd írok bele valamit.

Csehi és Csehiné boldogan forgatták, nézegették a fiók könyvet. Csehi Béla: Családi tűzhely. Pillanatokra olyasmit is éreztek, mintha rég kihűlt nászuktól ez a gyermekük most újra megszületett volna. Mert azért, hogy itt, idáig nem becsülték túlságosan sokra. De egy könyv, az már más, a könyv bizonyíték. Meghatódással néztek egymásra és valami megilletődött tisztelettel a fiókra. Csehiné magához intette Bélát és megcsókolta. Béla, aki nem szerette a csókos gyöngédségeket, most úgy telve volt babonás bittel és örömmel, hogy melegen visszacsókolta anyját. Ezután Csehi közeledett a fiához. Kezet fogott vele és kétszer egymás után szertartásosan arcon csókolta.

De Bélának ez nem volt elég. Még mindig csak magáért a könyvért, a nyomtatott betűkért, a sötét címlapon feketéllő nevért ünneplik, és nem azért, ami benne van. Hány embernek adott ma már könyvet, mindenki köszöntötte és megköszönte, de még senkisé is olvasott belőle semmit. Nem, ezt nem bírja tovább! Valamit adni kell a könyvhöz önmagából. Itt van ez a két ember, lemaradt és győző versenytársak a családi ketrecben. Kaptak egy könyvet, nem tudnak róla semmit, — és azt hiszik, hogy ők teremtették. Holott ő, ha akarja, bármelyik pillanatban és milliószor újjáteremtheti őket.

— Ti még nem ismertek engem, de majd meglátjátok, kova vezetlek én még benneteket, ha hisztek bennem.

Csehiné fölkelt a székről és szinte öntudatlanul egy lépéssel közelebb ment a fiához. Csehi még várt.

— Ez a könyv, amellyel most megajándékoztalak benneteket, csak az első lépés. Rövid előszó az én nagy munkámhoz. Az első ujjongás és jajkiáltás születésem és halálom között. Mert én itt a családban is nemcsak én vagyok magam, ti mindnyájan az én teremtményeim vagytok.

Csehi már bosszúsan közbe akart szólni. Zavarta ez a nagy szónoki hév. Nem értette a fiát. Az anya olyan közel ért Bélához, hogy lázas arcát lehelletével simogathatta.

— Színdarabot fogok írni. Újat, mást, mint amilyeneket eddig csináltak.

]y[ost megmozdult Csehi is. A színház az más. Es egy kis lázas borzongással színésznőjére is gondolt.

— A család fölemelő és mégis züllesztő erejére gondolok. A család életére, magára a családra, mely fölszabadít, de az örök kötelezettségek koloncaival.

Most egyszerre fojtottan meleggé lelkesült, közben néha bizonytalanná vergődött Béla hangja. Mintha az, amit mondott, túl volna rajta és ő maga is elkápráztatóan szédült csodálkozással figyelne.

— Itt egy ember. Orvos, bányamunkás vagy miniszter, mindegy, de egy a tömegeből. Félig örültje annak a gondolatnak, hogy apa, anya,

testvér és rokon, mindenki elhullott mellőle. Ezek között nőtt fel és idáig egyetlen közösséget ismeri: a családot. Egyedül maradt. Megy, vándorol, keres, amíg egyszer ott-ott valahol messze meglátja a nőt. Ez a nő annyira hasonlít hozzá, a szem, az orr, a homlok, a termet, a száj, hogy csak egyet gondolhat: ez az én testvérem, új családot talált az ő ismeretlenül bujkáló testvérében. Lenn, egészen mélyen találkozik ezzel a lánnyal és mert nem tudja, ki volt az apja, most már bizonyos, hogy az ő apja járt erre valamikor. De közben szerelmes lesz bele. Nem is ekkor, mindjárt az első pillanatban beleszeretett, csak akkor még nem tudta és testvéri hasonlósággal barrikádozta el magát a szerelem elől. A család örültje még öntudatlanul is küzdött egy új család megszületése ellen.

Most csendesén, szinte némán nyílt az ajtó és belépett Olga. Oly halkán jött, hogy senki sem vette észre, mikor állt középük.

— A nő már benne kering ebben a szerelemben, a láz megperzselte. Es egyszerre fölemelkedik a legnagyobb emberi megtisztulásig. Fönn leveti elhordott testét és új húsba és vérbe öltözik. Az utca eltaposott lányából ember lesz. Ember!

—Most figyeljeteK csak tovább. Még magam sem tudom pontosan, még nem látom tisztán.

— A férfi örülete szerelem és a szerelme örület. Az erkölcs, az elhullott család erkölcs ostor a saját kezében, mellyel állati kegyetlenséggel leveri magát a mélybe, mialatt gyökerestül kiszakad belőle minden, ami emberi.

— Látjátok ezt a két embert? Együtt és külön! Helyet cseréltek. Az egyik megtisztult, de nem tudja, mit csináljon a tisztaságával. Sok ember futó csókjából emelkedett ki egy ember szerelmttrt. A másik a sárban fetreng és kegyeletes szemmel Istenre tekint. Még nem döbbsnt rá, hogy csak a szívét kellene megkopogtatnia és benne magában megszólal, ujjongva felkiált az Isten.

— Most meg kellene menteni. Kihúzni a pocsolyából. Emberek, vigyázzatok! Segítsetek! Mutassátok meg neki a gyarak, a bányák, a fpld és a szellem börtöneiben görnyedő testvéreit. Alljon meg a munka és a testvéri karok ölelésre táruljanak. A világ, mint egyetlen kitárt kar hívja, csalogassa. Emberek, ott lenn és fönn, segítsetek!

Csend lett. Béla körülnézett, figyelt, mintha még várna valamit. Mögötte a hallgató család még a szemét se merte megrebbenteni.

— Nem megy feljök? Még mindig a vére testvérét keresi? Egyetlen gyilkos kezét millió testvéri szív helyett! Hát akkor ébresszések fel a család olcsó eszközeivel. Hozzátok be a nyornorékot. De borzalmas legyen, megcsúfolása az egész emberiségnek. Hátborzongató széles vigyorgás az egész arcon, fogatlan száj. Süketnéma, de rettenetes hörgései megölik a mosolygó gyermeket. A púpja irtózatos, amelybe elevenen ásták el a világ legszörnyőbb titkait. Lobogó, vörös sörény és vérvörösen izzó két szem. Látjátok? Irtóztok tőle?

— Jaj, Béla, milyen rettenetes. — Ez a néhány szó úgy szakadt ki Olgából, mint egy félig elfojtott

sikoly. Béla ránézett és az alkotás megremegtető lázában engesztelő ígérettel rámosolygott.

— Most a pizsoból, „ronggyá” cibált ruháiban hozzátok fel a másikat. Állítsátok őket szembe egymással. Es mikor már kitört, eliszonyodott rajta a réműlet, lobogtassátok meg szeme előtt a bamis keresztlevelet. Hát itt van, megtaláltuk, ez a te testvéred. Szeresd, öleld magadhoz.

— Álljatok el minden kijáratot, hogy el ne menekülhessen!... És egyszerre a nagy csöndben, melyet csak a nyomorék hörgése szennyez be, az ember leroskad előtte: testvérem, félek tőled, irtózatosan félek és nem tudlak szeretni.

— Es a nő? — remegett felé az anyja bangja. Béla megfogta az anyja kezét.

— Nem látod? Ott áll a nyomorék mögött, kitért karral, szereleméhesen. És ahogyan a férfiban összeomlik az örület nagy családi háza, úgy gázolnak át a nyomorékon és mennek összefonódva egy örök testvériségben megtisztult szerelem felé.

Elhallgatott, de előre mutatott. Az anya, az apa és Olga minden mozdulatának utánahajoltak.

— Az ott a színpad és előtte a közönség. Emberek. Nem is az én munkám. Ti írtátok, ők írták valamennyien.

Béla fáradtan lehajtotta fejét. Annyira kimerült ebben a nagy látomásban, mely most ért meg benne szinte egyik mondattól a másikig, hogy Csehi megfogta és leültette. Olga nagyra tárt szemmel, mozdulatlanul bámult előre. Nem Bélára nézett már, nem is az elképzelt színpadra. Önmagába. Az anya magához ölelte fia fejét és újra megtalált becéző szavakkal dédelgette.

— Béluskám, szívecském, no gyere ide az anyádhoz. Hajtsd ide a fejed, így, így.

Csehi elhúzódott tőlük. A szoba egyik sarkában könnyeitől megázott szemüvegét törülgette.

És azok az emberek, akik könyörtelenül megvetették Gábor értük robotoló, kenyérkereső munkáját, most egy álom vigasztalan csodáitól meg-részedtek.

VII.

Gábor nekiindult az éjszakának. Cél nélkül, vakon, egyedül, csak valami érthetetlenül bősztító fájdalommal. Már Olgára és Ernára se gondolt. Barátság, gondolta el a szó még ki se nyílt lényegét és sajnálta, hogy akármerre megy, hiába minden, nincs egyetlen ember, aki eléje jönne és ő maga se közeledhet senkihez. Szerelem — lobbant át a vérén, de még mindig inkább csak a szó, mint a fölpezsdült érzés és olyan árvának érezte magát, hogy könyörögni tudott volna egyetlen együttérző tekintetért. Két karja nekiereszkedve himbálódzott, mintha valami mindent megértő erő húzná, rángatná az élete vészharangját.

Éjtszaka volt és először kószált egyedül az éjtszakai utcán. A nagy utakat riadtan elkerülte és szinte menekült a kihalt házak felé. De még sokáig ment, csavargott, elbújt és nekibátorodott, míg végre be merte vallani, hogy őket keresi, az utca rikító lányait. Már közöttük járt, a sok egyre közeledő és távolodó, hívó nevetés beledobolt a vérébe. Közöttük ödögött lehajtott fejjel, árva

félszépséggel és az erőre várt. Egy erőszakos női karra, mely megfogja és odalendíti a szobája közepére. Melyik? Látta őket, kicsik és nagyok, rikító pongyolák, dús testüek és kígyóhajlékony-ságúak. Melyik lesz az? Ki meri?

Végigment, egy utcán, legalább harminc nőt hagyott magamögött és nem volé senki, aki megértette volna remegő társtalanságát. Most, elmenekülhetett volna, de már nem volt ereje. Nem tudta tovább cipelni magát, tovább görnyedezni, roskadozni. Félt, hogy egyszerre minden eszébe jut, amit el akart felejteni.

Megfordult. Most már bátran, kihívó elszántsággal nézegette őket. De tízszer is elkapta fejét, míg végre megállt egy hatalmas vörösruhába nő előtt. Nézte a nő fiatalos hazudó testét, arcát és szemét és engedte, hogy karonfogja és vigye magával. Valósággal ujjongott a nő mellett. Végre lesz otthona, végre talált egy embert, aki előtt letérdelhet és megvallhat mindent. Most, ebből a vallomásból fogja ő maga is megtudni, hogy mit akar és mi történt vele.

Szücs Karola. A nyíló ajtón még el tudta olvasni a lány nevét, azután szinte eszméletlenül ment bele egyik percből a másikba. A nő rögtön vetkőzött. Alig hogy az ajtó becsukódott, már mezítelen volt. Ő meg csak állt, kalappal a kezében és nem mert megmozdulni. Karola elvette a kalapját, az inge alatt benyúlt mezítelen melléig és nevetett. Milyen szép, egészséges, milyen emberi a nevetése. Nem is olyan öreg. Szép fehér bőre van és a melle, ha nem is olyan kemény, mint Olgáé, de dús és meg lehet részegedni tőle,

mint a pálinkától. Az Olga melle pezsgő, finom és lágy francia pezsgő.

Észre se vette, hogyan történt és Karola, az egyre nevető, lázas türelmetlenséget hazudó Karola már őt is majdnem teljesen levetkőztette és maga mellé húzta.

Nem igaz, hogy Gábor másra gondolt közben. Hogy Olga beléje sugárzott fiatalsága dobta a nő mindig erős, de sohasem éhes karjaiba. Csak az történt, hogy valami őrjítő és soha nem érzett vágyban magára eszmélt. Vágyaira, egész életére. Ez a mezítelen asszony felszabadította benne az elnyomott hímet és a lebilincselte embert.

És úgy bontakoztak ki, olyan feldúltan, olyan felkorbácsolt szomjúsággal, mint fiatal nászutasok. Csak ekkor nézték meg egymást igazán. Gábor a nő felgyúlt testét a milliószor lemásolt szobában és saját magát kényúri örömeiben és gyerekesen nagy mámorában. Karola ezt az esetlenül nagy férfit, kinek még a nevét se tudta, szavát sem hallotta. Csak ő beszélt, mindig csak ő, nem is gondolt eleinte másra, csakhogy minél előbb újra kiállhasson az utcára. Nem szerette az olyan vendégeket, kik meg akarják szeretetni magukat, vagy azt várják, hogy ő illegesse magát mindenféle hazug ugrádozással. De Gábor nem beszélt és ez megzavarta. Ez nem akart tudni és elárulni semmit.

— Akarod, hogy beszéljek? — kérdezte Gábor és a lányra nézett, ki magára dobott egy nagy vörös kendőt. — Akarod?

Karola szinte bután meredt maga elé. Ilyesmi még nem történt vele. Erre nem számított. Hogy jön egy ember, ugyanúgy az utcáról, mint a többi

és azután akar vele beszélgetni, azután. Hozzábújt és a teste melegével bátorította ezt a furcsa, félénk embert.

— Töltsd nálam az éjszakát. Akarod? Hoza-tok vacsorát és sört. Akarod? Igen?

És már ment is kifelé, kiáltott, azután balk utasításokat adott valakinek.

— Nagyon boldog vagyok, hogy máma már nem kell kimenni az utcára. — És mielőtt Gábor még csak gondolhatott is volna védekezésre, megcsókolta a kezét. Gábor úgy megijedt ettől a kézcsóktól és mégis annyira elérzékenyedett, hogy tele lett könnyel a szeme. Az előbb még Olgáról akart beszélni. Most úgy érezte, hogy az anyját fogja elmondani neki.

— Most olyan közel állsz hozzám, mint az anyám.

Karola megremegett. Mi történik vele? Mit akar tőle ez az ember? Miért mond neki ilyet? Gábor is megremegett. Mikor kimondta: „Anyám“, döbbenet körülnézett, hogy valaki vagy valami benne vagy körülötte nem fog-e örülten tilia-közni ellene.

— Olyan vagy, mintha testvérem lennél.

Karola már fel akart ugrani, hogy ne komédiázzék vele, menjen el inkább, kimegy az utcára, hozzászózott ő már az álldogálásboz, mikor egyszerre felemelkedett Gábor.

— El akarsz menni? — kapott utána a nő, mert hirtelen azt hitte, hogy már ki is mondta, amit gondolt.

— Én még csak nálad voltam. Te vagy az első nő ...

Karola ránézett a hatalmas emberre és elne-

vette magát. Furcsán, hitetlenül. Most már nem hitt semmiben. Azután egyszerre dühös lett, hogy ugratni akarják.

— Eredj a fenébe. Nekem akarsz te ilyesmit bemaszlagolni?

Gábor megrémült a nem várt támadástól. Hát mit, mondjon, hogyan mondja meg neki?

— Ugye nem hiszel nekem? Igazad is van. Olyan csodálatos is, hogy harmincegyéves vagyok és csak ma voltam először nőnél. Várj csak, ne hazudtolj meg, előbb hadd mondjam el. Különben csak rám kell nézned. Szégyeltem magam.

Oly egyszerűen beszélt, hogy Karola szégyelni kezdte csúnya szavait. Szeretett volna mondani valamit, de nem jutott semmi eszébe. Csak nézte Gábort és arra gondolt, hogy most el fogja neki árulni az egész negyven esztendejét. Pedig még soha senkinek nem vallott be harmincnál többet. Elárulja a legszomorúbb óráit, amikor azoii kesereg, hogy még néhány esztendő és felkötheti magát. A múltját is megvallja, nem szépítve úri hazugságokkal, hanem úgy, ahogy volt. Szerette a férfiakat és nem akart szolgálni. Jaj, hogy örvendeti, hogy annyi év után végre legalább saját magához őszinte mert lenni.

Kopogtak az ajtón. Hozták a vacsorát. Karola nem engedte be az asszonyt. Kinyúlt és bevette a nagy tálcát, mely meg volt rakva enni és innivalóval. Ha még sokáig késett volna a vacsora, hát egész biztosan mindent elmond ennek a hórihorgas szűznek itten. Pedig egészen biztos, hogy nem lett volna szabad. Hiszen neki majdnem mindig igazat mondanak.

— Tudod, hogy én ma vacsorára voltam híva, el is mentem és mégsem vacsoráztam?

Karola gyorsan megterített, az asztal közepére egy vázát tett csínált virágokkal. Gábor kiéhezetten falta a zsíros ételeket. A lány alig evett. Csak sört töltött kettőjüknek és poharát odakoccintotta Gáboréhoz.

— Mért nem vacsoráztál, ha egyszer meg voltál híva?

Gábor már majdnem elfeledte, hogy az előbb mit mondott a lánynak. De azért örvendett, hogy emlékeztette rá és tovább beszélhetett.

— A húgom egy bankigazgató szeretője. Megütöttem a húgomat.

Egyszerre fenyegetően éles lett Karola hangja.

— Azért ütötted meg a húgod, mert annak a bankigazgatónak a szeretője?

— Nem azért. Nem tudom. Azért is. Azt hiszem, hogy azért.

— Hát akkor te egy állat vagy, egy közönséges disznó. Érted? Eredj a fenébe. Hallottad? Nem kellesz! Eredj a fenébe! -- ordított a lány és olyan fenyegetően emelgette a kezét, hogy Gábor riadtan szedelődzködött. Pénzt tett az asztalra és még egyszer megpróbálkozott, hogy megmagyarázza, kijavítsa, amit mondott, de Karola kicsapta az ajtót és a megrettent Gábort kilökte az udvarra. Azután az étel és sörmaradékok között az asztalra hajtotta a fejét és szinte ordítva zokogott. Néhány lány beszaladt hozzá, de Karola mindenkit kikergetett. Egyedül akart maradni. De mikor már lassan elfogytak a könnyei, nekiállt a félig kihűlt ételmaradékoknak és egyre fo-

kozódó étvággyal elfogyasztotta. Valamit érzett ugyan, de nem tudta, mi történt. És mert nem szeretett gondolkozni, inkább elfeledte az egészet. Visszabújt piros pongylójába, kijavította, átfestette arcán a könnyek pusztítását és egyhangú foglalkozásának elhasznált mosolyával kiállt az utcára.

Gábor menekült. A megriasztott lányok csúnya szavakat kiabáltak utána. Futott tovább. Oly valószínűtlen minden, mintha csak álmodná: még most is, ez a szégyenteljes megfutamodás. Béla ünnepien szép nyakkendőjét nem kötötte meg és ahogyan szaladt, lengett a szélben.

Végre beugrott egy mellékutcába. Fáradtan nekidült az első ház falának és lehajtotta fejét. Annyira kimerült, hogy nem tudta végiggondolni, mi is történt vele. Megindult, forgott vele az utca. Mintha megint autóba ült volna valakivel... De a kerekek eliramodtak az autó alól: a gép felrepült. Házakat repültek át, felhőket. Most egy hegyoldalon megint utólérték a gépet a megszökqt kerekek. Föl a csúcsra! Megborzongott.

Újra átélte azt a pillanatot, mikor felsikoltott az első kéjben. De fön a csúcson egyszerre elmenekült alóla az autó. Csodálkozott, hogy nem fél, nem szédül fön a szédítő magasban. Sétáló léptekkel megindult lefelé. Egyedül volt. De mi csoda biztonsággal lépkedett. Egy virágzó bokor fölé hajolt és megmámosodott a jázmin illatától.

Valaki megfogta karját. Ijedten talpra ugrott. Egy utcalány volt. Ránézett és látta, hogy félénkebb, ijedtebb szemű, esetlenebb nála is. Szegényke.

Megint menekült. A lány néhány lépést ment még utána, azután megfordult.

Most már tisztán maga előtt látta Karolát. Először csak a pongyoláját, azután a testét, végre őt magát. Már a nő szerelmesen feléje hajló mozdulataira is vissza tudott emlékezni. Pedig ekkor már beteltek egymással.

Útjába került az első nő, kit legalább ezen adtak már kézről-kézre — és az ő kezét megcsokolta. Mi történt? Miért? Hol van egy tükör, melyben megláthatná magát a férfiak között? Vagy az ilyen lányok csak őt szerethetik?

Kiért a körútra. Megigazította nyakkendőjét és elindult. Rajtakapta magát, hogy figyeli a nőket és akkor sem kapja el a szemét, ha rátekintenek. Egy nő visszanézett rá, mikor bement a kávéházba. Tartósan, kihívóan nézte, talán hívta is. Pedig nem volt egyedül. Ha jól látta, egy idősebb férfi oldalán lépkedett.

Ő is bement a kávéházba. Néhány asztal előtt elvonult, míg végre letelepedett. Éppen szemben a nővel. Sört hozatott, mert eszébe jutott, hogy Karolánál nem itta ki a sörét a zsíros ételre. A nő is sört ivott. Mikor Gábor fölemelte poharát, ő is inni készült.

Gáborral szédült a kávéház. Ebből nagy baj lesz. Ez a lejtő. Ha most elhagyja magát, hát mindennek vége. De az volt a legnagyobb baj, hogy nem tudta, mi az, aminek vége lesz és mire kell vigyáznia. Mikor újra inni akart és a szomszédaszfal felé nézett, észrevette, hogy a nő egyedül van. Egészen belesápadt ebbe a felfedezésbe. De azért gépiesen visszamosolygott a másik hívó-

gató mosolyára. Még meg sem nézte, csak a szemük beszélgetett.

— Jó estét, kedves cégvezető úr.

Gábor úgy érezte magát, mintha egy durva szolgál, ki a kötelesség parancsait teljesíti, berúgta volna a hivatalába, a váltóosztály zajló életébe. Csak nézte a nőt és szégyelte magát.

— Bocsásson meg, hogy megszólítottam. Az unokahúgom, Kelemen Sári a maga osztályán dolgozik, innen ismerem. Nem akartam, hogy azt higgye, hogy ki akartam kezdeni magával.

Közben megérkezett a férfi is. Bemutatkoztak egymásnak, de néhány udvarias szó után mindegyik visszaült a maga helyére.

Gábor kiesett a hangulatból. Különböző bankügyekre gondolt és hogy elterelje a gyanút magáról, elővette noteszét és úgy tett, mintha jegyezne valamit. Pedig csak Jeney Erna, Csehi Olga és Szűcs Karola nevét írta egymás alá. Egy darabig még fontoskodva nézegette a leírt neveket, azután mindegyiket még külön alá is húzta. Majd következetes pózzal becsukta? zsebébe sülyesztette noteszét és intett a fizetőnek. Mikor kiment, megbiccentette fejét a szomszédasztal előtt.

Újra künn volt az utcán. Megnézte óráját és rémülten igyekezett hazafelé. Két óra elmúlt, mikor a házmaster beengedte a kapun. Potracseket annyira meglepte szokatlan éjszakai kimaradása, hogy még köszönni is elfelejtett. Pedig meg akarta mondani, hogy a Béla úrtól kapott egy könyvet, melyet ő írt és családi tűzbely a címe. Úgy bámult a lépcsőn fölfelé imbolygó Gábor után, mintha kísértetet látna.

Gábor észre sem vette. Örvendett, hogy végre hazamehet és nyugodtan és egyedül — egyedül végigfeküdhetik az ágyán. De a világosság már az előszobában át szűrődött bennről. Valaki ébren van még. Ez a felfedezés annyira lesújtotta, hogy a legszívesebben leült volna egy székre az előszobában, hogy úgy, ahogy volt, ruhástól, agyonhajszoltan, ülve elaludjon, mint egy harmadikosztályú vasúti kocsiban. Le is ült egy pillanatig, de lassankint vonzani kezdte a világosság. Talán rá várnak, talán miatta éjszakáznak.

Óvatosan nyitotta az ajtót. Az öreg Csehi előrehullott fejjel aludt az asztalnál. Gábor nézte az apját, hogyan alszik az üzleti könyvek között és nem értette, mi történhetett ebben a házban. De ma nem akart nagy kérdésekkel birkózni. Elég volt.

Csehi alvó feje hirtelen megmozdult. Gábor szinte ugrásrakészen menekült volna, de már megfogta és nem eresztette tovább az apja ébredező szeme.

— No, csakhogy haza jöttél végre. Hogy nézel ki? Mi történt veled? Nem jól teszed, hogy éjszakázol, nem neked való az. Jaj, hogy összetörtem magam ebben a virrasztásban. Aki dolgozik, korán fekdjön, korán keljen. Mi lesz belőled különben?

— Tessék? — szólalt meg Gábor egész csendesen és közelebb lépett az apjához. — Nem értettem tisztán.

Csehit egyszerre előntötte a harag. Fáradt volt, elkínzottan fáradt ebben az oktalan éjszakázásban. Valami megalázottságot is érzett és éppen ezzel a fiával szemben.

— Azt mondom, hogy máskor tessék korábban hazajönni, nahát, — erre már fel is ugrott az asztaltól és megállt Gábor előtt. Most nagyon bosszantotta, hogy egy fejjel alacsonyabb volt fiánál. Gábor lehajtotta fejét, a szemük egymásba akaszkodott, birkózott.

— Olyan hihetetlenül hangzik, hogy nem hiszek a fülemnek. Tíz év óta ma jöttem először éjfél után haza és az apám megleckéztet. Mit fogsz mondani, ha egyszer majd én is megunom a hallgatást? No de ne bántsuk egymást. Fáradtak vagyunk, fekdjünk le.

Csehi megcsendesedett. Megdörzsölte szemét. Elgyötört alvásából előrobbant szavai magát is megijesztették.

— Jól van, jól. Elvégre mégis csak az apád vagyok és ha mondok valamit az érdekedben, hát nem kell mindjárt rámförmedni. Tudom, hogy te vagy a kenyérkereső, de azért ne kívánd, hogy a te rongy és ingyenélő apád a kezed csókolgassa.

Gábort nem hatották meg az apja szavai. Kicsit fel is háborította, hogy ennyire hidegen és szeretetlenül tudja hallgatni. — Vén komédiás, — gondolta magában — és megremegett, hogy már idáig jutott. Csehit pedig meglepte a fia közönyös arca és már majdnem új dührohamba izgatta magát. De eszébe jutott, hogy nem azért várt, hogy valami meddő veszekedésben fecséreljék az amúgy is hosszúra nyúlt éjszakát. Megfogta Gábor karját és a kinyitott üzleti könyv előtt egymás mellé ültek.

— Azért az apád sem lopja a napot, nézz csak ide. Ma havi száz pengőért elvállaltam a

„Fehér bárány“ drogéria könyvelését. Napi két órai itthoni munka az egész és száz pengő. No mit szólsz az apádhoz? És ez még csak a kezdet, hozok én még munkái, ne féltsd te az apádat. Gábor a komoly hivatalnok szakértelmével nézte a könyvet, az első pillanatban még örvendett is az apja váratlan dolgozni akarásának. De lassankint belezavarodott egy egyszerű kérdésbe. Kinek szerezte ezt a munkát? De még nem szólt, várt, még ravaszkodni is megpróbált. Dicsérte az apja ügyességét és sok szerencsét kívánt az első munkához. Fölemelkedett, mire Csehi majdnem durván visszanyomta a székre.

— Tudod, hogy én nem értek a könyveléshez, iskolám sincs hozzá, az én apámnak nem volt pénze, hogy a fiait iskoláztassa.

Gábor ránézett az apjára. Egyre türelmetlenebbül bántotta ez a hazug és önző beszélgetés.

— Szívesen megmutatok egyetmást és ellenőrzöm a munkádat.

— Nem az én szememnek való az ilyesmi, azután meg, jól tudod, az írásom sem olyan.

— Mit akarsz? Mit gondoltál? Akkor miért nem mondd meg egyszerűen, hogy nekem szerezte a könyvelést?

— Nono fiam, csak ne ilyen idegesen. En nemcsak munkát, hanem üzletet is hoztam. Mert ha azt mondom, hogy száz pengőt kapok egy hónapra, akkor én abból neked is akarok juttatni valamit, akár a felét is, pedig én jobban rá vagyok szorulva, nekem nincs cégvezetői állásom.

Gábor felugrott és úgy előntötte a méltatlankodás, hogy ráordított az apjára.

— Nekem ne szerezz munkát! Megértetted? Reggeltől estig dolgozom értetek. Azt hiszitek, hogy én mindent elbírok? Magadnak szerezz munkát és ne nekem!

Csehi becsapta a könyvet, öklével az asztalra vert és majdnem nekiugrott fiának, aki kihívó mozdulatlansággal állt előtte. Azután egyszerre mást gondolt, zajos ajtócsapással kiszaladt és elrohant hazulról.

Gábor riadtan nézett az apja után. Megijedt, hogy egy embert, egy öreg embert, ki mégis csak az apja, kikergetett az éjszakába. De nem kiáltott, nem szaladt utána. Véletlenül a tükörbe nézett. Eszébe jutott, hogy mi minden történt vele estétől mostanáig. Ernától Karoláig. Igaz, a húga is. Szegény Olga. Csak állt a tükör előtt. Mintha szeméből, szája szögletéből, homloka redőiből, a vére egyhangú dobolásából előbukdácsolt volna minden és mindenki, hogy egymást vonzó képekben igazolják, hogy elkezdődött az élete és örök jogot szerzett a szenvedésre. Egészen a lelkéig tárt szemmel nézett a tükörbe. Most Olgával rohannak, de már nincsenek egyedül. Az autó ablakán himbálódzó bohóc közéjük ült és minden síró szavukba belenevetett. Egyszerre egy mezítelen nő jön, nekiveti a vállát az autónak. Már csak ketten vannak: Karola és ő. forrón és idegenkedve nézegetik egymást, szemérmetlen szégyenkezéssel. Most egyszerre közéjük rajzolódik valaki, egy nagyon fáradt, nagyon beteg, fehérhajú asszony: az édes anyja. A mezítelen Karola vadul a mellényéhez kap, le akarja tépni a ruháját, de az anyja szeme, egyre nagyobb lesz,

akkorára nő, hogy az egész mezítelen Karola beleolvad, elvész a szemében. Ekkor már csak ketten állnak a fűkör előtt: az anyja és ő.

— Gyere fiam, beszélni akarok veled.

Gábor nem lepődött meg. Még nem tudta pontosan megkülönböztetni az álmot a valóságtól. Csak amikor gyengén hozzáütődött a karja az az anyja kiszikkadt testéhez, csak akkor szorult össze a szíve és messziről, nagyon mélyről egyetlen könnycsepp szivárgott a szemébe. Az asszony a fiára nézett, megfogta kezét és a kopott Keverőn szorosán egymás mellé ültek.

— Szegény apád elfutott hazulról. Nagyon szégyenli magát, hiszen mégis csak az apád. Fáj neki, hogy eltartják! Szántsándékkal gonoszkodik szegény, mert nem mer jó lenni. Nem meri kimutatni a szeretetét, pedig mennyire szeret bennünket. Látod fiam, az a pénz is, hogy most nem adod az ő kezébe, nagyon fáj ám neki, én tudom. Ljém lett volna szabad ilyen nagyon megalázni. En tudom, hogy előttem szégyenli a legjobban, szegény öregem. Hiszen látod, hogy még az öregségét is szégyenli, olyan mint egy gyerek...

Csehi a három emelet lépcsőitől kifultan, becsengetett a színésznőjéhez. Nekitámaszkodott a falnak és várt. Sokáig nem jelentkezett senki, újra csengetett. Végre kinyitották a kis ablakot. Csehi kócos szőke hajáról, furcsa, fenyegető tűzben megvillanó szeméről, a sötétben is megismerte Anikót.

— Eressz be, Anikó, beszélnem kell veled.

— Mit akarsz? Tudod, hogy nem szeretem az ilyen meglepetéseket.

— Csak az előszobába engedj be, — könyörgött Csehi, — nem tudok otthon maradni, elszöktem hazulról.

De a színésznő nem nyitott ajtót. Ismerte már az öreget. Tudta, hogy ha közel engedi magához, belecsimpaszkodik és nem tudja lefejtteni magáról.

— Eredj szállodába. Vagy nincs pénzed? Miattam ugyan akár az utcán is aludhatsz, — és már be akarta csukni a kis ablakot.

— Hallgass meg, Anikó, a feleségem nagyon beteg, csak én tudom, hogy milyen beteg. Nekem megmondta az orvos, hogy rákja van. Ha meghal szegény és én tudom, hogy csak néhány bete van még bátra, ha meghal, egy hónapra rá feleségül veszek.

A színésznő akkorát nevetett Csehi szavaira, hogy csak úgy csengett belé az éjszakai néma folyosó. Valamit még mondani akart, de a nagy babotázásban csak legyintett egyet és eltűnt a sötét ajtó mögött. . .

— Hát mit tegyek? — kérdezte Gábor, de nem mert az anyja szemébe nézni.

Csehiné megfogta Gábor mindkét kezét.

— Csináld meg ezt a munkáját fiacskám, neked ez igazán gyerekjáték és a pénzt, úgy mint régen, add újra az apád kezébe. Hadd gazdálkodjék szegény, hadd csalja magát, hogy ő az úr a házban.

De Gábor most úgy érezte, hogy ha enged az anyja kérésének, az egész életét eldobja magától. És az anyja jóságos, meleg szavai sem hullottak úgy a szívére, mint máskor. Fellázították.

— Miért vagyunk mi olyan jók? Mi ketten, anyám, te meg én. Hát nem, érzed, hogy el akarnak taposni a jóságodért. És miért mindig csak mi ketten? Figyeld csak meg őket, az apámat, Olgát és Bélát. Ki törődik veled? Azt hiszed, azért hozott munkát, hogy neked jobb legyen?

— Ha neki jobb, nekem is jobb, fiam. Ha ő szenved, én is szenvedek.

Gábor most már komolyan fel akarta rázni az anyját.

— De csak azért, mert ő így akarja. Ha van pénze, megsimogat, ha nincs, belédruág.

— Nem, ne mondj ilyeneket, nem igaz, ő jó ember. Hiszen az apátok. Hát persze, hogy fáj neki. Jaj, ha tudnád, milyen volt, ő régen, hogyan dolgozott értünk éjjel-nappal. Es sohasem jött haza üres kézzel. Nem, fiacskám, ezt nem lehet elfelejteni. Kapna csak ő még egyszer egy hozzáillő állást, majd meglátnád akkor. Háború volt, fiam, irodába tették apádat, ott megszokta a kényelmes életet, a dologtalanságot, azóta lett ilyen.

Csehiné könyörgő szemmel nézett a fiára, hogy ne küzdjön vele, legalább ők ketten ne harcoljanak egymással. Van úgyis elég szomorúság. Gábor nézte az anyját. Soha még ilyen őszintén, ilyen testvéri melegséggel nem beszélgettek. De állandóan az rémítette, hogy az anyját valami nagy veszély fenyegeti, valami rettenetes szeren- esetlenség és neki meg kell mentenie. Ha kell, erőszakkal is, birkózik vele és a két karján viszi ki az égő házból az életbe.

— Anyám, könyörgök, hallgass rám. Meglátod azok tesznek tönkre, akiket legjobban sze-

retsz. Hagyd magukra őket, hadd boldoguljanak, ahogy tudnak. Kiveszek egy lakást és bebútorozom kettőnk számára, cselédet tartunk, szakácsnőt, te csak kormányozod a házat és nem leszel senki más, csak az én anyám. Sétálni megyünk, színbázba, hangversenyekre és mint két messziről jött idegen, ketten együtt nekivágunk az ismeretlen életnek. Ne nézz rám olyan haragosan és engedd meg, hogy boldoggá tegyelek. Arról nem is beszéllek, hogy én leszek a világ legboldogabb embere.

Csehiné megrettent arccal bámult a fiára. Először még azt hitte, hogy beszélni fog. Hogy ő itthagya az urát és a gyerekeit? Nyomorban? Elmenjen egyedül egy gyerekével, éppen azzal, aki a legkevésbé nőtt a szívéhez? Elhagya az urát, gyerekeinek apját? Csak úgy, mint egy rossz cseléd, aki jobb bérért otthagya tönkretett gazdáit. És erre a saját fia merészeli kérni, borzalmas. Kivonta kezét Gáboréból és megcsukló léptekkel elindult a másik szoba felé.

Gábor nem értette az anyját. Még túláradt benne a nagy melegség, még ajkán, szemén és kezén kínálgatta minden szeretetét szétsugárzó szívét. Mindent feloldó könnyes ölelésre várt. De már eszmélt. Az anyja elmegy. Nézte és kinyújtotta karját. Jaj, összeesik. És ekkor egyszerre látta, hallotta, hogy hull a földre az anyja vére.

Lenézett és nagy vértócsát látott maga előtt. Itt ült az előbb. És most, ahogyan botorkál, hull, szinte koppan a földre az anyja vére. Pillanatok alatt egy egész emberi életet gondolt végig. Először a teremtés titka állt elébe. Igaz, hogy ő maga

csak ma ízlelte meg a női testet, de tud mindent. Nem, az nem lehet. Ezt a szegény, agyonfonnyadt, hősies szenvedésekben beteggé dermedt testet már régen kiállították a teremtés munkájából. Még egy majdnem ájultságból visszanyúló lépés. Jaj, megint vér, mindig, újra vér, vér. Még egy pillanat és felordít és segítségért kiált. Még nem tudta, most fog eldőlni, talán kicsapja az utcára nyíló ablakot és valami állatian hörgő rettegéssel könyörög, fenyegetődzik. Emberek, valaki ott lenn az utcán, te és te és te ott szemben, aki még nem feküdtél le, hallgass csak rám: vérzik, elvérzik az édesanyám. Hull az anyák vére, nemcsak az én anyámé, mindenkié. Segítsetek!

És most mintha megmozdult volna valami Gáborban. Feljöttek az emberek az utcáról, a földekről, és felolvadtak benne, az ő kitárt karjában, sírásba csukló hangjában. Az ő szeméből sugárzott egy asszony felé, egyetlenegy asszonyra az egész világon, minden gyermek rémületben és mosolyban megtisztult tekintete.

Egyetlen lépéssel elérte az anyját, karjába kapta, lefektette a heverőre és betakarta. Símogatta csapzott ősz haját, nézte fonnyadt, vértelen ajkát, behunyt szeme alatt pihenő, egész meg rugdosott életét és tudta, hogy vége a nagy, erős megmentő szándéknak. Itt kell maradni, szenvedni tovább és itt kell meghalni is szegénynek. Megfogta az anyja jéghideg kezét.

— Úgy lesz minden, ahogyan te akarod, anyám. Holnaptól kezdve egész keresetem az apám kezébe adom. Úgyszincsen más dolga mostan, hadd legyen ő a család pénztárnoka. Még

én is tőle fogok zsebpénze kérni, mint gyermekkoromban. Jó lesz így? A munkáját is megcsinálom, amit hazahozott, majd dolgozom éjszaka is, ha kell. F fiatal vagyok, ilyenkor kell dolgoznia az embernek. Nem igaz? Az apánk is dolgozott értünk valamikor reggeltől estig és sohse jött haza üres kézzel. Hiszen te mondtad, anyám. Majd meglátod, vége lesz minden veszekedésnek. Es mondd csak anyácskám, tud ez a mostani lány főzni? Igen, no akkor jó. Vagy kérjük meg apát, hogy fogadjon szakácsnőt? Apa megteszi, ő olyan jó hozzád, csak nem meri mutatni, szégyenli a szeretetét. No de ezentúl másként lesz, mert megint ő lesz az úr a házban és ha megszid bennünket valamiért, hát nem feleselünk, hanem lehajtjuk szépen a fejünket, belátjuk hibánkat és igyekszünk megváltozni: így lesz bizony, no már mosolyogsz, akkor minden jól van.

Csehiné arcát csakugyan átmelegítette egy elsuhanó mosoly. Gábor szavai közben valami megmagyarázhatatlan boldogságot érzett. Hallott mindent, még a könnyeket is a fia szavai között, de már nem annak örült, hogy Gábor újra az apjának adja a pénzt, — csak ő tudhatta igazán, hogy ez neki lesz a legrosszabb, — nem is a munkája elvállalásának, hanem magának a fiának. Egyre erősebben érezte, hogy végre most, ezekben a percekben megszületett egy ember, aki áhítatos szeretettel, néz rá. Mostanáig ezt nem akarta észrevenni. Es most, hogy így előtte térdelt, nem is volt olyan ijesztően hórihorgas, gyermek volt még. Gábor pedig azon tűnődött, hogy elmondja-e neki előbbi szörnyű rettegését is. Az

elhullajtott vért, melyet roskadozó léptei gyászoltak. Nem merte.

Mikor Csehi nagyon félénken, valami félszegegen titkolt bűnbánattal benyitott, még így találta őket. Gábor ott térdeié a földön, az elsötétedő vértócsa mellett és az anya mosolygott. De csak egy pillanatig. Gábor felugrott és az apja elé állt. Cseni megrémült ettől a hirtelen felnyúló alaktól és menekülésre gondolt. Valami történt talán és ide se eresztik be többé! De a fia egész egyszerűen elmondta neki, hogy holnaptól kezdve újra ő kezeli a pénzt, sőt többet ad neki, mint rendszeren, hogy az anyja minden kérését teljesíthesse. A munkája miatt sem lesz semmi baj, majd csak megcsinálják valahogyan. Azután magukra bagyta őket.

Csehi csodálkozó szeme nem fiának felelt, hanem az asszonyára nézett.

Simogatta festett bajuszát, köszöriülte torkát és annyira elérzékenyedett, hogy félt: most mindent elárul ennek a szent nőnek, bazug élete minden mocskát kiírtja magából, leborul előtte és zokogva kér bocsánatot vétkeiért. Közelebb lépett feleségéhez.

— Jó gyerek ez a Gábor.

— Hiszen te voltál, tudom, hogy te csináltál mindent. Nagyon jó asszony vagy te, Jolán.

— Nem, hidd el nekem, fiam, Gábor a legjobb gyerekünk. Kár, hogy csak most ismertem meg. Különbén ki tudja? Béla is jó, Olga is szeret a maga módján, de te vagy a legjobb, te szeretsz a legjobban. Gyere ide, meg szeretnélek csókolni.

Csehi megtántorodott. Nem, erre nem gondolt, érezne ugyan az asszony csodálatos jóságát, de ez csak a bűnbánatát mélyítette el még szégyelnivalóbban. Ugyanebben a pillanatban azonban már kikezdte és egyre jobban elhatalmasodott rajta a családon és családban aratott nagy diadala is. Pillanatra feltámadt szégyenérzetét pénz- és selyemsuhogás legyezgette. Már Anikóra gondolt, a szép, szőke színésznőre és a legszívesebben rohant volna vissza, hogy elmondja neki holnap-tói kezdődő hatalmát. Egy gyöngysor csábítgatta, amely előtt annyiszor elsétált a Váci-utcában. Apró gyöngyszemek peregetek, táncoltak szeme előtt és a gyöngyök egyszerre nőni kezdtek és Anikót látta maga előtt gyönyörű, kacagó íogai-val. Azután érezte, hogy két mezítelen hófehér kar átfogja a vállát. Megmámorosodott.

Az asszony ezalatt nehezen felemelkedett, felült a heverőn, az urára nézett és várt. Egészen tisztán olvasott a szemében. Látta a harcot és a megbánást, sajnálta, hogy olyan messze van tőle és nem tudja megsimogatni. Azután lassankint felismerte tekintetében az öröm félnk, majd egyre szilajabb táncát. Ó, hiszen úgy ismerte ezt az embert, több mint három évtized alatt minden átsuhanó titkát lecsókolta és megszenvedte. Mégis azt hitte, hogy neki szól ez a felvillanó öröm és félig kitárult karral, kipirult arccal, csillogó szemmel várt. De a következő pillanatban már csak a kigyulladt mámort látta az ura szemében. Jaj, hányszor látta így lángolni, lobogni ezt az arcot az ő fiatalsága megkívánásában. Ekkor már tudta, hogy az ura másra gondol. Ölelni akaró karját las-

san visszaejtette, arcán pirosuló kicsi vérét visszakergette szívébe, lehunyta szemét, jól lezárta, hogy a könnyek ne tudjanak áttörni rajta.

Csehi lassan odament feleségéhez és gépiesen megcsókolta homlokát.

— Eredj aludni, fiam, — szólt az asszony az urához, de nem nyitotta fel szemét. Velem ne tölődj, jól esik így heverni mostan, csak menj.

Csehi elment és halkán dudorászva belefeküdt ágyába.

Gábor még nem aludt. Az apja ott vetkőzött mellette, hallotta dudorászását. A heverőn Béla aludt és mosolygott álmában. Tegnap megjelent könyve kikukucsált párnája alól. Hol van az anyja? Mit csinál most? Alig bírta bevárni, míg az apja elalszik. Végre. Kibújt az ágyból, belebújt papucsába, hátára terítette kabátját és kiosont a szobából.

A villany már nem égett, a függönyt felhúzták, mintha már nappal lett volna. Odakünn hajnalodott.

— Itt vagy, anyám?

— Gábor, — sóhajtott egy sírásba ájuló hang.

Az asszony ott ült az ablaknál és bámult kifelé a hajnalodó éjszakába. Azután a fia mellére hajtotta fejét és hangtalanul, könnyek nélkül sokáig sírt. Ezen az éjszakán ismerte meg Gábor az anyja szomorú életét.

Reggel lett. Gábor az ágyába vezette anyját, betakarta és megcsókolta. Olga felébredt, látta a szerető búcsúzkodást, de gyorsan behunyta a szemét. Nem akart kérdezősködni. Arca még mindig égett Gábor ütésétől.

VIII.

Felébredt az utca. Autók, villamosok, emberek. Mintha a kora reggeli napsütés a föld alól hívott volna életre mindent és mindenkit. A fák már nyújtogatták duzzadt rügyeiket, az elfutó parkokban kifestettek a sárga virágok, anélkül, hogy a kizöldelő leveleket bevárták volna. Egy inasgyerek, csomaggal a bátán, önfeledten rikoltozta a legújabb tavaszi tömegéneket. A gyalog és villamosokon loboló munkások özszemosolyogtak. Tegnapról mára csodálatosan elszaporodtak a mosolygó emberek. Szándékosan keresztülmentek a kis parkokon, hogy megálljanak vagy leüljenek egy pillanatra. Különösen a József-téri parkot özönlötték el a tavaszt bámuló emberek. Legalább öt nagy bank átvonuló bivatálnokai.

Gábor nem akart arramenni. De túlkorán eljött hazulról, mert mikor anyját lefektette, hamarosan felöltözködött, és az alvó házból elindult a bankba. Eleinte keserűen tiltakozott a tavasz ellen. Neki nem kell, semmi köze hozzá. Az anyja beteg, még nem merte megkérdezni tőle, hogy mi je fáj, és most szemébe süt a tavasz. De korán volt még, éjszaka alig aludt valamit, bát arcát és szívét átengedte az egyre melegebb napsütésnek.

Egy nő lépegetett utána, mindig utána. Szőke baja volt és hibátlan termete. Ebben a gyönyörű reggeli ragyogásban még szebbnek, dúsabbnak érezte magát. Néha nekiindult, hogy elhagyja Gábort, majd azt gondolta, hogy megáll mellette,

szorosan az oldala mellett és kedves, csilingelő köszöntéssel megszólítja. De nem merte. Végre Gábor is eljutott a József-téri tavaszi körforgásig. Megállt és észrevette a bimbós rügyeket és a napban kényeskedő sárga virágokat.

A nő is megállt mögötte. Szíve olyan lázasan vert, hogy túlradó örömeben és félelmében majd elkiáltotta magát. Velük szemben ekkor látta meg azt az üres padot. Minden erejét összeszedve, előresietett és elhagyta Gábort, ki szédülten állott a tavaszi forгатagban. Mikor már megelőzte, lassan ment tovább, öntudatlanul ringó, a tavasznak és a szerelemnek felkínálkozó testével.

Gábor a sárga virágról a nő lábára, gyönyörű lábára és napsütésben bajló, ringatózó alakjára nézett. A sárga virágokkal és zsenge rügyekkel a szemében figyelte ezt a dús és mégis könnyed embervirágot. De nem mozdult utána. Csak nézte és egy szörnyű átvirrasztott éjszaka után megmámorosodott a fiatal tavasztól.

A nő leült az üres padra és valami kislányos, imádságos remegéssel Gáborra emelte szemét. Jaj, most észrevesz, meglátja az arcom és megismer. Három éve dolgozott a bankban mellette, írta gyorsírással és gépen Gábor lediktált leveleit, bárom éve szerette ezt a nagy, furcsa, közönyös embert, hangtalanul, ezerszer visszahulló pirulás-sal és a szenvedő szerelem megszegyenített tekintetével. Igen, ott élt mellette, mezítelenre tárta előtte arcát és szemét és most szeretett volna egy idegen ember arca mögé bújni. Szíve úgy dobogott, mintha reszkető ujjáival egy élő író-

gépbe, a szívébe kopogta volna félelmét és reménykedését.

Gábor még nem ismerte meg, de feléje indult. Csak amikor közelebb ért hozzá, csak akkor érzett valami olyasmit, hogy ez a nő feltűnően basonlít Vilmához, igen, Barát Vilmához. Persze az ő kisasszonya szürkébb, szomorúbb, fáradtabb, — talán rokona, testvére.

Vilma arcát már megperzselte Gábor tekintete. Megremegett. Három év alatt soka senkire nem nézett, nagyon is megfigyelte minden lépését, igenis, sóba senkire nem nézett még ilyen lángoló szemmel. Ujjongott. Vájjon megismerte?

— Jó reggelt, cégvezető úr.

Gábor túlságos sietséggel emelte meg kalapját. Mi történt vele és ezzel az egyszerű, mindig komoly lánnyal, kit bárom év alatt annyira megszokott maga körül, mint akárki mást a bank óriás gépezetében. Honnan kerítette elő ezt az új alakját, szépségét, szemét és haját?

— Alig ismertem meg, igazán alig ismertem meg, — dadogta Gábor és Vilma hiába kereste szavaiban az annyiszor megcsodált és meggyűlölt cégvezetői biztonságot.

Már egymás mellett álltak a park kijáratánál. Gábor sajnálta, hogy nem ment mindjárt tovább. De ha már így történt, együtt mennek a bankig, ott azután egyszerre vége lesz mindennek. Egyszerre nyakig benne lesznek a munkában és a tavasztól ragyogó, megcsodált nőből újra gépember lesz.

— Korán van még cégvezető úr, csak negyed kilenc, én még sétálok egyet ebben a gyönyörű

időben. Úgyis vétek ilyenkor hivatalba menni. Jaj, bocsásson meg, az emberi egészen megzavarja ez a hirtelen tavasz. — A lány ránevetett Gáborra és betért egy mellékutcába.

Sokáig sétáltak. Eleinte nehezen ment a beszélgetés, mert Gábor egész hivatali szókészlete megbukott. De a lány helyette is beszélt. Már mindent tudott róla, azt is, hogy árvalány és egy ismerős családnál lakik. Néha hozzáért Gábor kezéhez. A néptelen Dunaparton már összefonódtak ujjaik és egymásra nevettek. Tudták, hogy már folyik a munka a bankban, de olyan jó volt nézni a Duna csillogó vizét és egy nagyon kicsit, legalább néhány percre örülni valaminek.

— Hogy lehet az, kisasszony, bocsásson meg, hogy lehet az, Vilma, hogy mi, akik több mint két éve együtt dolgozunk a bankban, most egyszerre olyan hirtelen, mint egy álom...?

— Tavasz van, cégvezető úr, — suttozta a lány és megszorította Gábor kezét. Jaj, dehogy vallotta volna be három évi reménytelen szerelmét.

Tíz óra volt, mikor Gábor megjelent a bankban. Ez volt az első eset, hogy hiányzott. Eleinte futkostak, intézkedéseket kértek, azután félretették a munkáit. Be fog jönni, ha csak valami szerencsétlenség nem történt vele. Es mi van Vilmával? Csak nem találkoztak össze? Mert Gáboron kívül mindenki tudott Barát Vilma reménytelen szerelméről.

Tíz óraker leült az íróasztala mellé és megkezdte a munkát. Negyedórával később végre Vilma is beállított és oly természetes hangon kérte késése miatt a cégvezető úr elnézését, hogy

Gábor egészen belevörösödött. Azt gondolta magában, hogy úgy látszik, mégsem lehet az egész női nemet megismerni abból, hogy valaki egyszer egy utcalány karjába esik.

Olga elsetett a váltóosztály mellett és mintba semmisenem történt volna közöttük, vidáman intett Gábornak. Arca már elfeledte Gábor kemény öklét. Üdén és illatosan, királynői biztonsággal ment Jeney párnázott szobája felé.

— Jóreggelt, Jeney.

Az igazgató felugrott és túlságosan is széles mozdulattal futott Olga elé. E mögé rejtette bosszús arcát, úgy látszik csalódott, amikor azt hitte, hogy a tegnapi jelenet után örökre végzett Olgával. Pedig nem is bánta volna. Ugy vette észre, hogy Erna komolyan érdeklődik Gábor iránt, neki pedig már nem jelent semmit ez a lány. Igen, nagyon is tiszta volt még ahhoz, hogy tartósan lekösse. A tisztaság csak addig érték, amíg az ember rá nem írta a nevét. Annyira elragadtatta ez a megállapítása, hogy majdnem megmondta Olgának. Ha bizonyítványt adhatott volna neki szeretői szolgálatairól, hát beleírta volna.

Később zavart hallgatás után Olga előrukkolt.

— Tudja, Jeney, én az éjszaka nagyon megokosodtam. Nem mondom, hogy jobb lettem, csak okosabb. No, meg talán maga is segített. Ha ma találkoznánk, ba most kínálna likőrrel és cigarettával, bát valószínűleg tönkretenném. Tudja Jeney, rájöttem, hogy túltiszta voltam, ezért nem tudtam megtartani magát.

Jeney ráismert a saját diadalmas gondolatára. Likőrt töltött. Olga cigarettára gyújtott és

elhelyezkedett. Jeneý már nagyon türelmetlen volt, szeretett volna minél előbb túlesni a nagy jeleneten. Mióta előtte olyan csúnyán megütötték, nem érdekelte ez a leány. Mikor már kiitták az első pohár likórt, Olga elnevette magát.

— Ha elgondolom, hogy miket ígért maga nekem, néhány pohár likórral ezelőtt, mikor először voltam ebben a szobában.

Jeneý kényelmetlenül mozgolódott, nem szeretete, ha ígéreteire emlékeztették. De örvendett, hogy Olga nevet, mert így ő maga is tréfával ütötte el a nagyon is kényes kérdést.

— Hát hiszen így szoktuk mi a gyerekekkel, ha csókot akarunk kapni tőlük. Igazi vonatot ígérünk és mikor már megkaptuk a csókocskát, veszünk egy olcsó játékvonatot.

— Azt hiszi, hogy szerelemből lettem a szeretője? — nyúlt ki egyszerre Olga fenyegető alakja.

— Meg voltam győződve, kedves Olga. Mi férfiak ebben a kérdésben, úgy látszik örökké ostobák maradunk, üljön csak le, kedves Olga, legyen okos. Ugye, nem sérthetem meg annyira a cégvezető hűgát, hogy pénzt kínáljak a szerelméért. És gondolja csak meg, mi lenne belőlem, ha minden nőnek megvenném azt az autót és azt a palotát a Rózsadombon. Lehetetlen, tökéletesen lehetetlen állapot.

Olga haragja egyszerre elpárolgott. Még sohasem tetszett neki ennyire ez az ember. Szinte kedve lett volna újra meghódítani.

— Magát, úgy látszik, mégis csak szerelemből szeretik a nők. Kényszeríti őket.

Jeneý elnevette magát.

— Igazi férfi nem alázta meg magát és a nőt azzal, hogy megfizesse. Elég, ha szépen tud hazudni, persze megfelelő adagolással.

— Kár, hogy nem ismertetett meg előre a receptjével.

Jeney nevetett és az ajtó felé indult azzal az észrevehető szándékkal, hogy a lányt távozásra serkentse. De Olga még nem akart elmenni.

— Jó, hogy ilyen őszinte volt hozzám. Majdnem olyan őszinte, mint legelőször, mikor ilyenkor már a második autónál tartott. Maga több mint ötven esztendő, jóval több és mégis akkora szélhámós, hogy igazán kertelés, szégyenkezés nélkül beszéljek. Mennyit értem magának?

Jeneyt meglepte ez a fordulat, de azért elővette pénztárcáját.

— Rendelkezzék velem.

— Ó, nem, készpénzben nem tud engem kifizetni. Ötezer pengőre van szükségem, barátom. Sok? Sajnos, nem engedhetek. Hol vagyunk még az autótól és a villától a Rózsadombon. Nézze Jeney, magának voltak örömei, úgy értem, a mi viszonyunkban, hát hadd jusson most nekem is valami. No, gyorsan, mert nincs időm. Borzasztó sok időt ellopott az életemből. Lehet, hogy egyszer visszaadom magának, visszadobom, hogy elveihez hű maradjon.

— De kérem, mit gondol, ötezer pengő, ekkora vagyon? — Olga fenyegető mozdulatára azonban már írta is a csekket. Az összegnél még egyszerűen ránézett a lányra, először mintha értékelné, később mintha valami engedményt várt volna.

Olga kikapta kezéből az aláírt csekket és ki-

ment a szobából. Ha Gábor meg nem üti ennek az embernek a jelenlétében, sohasem lett volna ereje, hogy ebből a csúnya viszonyból ennyit is kimentsen magának . . .

Csehiné aznap nem kelt fel az ágyból. Nem jól érezte magát, de azért bevárta, míg mindnyájan elmentek, elszökdöstek hazulról, csak azután küldött orvosért. Az orvos eljött, ismerte a baját, de azért megvizsgálta és magában újra megállapította reménytelen betegségét. Csodálkozott, hogy így egyedül hagyják.

— Hol van a lánya?

— Jön nemsokára, Olga itt lesz azonnal, én küldtem el valamiért. Itt ül mindig az ágyam szélén, csak most vásárol nekem valamit, csipkét a hálóingeimre. Bizony doktor úr, nekem most már inkább hálóingekre lesz szükségem.

— Ugye, tizenhárom abortusza volt? — kérdezte az orvos, míg, az asszony hóna alá tette a hőmérőt.

— És hat szülés, doktor úr. Az abortuszok csak a szülések után kezdődtek. Nem tudtam már megtartani őket.

— Ki főz itten?

— Hát én magam. Nem mondom, a cselédem is rendes, de a férfiak duzzognak, ha nem az én főztöm kerül az asztalra. Hiszen ismeri a férfiakat.

— Az ura sem szokott itthon tartózkodni? — nézett az orvos az asszonyra, mert emlékezett, hogy neki megmondta egyszer, egész brutálisan megmondta a betegséget. — Úgy tudom, nincsen állásban és végre is maga egy kicsit, ki tudja,

talán főként az ő telhetetlenségének az áldozata.

— Nem, doktor úr, biztosíthatom, hogy téved, és különben is most elvállalta egy drogéria könyvelését. Lót-fut, dolgozik ő is, csakhogy nekem kedveskedhessen valamivel.

Az orvos kivette a hőmérőt. Kis hőemelkedés, semmi. Recepteket írt és menni készült. Az asszony a két receptet a párnája alá rejtette. Hónapok óta így dugta el mindegyiket, sajnálta a pénzt a saját gyógyítására. Úgyis hiába minden.

— Maga a legjobb betegem, — szólt búcsúzól az orvos és megsimogatta Csehiné fakó arcát.

— Ha egyszer eldőlne, hogy maga a legjobb beteg az egész világon, hát jutalmul örök életet adatnék magának.

— Isten őrizzen meg, — nevetett az asszony, — ennyit is nehéz kivárni, különösen ilyen szörnyű betegséggel.

Az orvos ijedt szemmel nézett az asszonyra.

— Miket beszél? Micsoda szörnyű betegség a magáé? Egy-két hónap múlva már akár táncolhat is a bajával.

— No, azért ne haragudjunk egymásra, kedves doktor. Látja, én vagyok a beteg és én nem haragszom. Az anyám is, a nagyanyám is ebien a bajban halt meg, nem nehéz kitalálni az ilyesmit. De ez a mi titkunk marad, doktor úr. Az istenért, ki ne ejtse a családban a betegségem nevét. Különösen az uram előtt. Olyan gyámoltalan szegény, mint egy gyermek. Megígéri?

— Hát nem, igaz, értse meg, hogy bolondságokat beszél. Es ha többet tud nálam, akkor

minek hívat engem? No, legyen jó gyerek. Minek keseríti magáé? Meg fogom gyógyítani. Megértette? Na, Isten áldja meg, kedvesem. Ma meg felnézek magához, a recepteket pedig csináltassa meg.

Az asszony egyedül maradt. Félt. Csengetett a cselédnek, újra csengetett. Fölkelt és kicsoszogott a konyhába. Az ebéd már oda volt készítve, de majdnem kialudt a tűz. Mindent megigazgatott, kijavított és ott maradt a tűzbely mellett a gőzölgő ételek társaságában. Már nem érezte magát olyan elhagyatottnak. Tudta, hogy rákja van, de ma árulta el először az orvosnak. Egészen természetesnek tartotta, hogy az anyja és a nagyanyja sorsát örökölte.

Az orvos pedig, amíg lefelé ballagott a lépcsőn, azon tűnődött, hogy nem az öreg Csehi árulta-e el a feleségének. Imádta ezt a gyöngye, törekeny, finomlelkű asszonyt és gyűlölte a férfi zsarnokian erőszakos természetét. Meg volt győződve, hogy a férj az oka az asszony szenvedéseinek és korai halálának. A kapu alatt majdnem beleütközött Csehibe, ki arcán és szemében tavaszi vidámságot hozott az utcáról.

— A feleségemtől jön? Csak nincs valami baj?

— Nincs nagyobb baj, csak a régi. De azért ne engedje ma fölkelni és lehetőleg állandóan legyen valaki mellette. Ja igaz, az a gyanúm, hogy a felesége nem csináltatja meg az orvosságokat. Kérem, hogy legyen gondja erre. Ajánlom magam, Csehi úr.

— Doktor úr, — fogta meg hirtelen Csehi

az orvos karját, — mié gondol, meddig húzhatja még szegény ezzel a „katasztrófás“ betegséggel? Persze én csak miatta kérдем, mert rettenetesen sokat szenved szegény asszony.

Az orvos ránézett Csehre és szerette volna nagyon megkínózni ezt az élettől sugárzó arcot. Igen, ha most azt mondhatná neki:

— Kedves barátom, ígérem, hogy meggyógyítom a feleségét. Egy hónap múlva olyan egészséges lesz, hogy talán még magát is túl fogja élni.

De nem lehetett hazudni, ezért egyszerűen csak annyit mondott, hogy a baj rohamosan rosszabbodik és most már igazán csak hetekről lehet szó. És hogy már elég kegyetlenül megfelelt a kegyetlen kérdésre, olyan undor fogta el, hogy szó nélkül hátat fordított Csehinek és kiment az utcára.

Csehi egy darabig bután bámult az orvos után. Nem értette meg, hogy miért ment el ilyen hirtelen. Azután a feleségére gondolt. Már csak hetekről lehet szó, ismételtette magában az orvos szavait, és megnyugodott. Így is kell. Annyira szerették egymást valamikor, hogy rettenetes lenne, egy sokáig, esetleg évekig haldokló asszony mellett vergődni. A zsebében még megvolt az öt darab százpengős, felváltatlanul, ahogyan Gábortól megkapta. Megtapogatta tárcáját, kivette és belenézett. Jaj, minek is akart hazamenni mostan? Persze pénzt kellene adni az asszonynak, hogy vásárolhasson és kifizesse adósságait. De ha beteg. Az orvos azt mondta, hogy nem szabad ma felkelnie, ha tehát úgyszemolyhatja el az ágyát, akkor nem is intézhet semmit.

Nincs értelme, hogy ezen a szép tavaszi napon bebújjon a szobába. Azt mondja az orvos, hogy csak hetekről lehet szó. Egészen feldúlta a balál közelsége és zsebében az öt darab százpengőssel visszamenekült a napsütötte tavaszi utcára...

— Béla, Béla, hová rohansz?

Béla megfordult és majdnem a nyakába borult Olgának. De olyan szép volt ez a lány, olyan ragyogóan bearanyozta fiatalságát a tavasz, hogy az utcán, emberek szédült rohanása közben meg kellett csókolnia. Olga mindkét keze tele volt csomagokkal, Béla elvette tőle.

— Jó, hogy találkozunk. Neked jó ízlésed van, eljössz velem ruhát és kalapot vásárolni. No ne álljunk, gyerünk a Váci utcába.

Bélának az volt egyik főöröme, ha vásárolhatott. Úgy érezte, hogy egyetlen nap alatt milliókat el tudna költeni. Kérdezni akart ugyan valamit Olgától, de meggondolta magát.

— Te Béla, mit csinálnál, ha most egyszerre az égből az öledbe hullana ezer pengő?

Bélát nem lepte meg a váratlan kérdés. Ő már kisdíák korától kezdve mindig csodára várt. Titokzatos sürgönyökről álmódott, melyek valami sóba el nem képzelt boldogtalanságban boldogságot ígérnek. Kávéházban a telefon minden csengetésére fölpezsdült, hogy most keresi az az ember azzal a korszakalkotó tervvel, melyet azonban csak ő tud megvalósítani. Ezen az ezer pengőn sem lepődött meg.

— Kimennék Párizsba, húgocskám, Párizsba mennék. Ebből a szegény, áldott magyar földből kinőtt vágyaimmal ölelném meg az ősi várost.

Megmutatnám, hogyan lehet úgy meghajolni egy idegen világ előtt, hogy a végén mégis önmagáig emelkedjék az ember.

Olga alig figyelte Béla szavaira, csak a lelkesedését érezte.

— Csitt, el fogsz menni Párizsba, otthon megkapod az ezer pengőt. De jól figyelj rám, soha többé egyetlen fillért sem kapsz tőlem ezen a pénzen kívül. Mégis elmégy Párizsba?

— Elmegyek, az Isten áldjon meg érte húgoscskám. De most gyerünk vásárolni. És mondd csak, kérdezhetek valamié?

Majd mikor Olga feléje bólintott, egyszerre nekiszegte a kérdési.

— És te mit fogsz, mit akarsz most csinálni? Mert úgy látom, hogy Jeneyvel végeztél.

Olga Bélára nézett és elnevette magát.

— Megmondjam? Különben hagyjuk. Menjünk vásárolni, ruhát, kalapot, fehéreneműt, cipőt, harisnyát, mindenből a legfinomabbat. Elhatároztam, hogy mától kezdve csak a legelőkelőbb helyekre fogok járni.

Béla nem kérdezett főbbet, már tisztán látta Olga céljait. De az ezer pengőt nagyon szerette volna minél előbb megkaparintani. Félt, hogy Olga nagyon belejön a vásárlásokba, az előkelő életbe, és nem tudta, hogy mennyi pénze van.

— Te Olga, nem adhatnád ide nekem már most azt az ezer pengőt? Tudod, nekem is lennének elintézni valóim, mielőtt elmegyek. Úgy gondoltam: ha már úgyis nekem szántad...

Olga megállt egy ékszerüzlet előtt és Béla kezébe számolt tíz darab százpengőt. Bélát

annyira megremegtette a pénz, hogy nem tudta megköszönni.

— Nézd csak Béla, ki van benn, — Olga izgatottan megfogta Béla karját és az ékszerüzletbe mutatott.

Az öreg Csehi egy széken ült és az eléje rakott gyöngyökét nézegette. Hárman is sűrögtek körülötte.

— Az bizonyos, hogy nem anyának vesz ékszert, — nevetett Olga, és továbbhúzta Bélát. Egyikük sem akart találkozni az apjával...

Béla már szívesen otthagya volna Olgát. Égette zsebét a tíz darab százpengős. Kelletlenül sétált mellette és azon gondolkozott, milyen hirtelen ürüggyel szökhetne meg ebből a kényelmetlen helyzetből. Hiszen Olgának nincs is szüksége az ő ízlésére. Neki pedig igazán nagyon sok dolga lenne.

— Andokot mikor láttad? Mit gondolsz: nagyon haragszik rám?

Hopp, megvan, — gondolta Béla, — ez a szabadulás útja. Es elmondta, hogy éppen tegnap találkozott Andokkal, aki majdnem könnyes iéikendezéssel beszélt róla.

— Te, az a fiú szerelmesebb beléd, mint valaha. Ha akarod, összehozlak veled, persze diplomatikusan. Huj, milyen boldog lesz az az ember. Biztos, hogy én is kapok egy csókot tőled, no de a te kedvedért még ezt is eltűröm.

Olgának határozott céljai voltak, éppen ezért egy darabig szótlánul mentek egymás mellett.

— Nem bánom, beszélj veled. Ma este Opera, első emelet, jobb hetes páholy. Egyedül leszek.

Várom. Igen, igen, pontosan jegyezd fel a páholy számát és mondd meg neki, hogy igen komoly terveim vannak vele.

Béla erre szónélkül Olga kezébe rakta az idáig cipelt csomagokat és elrohant. Olga ugyan nem gondolta, hogy ilyen szolgálatkészen megszökik a fiú, de már nem is kiálthatott utána, mert Béla beszaladt és eltűnt az első mellékutcában, Olga csak állt, karján és kezében egész csomagtengerrel, de eszébe jutott az apja és hogy elkerülje a találkozást, bement az első üzletbe. Ma mindenütt volt valami vásárolni valója.

Csehiné még mindig ott ült a konyhában és a cseléddel beszélgetett. Egyik legnagyobb öröme volt, ha ezzel az egyszerű, egészséges falusi lánnyal társaloghatott. Terka csöndesen hámozt a burgonyát és közben szánakozva nézte beteg asszonyát.

— Nagysága kérem, megtetszik engedni, hogy megkérdjem valami felől?

— Jaj, nem merem. Tetszik tudni nagysága, nekem is van édesanyám otthon Sájban, de ha nekem egyszer azt írják hazulról, hogy az édesanyám beteg, hát én mennék ám haza lóhalálába, pedig szívesen szolgálom a nagyságát.

— Ezt akartad kérdezni, fiam?

— Hát ezt is, vagyis ezt inkább csak azért mondtam el.

Jól van fiam, majd máskor elmondod.

Csehiné szelíden megérintette a lány vállát, tudta, hogy csak azt akarta megkérdezni tőle, hogy az ő lánya, miért nem ül mindig mellette. Miért nem dédelgeti, lesi minden szavát, megkínzott arcáról miért nem csókolja le a fáj-

dalmát, miért nem örködik még a szenvedéstől meglopott álmaira is mosolygó és könnyes gyöngédséggel?

— Hát Janit mikor láttad? — kérdezte vidáman az asszony.

A lány hallotta a kérdést, de nem felelt. A könnyek ellepték a torkát és jaj, dehogy tudott volna egyetlen szót is kimondani. Az asszony, hogy nem kapott választ, megkavarta az ételt és kevés vizet öntött utána.

— Jót tettél a tészta vízbe?

Jaj, most felelni kellene, mert ha az asszony kérdez valamit, arra meg kell felelni tisztességesen. De mintha elvesztette volna a hangját, csak kapkodott a szavak után, míg egyszerre a torkából a szemébe ömlöttek a visszafojtott könnyek. Hangosan zokogott és kiszaladt az előszobába, hogy még sírásával se keserítse szegény beteg, elhagyott asszonyát. Az ő jó nagyságáját, akinek olyan nagyon rossz lánygyereket adott az Isten.

Csehiné nem ment utána. Csak hadd sírja ki magát. Azért lesz egy-két ember, aki őszintén meg fogja siratni. Két ember: Gábor és ez a lány.

Csengettek. Terka gyorsan megtörülte könyneitől maszatos arcát és ajtót nyitott.

— Nagysága kérem, tessék bejönni a szobába. Tessék csak nézni, mit hoztak Olga kisasszonynak.

Csehiné már nem várt semmit az élettől. Tudta, hogy se benne, se körülötte nem történhetik már olyasmi, ami igazán megörvendeztesse. De azért fölemelkedett és reszkető kézzel írta be nevét az eléje tartott könyvbe. Hát igen, atvette Olga vásárlásait. Azután látta, hogy Terka

még vár, Terka nem akar visszamenni a konyhába.

— Adj ide egy ollót, fiam.

A lány olyan szolgálatkészen ugrott az olló után, hogy megbotlott a szőnyegben és elvágódott. De már a földön nevetett, egy-kettőre talpra ugrott és fűrge kézzel nekilátott a csomagok felbontásának. Az első csomagban éppen ingek és nadrágocskák voltak, mind égszínkék, csipkés selyemből. Csehiné kezébe vett egy inget, de gyorsan, ijedten visszajettette és visszacsomagolta a papirost, mintha itt az ő házában szégyenletében el akarná rejteni a drága holmikát.

— Eredj ki, fiam, a konyhába és vigyázz az ételekre.

Terka tudta, hogy el akarják távolítani. Csak a kulcsot húzta ki nagyon óvatosan a zárból. Kiment és a kulcslyukra tapasztotta szemét . . . Béla visszaosont a Váci-utcába. Tudta, hogy Olgát ezalatt elnyelték a drága üzletek. Visszafordult és hamarosan megállt egy szabó kirakata előtt. Még künn volt a szép szürke szövet. No lám, most csak tőle függ, hogy megcsináltassa-e azt a ruhát. Határozott. Bement és addig nézett, addig válogatott, míg két ruhát is megrendelt ötszáz pengőért. És mert nem tudta, mi történhetik még vele, mindjárt ki is fizetett öt darab százpengőst. Mikor a súlyos rendelés után megint kilépett az utcára, már csak ötszáz pengő volt a zsebében. Parisra gondolt és szeretett volna visszarohanni a szabóhoz. Igaz, hogy szégyen, de elmondja, hogy most, ezekben a pillanatokban valami súlyos szerenyesetlenség érte, borzalmas anyagi összeroppanás és most már nincs szüksége arra a kétrend ruhára. Adják vissza az öt darab százpengőst. Nem

bánja, vonjanak le belőle valamié, de értsék meg, ő író, tegnap jelent meg az első kötete és most ezen a pénzen akart Parisba utazni. Ne nevesse nek, neki úgy kell Paris, mint másnak az ebécU utáni fekete. Azután csöndesen elkezdett mosolyogni: Olgára gondolt. Aki olyan könnyedén adott ezer pengőt, annak nagyon sok pénze van. Hiába mondta, hogy soha többé és ez az utolsó. Már kétségek nélkül örvendezett. Ezután a Váciutcai üzletek felváltva több mint egy órán keresztül hajlongtak Béla előtt és kínálgatták áruikat.

Megint az utcára került. Új kalapjában, ezüsttel átfont nyakú sétapálcájával egyszer még végigsétált a Váci-utcai korzón, azután zsebében az utolsó százpengősével beült ebédelni a legelőkelőbb dunaparti étterembe. Mikor az ebédjét kifizette, már homályosan érezni kezdte, hogy Paris nein fix pontja a világnak. Szinte csodálatos, hogy egy óra óra leforgása alatt a majdnem kézzelfogható közelségből olyan messzire kalandozhatik az embertől egy világbirodalom fővárosa. Csak el ne hagyja ezt a gyönyörű sétapálcát.

Gábor belevetette magát a munkába. Sóba ilyen tisztán nem látta még a bank bonyolult gépezetét. Mintha hirtelen mindennek a nyitjára rájött volna. Egyszerre tízfelé tudott nézni. Egyetlen újjnyomására eléje hullott a kész munka, húsz írógép verte világgá az üzleti értelembe olvadó betűket. És forgott tovább a gép. Mégis mintha muzsikált volna valami bennük és körülöttük. Az egész hatalmas szerkezetet a zene ütemei hajtották. A levelekkel rohanó férfiak és nők néha egymásnak szaladtak és alig tudták

megállani, hogy vad táncba ringatódzva össze ne ölelkezzenek. A bank óriás gépezetét: ma kívülről becsempészed napsütéssel olajozták.

Vilma keze valósággal száguldott a gépen. Minden levelet külön odavitt Gáborhoz és úgy tette az asztalára, hogy a levél alatt játszott, simogatta egymást játékosan örvendező kezük. De másoknak nem árultak el semmit magukból. Vilma, kinek idáig a reménytelen szerelem fűtötte munkáját, rájött arra, hogy micsoda fejedelmi lázzal lebet dolgozni így, boldog, szerelmes várakozással. Három évi szörnyű szerelmi nyomor után egyszerre megnyílt előtte az élet. Rámosolygott a cégvezetőjére és néma, szerelmes szemével tanítgatta, hogy még a legridegebb üzleti leveleken keresztül is szerelmet vallhat az ember. Lassankint az egész bank, az igazgatótól a bankszolgáig csak az ő mindent elárasztó érzelmeiknek statisztált. Egy órával később már azt is tudták, hogyan beszélgethetnek másokkal is, hivatalnokokkal, érdekielen üzletfelekkel, úgy, hogy mindig és mégis csak egymáshoz szóljanak.

Jeney egészen váratlanul megállt cégvezetője asztala előtt. Gábort ez az egyre jobban elhalkuló beszélgetés lassankint kiemelte a forró szédületből.

— Feltétlenül fel kell menned Ernához. Én nem tudom, mit csináltál vele, de mondhatom, hogy valósággal belédszeretett. Pedig az én lányom nem az a lángralobbanó csitri, akinek elég a nadrág, hogy megbokrosodjék.

— Kérlek szépen, kedves igazgató úr, bocsáss meg, de igazán lehetetlen. Azok után, ami tegnap történt...

— Ugyan kérlek, nem történt semmi, És ha valaki neheztelhetne a tegnapi dolgok miatt, az egyedül a húgod. — Jeney a kezével mutatta, az ütést és harsányan felnevetett. Örvendett, hogy legalább nevetetett egyet annak a rovására, aki ötezer pengőt kiszedett a zsebéből.

— Hát kérlek, ha úgy gondolod, hogy Erna nem neheztel rám, a napokban, igen, valamelyik este tiszteletemet fogom tenni.

— Micsoda beszéd ez! Hiszen Erna bízott me(y, hogy beszéljek veled. Még ma fel kell jönnöd, feltétlenül fel kell jönnöd. En ugyan nem lehetek otthon, legalább is csak későn megyek haza, megint valami nagy tranzakció van folyamatban, de ez ne zavarjon benneteket. Na, szer-
vusz, Gabikám, hát akkor ma este várnak rád.

Vilma könnyes szemmel nézett Gáborra. Ott ült írógépje előtt, de nem látta a betűket, ott ült szomorúan, ölébe hullajtott kézzel. Megint belekóstolt a reménytelen szerelem keserű kenyerébe, amelyet néhány órára ujjongva félredobott.

Gábor rá sem nézett. Szégyelte, hogy nem volt elég ereje a visszautasításra. Reggel óta ekkor gondolt először az anyjára. Igen, meg kellett volna mondani, hogy az anyja beteg, halálos beteg és ő, aki anyját úgy imádkta, olyan halálos szeretettel.. . Belezavarodott. Hát hogyan beszélhetett volna róla, mikor a szívébe beengedte a tavaszt? Hiszen órákon át Vilma volt az egyetlen ember a világon. De még mindig nem nézett a lányra. Mi történt itt, mit akarnak vele az emberek? Harmincegy évig soha senkinek nem kel-

lett. Még az anyja is gyűlölte. És most egyszerre jönnek és megrohanják. Lehúzzák vagy fölemelik magukhoz, oly mindegy. Számon kérik az életét, minden percét maguknak követelik és idétlen alakját egyszerre megkoronázzák a szerelmükkel. Őrütség. Nem, Olga, az más, de ő volt az ugródeszka, és talán ezért is volt minden, bizonyosan ezt akarta elérni. Azután jön egy utcalány és megcsókolja a kezét. Egyszer csak kiderül, hogy az anyja és ő csodálatos gyöngédséggel szeretik egymást. A legtökéletesebb emberi megnyilatkozás. Utána kijön a napfényre, meglátja Vilmát, ezt az évek óta mellette dolgozó szürke munkaerőt és rádöbben, hogy van valami, ami még az anyja iránti csodálatos rajongását is el tudja homályosítani benne. Pedig nem igaz, nem igaz. Isit akarnak tőle? Az anyja beteg és neki éjjel-nappal dolgoznia kell egy ingyenélő családért.

Gépiesen intett Vilmának és cégvezetői tekintélyének kemény hanghordozásával belekezdett egy hosszú beadvány lediktálásába . . .

Csehiné egymás után bontogatta a csomagokat, azokat is, melyeket később hoztak. Már tele volt az asztal, a heverő, a székek. Selyemruhák, cipők, kalapok, fehérneműk, illatszerek. Kék, sárga, lila, pezsgőszínű, és különböző fogású selymek, aranyos báli cipő és díszvirágok. Az asszony először minden darabot megnézet, megsimogatott. A drága selymek fénye, a sok kellemes szín elcsábította. Mintha előbb messziről, azután egyre közelebről valami zenét hallott volna, sima táncra csábító, andalító muzsikát, mely valaha legszebb lányéveinek volt halk kísérezeneje.

Egy selyemruhák magára terített és odaállt a tükör elé. Borzas haját szelíden lesimította. Azután izgatottan lehúzta papucsát és felpróbálta az aranyos bálcipőt. Egyre jobban megkívánta a ragyogó holmikat. Megmámorosodott.

Bejött, betört hozzá az élet és felverte haloklásából. Ő pedig apró sóhajokkal nyújtózott valami elérhető kis boldogság után. Jaj, milyen szép lehet az élet, — mondogatta magában.

Terka elvette szemét a kulcslyukról, mert már úgyse látott a könnyeitől. Sajnálta, hogy ő csak egyszerű falusi cseléd, aki nem csókolhatja meg nagyságáját.

Csehiné csillogó szemmel bámult az életbe. Ó, milyen drága, kedves holmik. Kibontotta az egyik parfüm dobozát, az üveget nem merte, és jó mélyen magába szívta a buja illatot. Jaj, milyen kár, sok mindenért, sok mindenért, az egész életért. Szép, erős ura van, a gyerekei is szépek és erősek. És ő meg fog halni rákban, mert az anyja is így halt meg és a nagyanyja is így halt meg. Hajlamosság, igen, ezt olvasta egyszer egy könyvben, hajlamosság. Milyen kár, hogy meg fog haini. Most szembekerültek egymással az élet és a halál. Az élet ott kényeskedett körülötte a selymekben, színekben és illatokban, cs belőle bámult, sírt ki a halál. Ő maga volt a halál az egész élő és élni akaró világgal szemben. Milyen kár. Egy könnye ráhullott az égszínké selyemruhára. Megrémült, hogy foltot ejtett a színben, fényben és illatban kacagó életre.

Behunyta szemét és ekkor néhány pillanat alatt fölébredt benne az anyja. Az anyja, kinek

ura van és gyerekei vannak. Az anya, aki fél és félt utolsó lehelletéig. Megremegett. Olgára gondol, Csehi Olgára, az ő szegénységben szegénységre nevelt lányára. A mámor elszállt. Élet után nyújtózkodó keze hervadtan visszahullott. Sírt. Két keze közé temetett arccal, egész vézna testét megrázó sírással zokogott.

Jaj, mi történik ebben a házban? Olga, az ő drága, szép kis lánya, ideküldi, ide meri küldeni ezeket a hitvány rongyokat, ezeket a csábító cifraságokat, ide, az anyja házába. Ugye csak azért, Istenem, ugye csak azért, mert én már úgysem számítok többé? Beteg vagyok, nagyon beteg vagyok, és meg fogok halni.

Ó, csak már jönne valaki, akárki. Máskor már mind itthon vannak ilyenkor és most egy se jön, nem jön egy se haza. Hát ki felel, ki mondja meg, ki nyugtat meg engem? Hol van a család? A gyerekeim, akiket én szültem és a szívem vérét adtam oda nekik, hogy ember legyen belőlük! Hol vannak? Hiszen beteg vagyok és meg fogok halni. Miért nincs senki mellettem? Olga! Jaj, hol vannak?

Terka szeme már megint a kulcslyukon bá-mészkodott. Olyan izgatott volt, hogy megfeledkezett egész konyhai birodalmáról. A tészta vize elforrt, a tüze kialudt, mindegy, neki most azt kell megtudni, hogy mi lesz azokkal a csudálatos cifraságokkal. Talán nekiadja a nagyságája, mindent nekiad.

Olga már egy órája alkudott a szűcsnél az új bundára. Igaz, hogy tavasz lesz nemsokára, de ő most évek óta megszidott vágyait vásárolja meg

ezzel a bundával. Már lehúzták az üzlet redőnyét. A tulajdonos felesége egyre türetrtelenebbül pislogott az óra felé. Olga csak perzsa bundát akart, és éppen azt a bundát, amelyet kiválasztott. Hiába mondták neki, hogy nem illik szép, fiatal hölgyhöz ilyen komoly darab és hogy vegyen egy pezsgőszínű bundát, ami előnyösen kiemeli gyönyörű termetét. Olga mosolyogva ragaszkodott a perzsához. De hát akkor is, miért éppen ezt? lessék csak nézni, ez ezerkétszáz pengő, ez ezerhatszáz, ez itt kétezer, de amit nagysád választott, az jelenleg a legszebb darabunk, annak kétezerkétszáz pengő a legeslegutolsó ára. Olga elővette pénzét és leszámolt kétezer pengőt. A kereskedőt az eléje számolt pénz pillanatok alatt meggyőzte, hogy a bundát mégis oda lebet adni ennyiért. Olga nem is várt választ.

— Tessék, itt a címem. Mikor küldik baza? Azonnal? Jó, nem baj, küldhetik. Kiment az utcára és nevetve állapította meg, hogy az ötezer pengőből csak egyetlen százpengőse maradt. Tetstett neki, hogy ilyen szédületes tempóban költötte el Jeney pénzét. De ha már itt tart, legalább a Ritzben fog ebédelni. Kár, hogy legalább az új bundáját nem vette fel. Hazaküldték volna a régit is. De jó, hogy ő az a Csehi Olga, akinek bundája van. Az egész világ az övé. . .

Csehiné megbotlott a felpróbált aranycipőben, rélrerúgta. Megkapaszkodott az asztalba és a selyemharisnyák alatt megcsörrent az olló, melylyel a csomagokat kibontotta. Kezébe vette és az ollóval turkálgatott az asztalon heverő selymek között.

— Nem jönnek haza, hiába, ezután már nem jön haza senki. Talán megtudták, hogy rákja van. Most félnek, irtóznak tőle a gyerekei. Az ura is reszket. Pedig neki, különösen neki itt kellene térdelnie előtte. Csak ő tudja, hogy miért, jaj! Istenem, édes jó Istenem, hiszen én mindig jó voltam hozzád és ha már így fizetsz, ilyen szörnyű betegséggel, hát legalább azt engeddd meg, hogy hazajöjjön valaki, gyorsan, nagyon gyorsan és feleljen, feleljen, mondjon el mindent. Hogy merték ezt megtenni velem?

Csengettek. Az asszony reszketett örömeiben. Jaj, most Olga jön, rohan, a nyakába borul és elmondja, hogy nem igaz semmi, értse meg anyácskána, semmi sem igaz. Nyissa csak ki a szemét, hiszen itt nincs semmi. Selymek, illat, nincs semmi, álmodta az egészszet. No ugye, anyácskám. És akkor összeborulnak és sírnak és nevetnek, hogy milyen különös álmai vannak az embernek és milyen rossz, ha beszélni akarunk valakihez és nincs kihez, kiáltani pedig nem tudunk.

Egy lány jött be Olga új kétezer pengős perzsa bundájával. Az asszony csodálatos önuralommal vette át és beírta reszkető nevét a leányka könyvébe. Igazolta, hogy sértetlenül hazahozták Csehi Olga úrhölgy perzsa bundáját. De alig várta, hogy magára maradjon. Homályosan érzett már valamit, ami szinte megnyugtatta. Csak ne jöjjön most senki, ne zavarja senki. Egyedül akar maradni. Most végre rájött, hogy mit fog csinálni. Megbünteti azt a csúnya, rossz, istentelén lányt, úgy kell neki, úgy kell neki. Most már nem is akarja látni. Úgyse tudná megnyug-

tatni. Még csak ez kellett, ez a bunda, ez a drága, ezeket érő bunda. Hogy jutott hozzá? Kinek a szajhája? Az én kis Olgám. Kinek a szajhája? Lám, hogy dicsekszik vele, hogy milyen szép, fiatal, milyen hitvány és erkölcstelen. Szajha. Az én kicsi Olgám, drága kicsi gerlicém, leánykám. Kinek az ágyába feküdt ezért a vagyont érő bundáért? Kinek a szajhája?

Ekkor vágott bele az első selyemingbe. Szinte véletlenül. Legalább is egy pillanattal azelőtt még nem gondolt rá. Hallotta a nyisszanást és halkán nevetett hozzá. Újra és újra belevágott, azután benyúlt a vágásba és két kezével szét-hasította. Tovább. Az olló működött. Már az egész fehérnemű és a rengeteg harisnya, a sok színes selyem rongyokban bevért előtte a földön.

Hogy mert engem így megalázni? Ilyen rettenetesen megalázni! Haszontalan, rongy, hitvány gyerek.

Terka egyszerre elkezdett kuncogva nevetni. Ni csak, silányítják össze az úri cifraságokat, rongyokká tépik. Kezében a főzőkanállal egyre hangosabb röhögéssel szinte állati táncot járt a konyában. Nem tudta, mit csináljon. Lekapta a tűzhelyről két lábas fedőjét és mint a cintányért, többször egymásután összeütötte, miközben vadul ugrált és ordított, ahogy csak a torkán kifért.

Az asszony hallotta ezt az állati üvöltést és csörömpölést. De nem tudta, hogy nem az ő szegény, meghurcolt, eltaposott élete lázadt-e föl benne.

Mint egy részeg óriás, jön a halál és jön a múlt, a piszokban és sárban fetrengve is össze-

veri sarkantyúját és bömbölve bögi lázadó átkait.

Nézte az ollót, forgatta kezében. Csodálkozott, hogy nem véres, nem csöpög róla a vér. Mint az övé! Mint az én vérem. Jaj, biszen nekem rákom van, rákom. Micsoda szörnyű átok. hirtelen maga előtt látta az idétlen vörös állatot. Úgy érezte, hogy az az olló, melyet görcsösen szorongat kezében, a rák ollója. Már látta rajta a vért és akkorára nőtt, hogy az egész világot átfogta. Jön az irtózatossá méretű vörös olló és nincs menekvés, hiába ugrasz félre, hiába menekülsz, megnyúlik, megy utánad, utolér a gigászi vörös olló. Jaj, bol az olló, bol az olló?

Nekiesett a drága ruháknak. Tépte, vágta, cibálta őket, ahol érte. A fogával harapott beléjük. Most már nem Olgáért pusztított. Magát akarta megbosszulni. Mintha nem is az ő keze szabadult volna rá ezekre az uralkodó pompákra. A nagy vörös olló vitte, rángatta kezét. Belevágott és széthasította az arany báli cipőt. Nem Olgáért, nem az ő drága, rossz kis lányáért. Az ő nyomorult élete ment neki mindennek, ami szépség és bódítani akar. Nem törődtek vele, nem kímélték, ő volt mindig az utolsó a házban. Naprólnapra pusztult. A szemük előtt vérezett. Hagyták. Éveken át cseléd nélkül. A lánya csak mulatni akart. Az ura is mióta már. De felkelt és főzött és takarított rájuk. Jaj volt, ha valami nem sikerült. Majd kiszakadt a méhe és rárivalltak, jaj, az ő drága jó ura, hányszor ráordított, hogy elsózta az ételt. Minél jobban pusztult, annál többet kívántak tőle. Gábort pedig nem szerette.

A bunda maradt utoljára. Ez már nem rom-

bolás volt. Több. Gyilkosság. Beleszúrta az ollót: és végighasította. Újra vágott és újra tépett. Lihegett, fűjt, erőlködött. Ohó, még nem volt készen. Szúrt, vágott, tépett, hasított, megint a fogával esett neki. Mint egy szörnyen szétszagattott, megcsonkított állatot húzta, cibálta végig a földön a rongyokká mart kétezerpengős perzsabundát. Azután elvágódott.

Terka kimerülten leült egy székre és maga elé nézett. Bután, lélek nélkül meredt előre. A tűz kialudt, nem baj, máma itt úgyse lesz ebéd. Ehetnek selyemfőzeléket bunda garnérunggal. Ezen megint mosolygott egy kicsit. Nevetni már nem tudott. Még mindig vágja? No ugyan, az Olga kisasszony uraskodhat a ruháiban. Megnézzük, ba felöltözik, hogy megyen egy kisasszony a bálba? Nem mert átnézni a kulcslyukon. Félt, hogy megint rájön a nevetetnék, abba pedig belehalna, nem bírja már az oldala. De micsoda ereje van az ő szegény nagyságájának. Hát bizony a selymek majdnem selyemhernyókká váltak újra. Ezen ismét elkezdett nevetni. De nagyon nyilallt az oldala, ezért hát kedélyesen csitítgatta magát. Netene, ne vihogj Terka, mert az oldalad nem állja. Azért mégis csak meg kellene nézni. Végre elhatározta magát. Először nem látott senkit. A kulcslyukon befelé bámuló szemével keresni kezdte nagyságáját. Egyszerre a fejéhez kapott. Forgott körülötte minden. Lassan benyitott a szobába. A földön a ronggyá tépett perzsabunda és selyemfoslányok között mozdulatlanul feküdt az asszony. Egy összetört üveg párföm kábító illatában.

Terka megrémült. De csak fennakadó szemmel tátogatta száját és kínlódva kapkodott valami hörgő segélykiáltás után. Nézte asszonya élettelenül elnyúlt testét, sárga arcát. Kirohant a folyosóra. Itt azután kifőtt belőle végre egy irtózatosszerű ordítás. Szinte pillanatok alatt előzönlötték a lakók négy emelet folyosóit. Mindenki lefelé nézett. Azt hitték, hogy valaki levetette magát, jajgató szörnyülködéssel néztek lefelé és keresték az összeroncsolt testet. Azután meglátták Terka kétségbeesetten integető, hívó karjait és nők, férfiak, nagyságák, kíváncsi cselédek, egyszerre tízen is betódultak a szobába. Valaki borecetért szaladt, két férfi fölemelte az asszonyt a heverőre. Alig tudták kiszabadítani a széttépett selymek és az összekaszabolt bunda szomorú roncsaiból. Terka csak állt, jajgatott és sopánkodott. Hiába kérdezték, hogy mi történt, nem felelt senkinek. Egy asszony felemelte a ronggyá silányított perzsabundát, szakértő szemmel megvizsgálta, azután sóhajtva, elnehezült szívvel visszajejtette a földre. A párfőm és borecet éremlyítő szaga, a sok ijedt ember ebéd utáni fűszeres lehelete megfeküdte a szoba levegőjét. Egy önálló intézkedésekhez szokott asszony ráterített egy kabátot és kitárta az ablakokat. Egyszerre beáradt a napfényes tavaszi levegő.

Csehiné felnyitotta szemét. Lassan elszállingóztak az emberek. Terka egyedül maradt az asszonyával. A sok haszontalan rongyot félrerúgta. Ne lássa meg a pusztítást, ha körülnéz a szobában.

Gábor már egy órája sétált Vilmával, míg végre elhatározta magát, hogy megnézi mit csinál

az anyja. Mert Vilma nem eresztette el Gábort. Mióta megtudja, hogy Erna, az igazgató leánya is hívja, várja, akarja, azóta nem volt: egy perc nyugalma sem. Majd meglátják, hogyan tud ő harcolni, ha az életéről van szó. Neki joga van, csak neki van joga ehhez az emberhez, mert három évig kínlódva, reménytelenül szenvedett érte. Mentek együtt, de a lány nem a szerelméről beszélt, hanem apátlan-anyátlan árvaságáról, keserű magányáról és vigasztaló könyveiről. Gábor pedig elmondta neki az édesanyját. Vilma könnyes szemmel szorongatta Gábor kezét. Jaj, ha ő egyszer megcsokolhatná azt az áldottlelkű, drága asszonyt. Ó, ha őt egyszer megcsokolná Gábor édesanyja . . . A kapu előtt szótlanul elváltak egymástól.

Csehiné már régen magához tért. Addig bámult hosszú eszméletlensége zavaros homályába, míg lassankint tisztán látott mindent. Nem sajnált semmit. Már mosolyogni is tudott Terka szerető buzgalmán, hogy mindent eltakarított körülötte. Megszállta a vihar utáni nyugalom föl-szabadulása. Lám, kisütött a nap és a kitárt ablakon beengedik hozzá a tavaszt. De szája egyik szélén valami idegenséget érzett. Az egyik szemével is állandóan hunyorítania kellett. Mintha valaki kísérletezett volna az arcával, amíg lenn, valahol nagyon mélyen majdnem halottan elnyújtzkodott. Szeretett volna a tükörig vánszorogni, hogy megnézze magát. Emelkedett egy kicsit, de erőtellenül visszaesett a heverőre. Pedig nem érzett fájdalmat. Csak zavarta, nyugtalanította az a szinte fájó vonás a szája szögletén és balszemének furcsa, gonosz hunyorgatása. Az volt az

érzése, hogy támadó gúnnyal, komisz kárörömmel rávigyorog valakire. Magára húzta a takarót. Didergett.

Ekkor lépett be Gábor. Terka már elújságolt neki mindent. Szörnyűség. De csendesen nyitott be, nem akarta megijeszteni. Az asszony felsikoltott örömeiben. Gábor letérdelt melléje a földre és megcsókolta a homlokát és a száját. A gyér ősz fürtöket elsimította és babusgatta, játszott megdermedt kezével. Az ájult lelket akarta életre-dörzsölni.

— Nézd csak meg, fiam, ezt a szemem és itt a szám szélét, itt, itt, nézd csak meg jól. Nem látsz rajtam semmi különösöt?

Gábor a két keze közé fogta az anyja fejét. Nézte, sokáig nézte, néma szeretettel.

— Nem, anyám, olyan az arcod, mint a túrás és szeretet angyaláé. Talán azért érzed különösnek a balszemed, mert közelebb van a szívedhez és több melegség fér el benne.

— Különös, nagyon különös, — ismételte fejcsóválva az asszony. Adj csak ide egy tükröt, ott van az ablakpárkányon, fiam, hozd csak ide ... Es mikor a fia elvitte neki a tükröt, türelmetlenül kikapta kezéből. Gábor felültette a könnyű testet és karjával megtámasztotta, hogy jobban megnézhesse magát.

— Sápadt vagy, szegénykém. No, de ne félj, hozok neked jó finom borocskát, hogy megpirosodjék az arcod. Olyan leszél újra, mint amikor lánykorodban táncra kértek. Szereted az ibolyát? Szagold csak meg. Azt akarom, hogy mindig legyen virág a szobádban. No, add ide már azt a

hazug tükröt, majd egy hónap múlva, majd akkor.

— Különös, nagyon különös, nincs semmi, nem látok semmi különöset.

Csehiné egyre jobban csodálkozott, hogy a fia nem beszél Olgáról, pedig biztosan tud mindent. Talán mégis csak történt valami az arcával, csak ők ketten nem láthatják, mert szeretik egymást.

Végre Olga is hazajött. Egészen mámoros volt a tavasztól és a finom ebédhez ivott vörös bortól. Mikor Terka meglátta, hogy a kisasszony megérkezett, újra elkezdett csendesesen nevetni. No most aztán mehet a bálba a lelkem. Van ám szép ruha és selyembugyogó, van szép bunda, csak íel kell venni. De egy szót sem szóíé, még köszönni se mert, nehogy kitörjön belőle a nevetés. Olgának csak most jutott eszébe, hogy elő kellett volna készítenie az anyját arra a sok mindenre, amit hazaküldött. No majd csak kitalál valamit. És bátran, boldogan benyitott a szobába. Az asszonymak még a szíve se vert hangosabban, mikor a lányát észrevette. De az a vonás a szája szögletén megint nyugtalankodott. Ugyanekkor arra is rájött, hogy valami eddig sohasem érzett kegyetlenség akar kitörni belőle. Nem egyszerű ütésre emelt szavak, hanem olyanok, amik felháborítják, vérig sértik őt magát is. Talán éppen őt sújtják legkegyetlenebbül.

— Na Olgám, kislányom, gyere ide az anyádhoz, ülj ide mellém.

Gábor látta, hogy Olga nem tud semmiről. De késő volt, már nem beszélhetett vele. Csak állt, figyelt és reszketett az újra kitörő vihartól.

Olga kelleetlenül közeledett az anyjához. Nyug-

talánította, hogy nem lát semmit hazaküldött vásárlásaiból.

— Ülj csak ide mellém, így, add ide a kezéd, na látod. És most mondd meg szépen: honnan van az én kislányomnak annyi pénze, olyan óriási vagyona?

Olga fel akart ugrani, de az asszony erősen fogta a kezét, nem engedte.

— Hova tetted a dolgaimat?

— No, ne így, kislányom. Ha az anyád kérdez valamit, akkor felelj szépen, az anyádnak mindig felelned kell, Olgácskám.

Olga végre rászánta magát a nagy hazugságra. Sajnálta ugyan, hogy a bátyja éppen itt van, mert nélküle simábban ment volna. De annyira undorodott ettől a kellemetlen helyzettől, hogy már nem bánta, akármilyen történik vele.

— Gábortól kaptam a pénzt, négyezer pengőt kaptam tőle. Képzeld csak, anyácskám, összehozott az igazgatója lányával és azt akarja, hogy ezentúl abba a társaságba járjak. Oda pedig nagyon szépen fel kell öltözni. Tudod, anyácskám, azt mondja Gabi, hogy így könnyebben szerzek valami gazdag vőlegényt, mintha állandóan itthon ülök az anyám szoknyája mellett. Én pedig, hiszen tudod, milyenek a nők, nekiestem a négyezer pengőnek és néhány óra alatt elvásároltam az egészet. De miket vettem! Kibontottad? Hol vannak? Most kirakok mindent, felpróbálom mindegyik ruhámat, felveszem az én gyönyörű perzsa bundámat és együtt örvendünk mindennek. Várj csak, tele lesz velük a szoba és nem tudjátok majd, melyikben gyönyörködjétek előbb.

Olga újra fel akart ugrani, de az asszony

átkapta derekát és hihetetlen erővel ott tartotta maga mellett. Az anya megrémült. Hiszen ha ez igaz, amit a lánya mond, akkor ő most meggyilkolta a lányát, azzal az ollóval fiatal testét vagdalta széjjel. Jaj, nem igaz, nem igaz, hiszen ez szörnyűség, még a halálnál is rosszabb, mert ez még meghalni se engedi. Itt kell maradni és nézni, hogyan pusztul el a lánya, mert egy kegyetlen anya nem engedte, hogy ura legyen és gyereket szüljön. Jaj.

Gábor pedig azt gondolta, hogy, igen, Olgának igaza van, ezzel a hazugsággal még mindent meg lehetett volna menteni. De most már késő. Ki kell mondani, ki kell ordítani az igazságot.

Olga egyszerre irtózatosan megrémült ennek a két embernek feldúlt, eltorzult arcától. Rántott egyet magán és kiszabadult az anyja szorító karjából.

— Mit akartok tőlem? Meg akartok ölni?

— Nem igaz, — ordította Gábor, — minden szavad közönséges hazugság. Nincs is annyi pénzem. Honnan vettem volna? Nem igaz, hogy Jeneyékhez akartalak vinni. Hazudsz, hazudsz. Egyetlen igaz szavad sem volt. Csupa komisz hazugságot hordtál össze itt az anyádnak. Szégyeld magad!

Az asszony fellélezett. Tudta ő, hogy így van. Őt olyan könnyű megcsalni. Elhisz mindent mindenkinek. De azért majd belehalt ebbe a hazugságba. Szíve még most is össze-vissza dobog, nem tud lecsendesedni.

Olga ránézett Gáborra. A tegnapi autóútra gondolt és arra a kemény ütésre az arcán. De nem engedi magát, ha akármi történik is, akár-

kivel megverekszik. Egyszerre elnevette magát. Ha olyan nagyon sóvárogják az igazságot, hát ő megmondhatja nekik azt is. Ő ugyan kibírja. Nem maga miatt titkolódzott eddig sem.

— Hát igenis, szeretőm van és lesz is még. Attól kaptam a pénzt, a szeretőtől. Ötezeret kaptam, de ezret Bélának adtam belőle, hogy Párizsba menjen. Vettem bundát, drága selymeket, alul és fölül kistaffiroztam magam. Tudjátok miért? Tudjátok? Mert utállak benneteket. Utálok ezt a házat, az egész családot, ahol minden csupa hazugság, csupa csalás. Utálok ezt az egyhangú, kicsinyes életet. Gyűlöllek benneteket, úgy ahogy vagytok, a nagyképű erkölcsötekkel. Elmegyek hazulról és letagadom még azt is, hogy valaha ismertelek benneteket.

Az anyát nem lázították fel Olga szavai. Tudta, hogy nem úgy érez, ahogyan beszél. Gábor is csak hallgatott, és nem lobbant harag a szemébe. Várt.

— Adjátok elő a dolgaimat. Hová dugtátok?

Futott a szekrényhez és ekkor a heverő mögött egy sarokba dobálva meglátta a rikító selyemrongyok közül kisötétlő, összetépett perzsa bundát. Belerúgott a hatalmas rongycsomóba. Lábalával, kezével feltúrt mindent. Hamarosan újra olyan lett a szoba, mintha egy furcsa, tarka szőnyeggel beborították volna. Nevetett, sírt, toporzékolt dühében.

— Ki csinálta? Ki? Miért? Halljátok, gonosztevők, mit csináltatok?

Az asszony fölemelkedett, de Gábor eléje állt és eltakarta. Az anya kérve, dadogva mondott valamit, be akart vallani mindent, de Gábor dörgő hangja túlharsogta.

— Én voltam, igenis, én csináltam mindent. Nem tűröm, hogy a húgom lezülljön és tönkretegyje magát. Akár már holnap bejuttatlak a bankunkba, azután majd csak férjhez megy egyszer, mint a többi szegény lány.

— Nem kell, fűtülök a bankodra, meg a többi szegény lányra. Én élni akarok. Halljátok? Ezért felelni fogtok. Jaj, Istenem, hogy ilyen gonoszlelkű embereket nem nyel el a föld?

— Elég! — ordított egy hatalmasat Gábor.

— Én voltam egyedül, az anyánkat ne bánts, ne merészd bemocskolni.

De az anya iszonyú erőfeszítéssel felemelkedett és oly hirtelen, hogy megrémültek tőle, mindent vállaló kihívással megállt a lánya előtt.

— Ne higgyj Gábornak, ő itthon sem volt, én csináltam mindent. Anyád vagyok, a kölykömet védtem meg. Egy anyát nem lehet csak úgy eltaposni, az anyának szíve is van, gyermekem. Miért csaltál eddig? Az anyát hozzá kell szoktatni a bűnhöz. El kell hitetni vele akárhogyan, alattomosan, hogy nem lehet másként. Az anya, leánykám, mindent elhisz, mindent megbocsát, a bűnt is, ha szeretetet, lelket és tisztaságot, bizony leánykám, tisztaságot lát a bűn mögött. Tisztaságot. Ugye, most gyűlölsz? Látom a szemedben. Rettenetes, hogy az a sivalkodó, drága kis csecsemő, akit én pólyáltam, szoptattam és fűrésztöttem, ilyen halálos gyűlölettel nézzen az anyjára. Ki tanított erre a gyűlöletre? Hol láttad? Ki tanított? Kinek a szemét hoztad magaddal, hogy meg tudjad átkozni vele az anyádat?

Gábor csak nézte az anya reszkető, düledező

alakjái és egyre jobban megrémült. Még várt. Azt hitte, hogy Olga most, a következő pillanatban hirtelen az ölébe kapja és sírva és nevetve öleli, csókolja, a gyermeki szeretet bölcsődalával ringatja, dajkálgatja az anyját: ezt a szegény, balálosan beteg, jóságos gyermeket. De a lány vad gyűlölettel, ökölbe szorított kézzel bámult az anyjára. Gábor látta az anyja minden erejébe megkapaszkodó önuralmát. Reszkető karját könyörögve tárta a lány felé. Talán megszanja.

Ekkor történt, hogy Olga ökölbe szorított kezét az anyjára emelte. Még egy pillanat és eszméletlen gyűlölettel belevág az arcába.

— Gyilkosok! Gyalázatosak!

Csehiné megtántorodott. Gábor odaugrott és visszafektette a beverőre. De Olga iszonyú dübében még mindig támadni készült. Gábor megfogta mind a két csuklóját. Amikor szabadulni próbált, olyan erősen szorította, hogy a lány síkoltva térdre rogyott. Feje anyja vállára hullott. Az élni akaró és halni készülő élet összeborult és megriadtak és megmámorosodtak egymástól.

Olga sokáig sírt. Felszabadultan, ordító zokogással. Nem a gyermeki szeretet aláta térdre: ott az anyja mellén siratta selymeit, bundáját, egész elképzelt ragyogó életét. Az anya keze még nem mozdult. Ajka még nem nyílt meg, nem felelt Olga fullasztó csókjaira. Az a vonás a szája szögletén úgy kínozza, hogy majd felkiáltott kétségbeesésében. És az egyik szeme újra ugrált, táncolt, sunyin bizalmatlankodott. Hiába üzent a másik örök jóságot és szeretetet, ez a bolond, ugráló, nyugtalan szemgolyó belehunyorgott a

szívébe. A lánya, az ő egyetlen drága kislánya ott térdel mellette, öleli, csókolja és ő nem tudja megölelni. Hiába minden. Ő nem tudja, mi van vele, egészen bizonyos, hogy történetet vele valami, mert úgy érzi, nagyon messze került mindentől. Lám, a lánya is itt térdel, buli a könyve és csókolja, és ő nem is látja és nincs semmi melegség a szívében.

— Szegény Olgám, milyen rossz is lebet, ba senkink sincs és az anyánkat sem szeretjük.

Ezt csak úgy elgondolta. Nem tudta, hogy ki is fogja mondani. De nem bánta.

IX.

Bélában már kezdett derengeni, hogy ezzel az első novellás kötetével mégsem fogja a világot megváltani. Megjelent a könyve és nem történt semmi. Mikor fölment az újságokhoz, nem állt meg a szerkesztőségi munka és nem tették olvasatlanul félre a külföldi táviratokat. Sem mellette, sem ellene nem tapasztalt nagyobb társadalmi megmozdulást. Az élet egyszerűen folyt tovább. Ez elkeserítette.

Mert arra a színdarabra már alig emlékezett. Különben is csak úgy jutott eszébe, hogy hirtelen elgondolta; mit is csinálna, ha az övé lenne Gábor cégvezetői állása és jövedelme? Érezte Gábor baromi helyzetét a családban és néha nagyon őszinte pillanataiban be is vallotta magának, hogy ő bizony nem tömné pénzzel a sok dologtalan embert. Persze, ha akkor Gábor lenne az, aki most

ő, művész, hát persze azt segítené fölfelé. Különben ki tudja. Bizonyos koron túl az egész családi élet szegyenletes és ostoba állapot. Az embert kényszerítik rá, hogy adjon vagy elfogadjon. Kialakul valami hazug családi, szigorúan családi szocializmus. De vigyázatok, zárjátok jól be az összes ajtókat, nehogy egy süket és vak, félkarú és fél lábú, éhségtől jajgató koldus betörjön hozzátok a mindennapi kenyérért. Igen, most már egészen tisztán emlékezett rá, hogy ezen az úton jutott el a nyomorékig, aki torz vigyorral röhög minden ránk erőszakolt testvériségre. Holott Olga is testvére. Milyen könnyen elfogadta az ezer pengőjét. Pedig tudta, hogy nem tisztességes munkával kereste. Jaj, milyen otrombán hazudnak egymásnak az emberek, ha mindenáron együtt akarnak maradni.

Azután a szűkebb családon túl a távolabbi családi szervezet. Gigászi világszövetség. A világ minden tájáról előbukannak. Mindegyik csúnya és többnyire tájszólással beszélnek. „Igön mög vagyok ölégedve a férjömmel, derék embör, csak keveset kerös“. Rémes. Förtelmesen csúnyák, kancsalok, szeplősek, sánták és mind csókolózni akar. Nyújtja a száját és nincs kibúvó, meg kell csókolnod. Hónapokon át irtózattal hordozod a szádban a rokoni csókok ízét.

Ha azt az ezer pengőt nem szórja el olyan oktalan könnyelműséggel, most legalább egy bónapra kitörhetett volna a családi ketrecből. Alig várta, hogy Olga megint az útjába kerüljön. Hiszen mégis csak együtt nőttek fel és annyi közös kínlódás után az örömeikben sem lehetnek idegenek egymáshoz. Különben is a nő, ki ünnepi gyönyö-

röket ad a férfinak, kicsié hasonlít a művészhez, aki szíve és agya minden kincsét megcsillogtatja, hogy megrázzon és gyönyörködtessen. Éltető és pusztító játék mind a kettőnek a mestersége. Egyszer egy napig ott tartották a toloncházban. Be volt, rúgva és nem tudta elég gyorsan igazolni magát. Összekerült egy hivatásos betörővel. Hogy is hívták? Hopp, megvan: Klenács Kálmán. Ez a fiatal betörő megtudta róla, hogy író és minden kérdés nélkül elmondta az életét. Ez is azt bizonyította, hogy a kettőjük foglalkozása majdnem azonos, mert nem tesznek mást, csak a maguk módján igazságot akarnak szolgáltatni. Jaj, hogy is mondta? „Mi vagyunk a bolhák, akik megcsípjük az elefántot és addig csípjük, míg az el éfánt elbődül. Maguk nyíltabban, mivel magukat nem kasznizzák be, de ugyancsak mindig az elefánton bolhászknak. Csak maguk afféle „lelki bolliácskák“. Igen, így mondta: „lelki bolhácskák“. Az elefánt volt az egész társadalmi berendezkedés megszemélyesítője. Valóban, ha választania kellene egy nagy bank hivatalnoká és Klenács Kálmán között, ki teljes felszerelését latba veti, hogy megfúrja a nagy bank vasszekrényét. . . Elnevette magát. Eszébe jutott Klenács, akit egy nap alatt annyira megszeretett, hogy össze-vissza csókolta és alig tudtak elválni egymástól. Egészen bizonyos, hogy Olga nem fog sajnálni tőle még ezer pengőt párizsi útjára...

Az orvos fogta az asszony pulzusát és közben nézte a rohanó percmutatót. Azután fölemelte fejét és nyugtalanul nézegette Gábort és a beteget. Újra kezdte a számolást. Végre eltette óráját és

sokáig figyelte az asszony arcát. Száztíz az érverés. Mi történhetett? Ezt a tempót nem bírja sokáig.

— Mi történt magával?

— Semmi különös, — felelte Gábor túlságosan is szolgálatkészen. — A rendes családi veszekedés. De már elmúlt, nincs semmi baj.

Az orvos néma szemrehányással ingatta fejét.

— Azt látom, hogy már kiveszekedtek magukat. A baj azonban rendszerint csak azután következik. Na, meg fogom vizsgálni egy kicsit.

Gábor átment a másik szobába. Most már tudta, hogy az anyja nem élhet sokáig. Egyszerre olyasmit érzett, hogy gyökerestől kiszakad belőle minden emlék, ami idáig idekötötte, és egyre idegenebbül nézegetett körül. Odament a még mindig vetetlen ágyhoz. Arccal a párnára borulva, ott feküdt Olga. Egészen melléje lépett, de nem merte megérinteni. Jó ideig állt így, némán, mozdulatlanul, míg végre ki merte mondani a nevét. Olga, Olga. A lány hallotta, hogy hívják, de nem emelte fel a fejét. Gábor nagyon szelíden megérintette. Olga megmozdult és Gáborra nézett,

— Mit akarsz? Eredj innen. Hallod?!

— Csitt, Olga, csendesen, a szomszéd szobában fekszik és nagyon beteg az anyánk.

A lány nem hitt Gábornak. Felhúzta vállát és újra végigfeküdt az ágyon.

— Hallgass meg, Olga, ne gyűlölj bennünket. ha nem lesz többé anyánk, hogyan nézünk majd egymás szemébe? Ne kényszerítsetek rá, hogy szétrúgjak, összeromboljak mindent, az egész épületet, amelynek ő, az anyánk volt a lelke, vigyázatok, egy idő óta már úgysem magamért

vagyok testvéretek. De értsetek meg, én meg szeretném őrizni ezt a családi házat. Miatta és magunkért is. Ne menj el hazuról, Olgám, légy nagyon jó hozzá, légy mindig körülötte. Ne mutasd előtte, hogy fájnak a selyemruháid, légy vidám, kacagj, bolondozz. No, tedd meg a kedvünkért, tedd meg, húgocskám. Majd csak megoldjuk az életed azután. Ne siess úgy, majd eljön utánad az élet. Nekem vissza kell mennem a bankba. Ugye, rád bízhatom az anyánkat?

Olga meghatódott. Nehezen föltápászkodott, bólingatott, hogy minden meglesz, amit csak kívánnak tőle. Elérzékenyedett Gábor csodálatos fiúi szeretetén. Ezért a rajongásért pillanatokra még a maga durván eltaposott életét is el tudta felejtetni. Elhatározta, hogy otthon marad és alázatosan leborul az anyja előtt. De hazudni nem fog. Elég volt a hazugságokból. Még azon az áron sem, hogy megszépíti az anyja utolsó napjait.

Az orvos nem vizsgálta meg Csehinét. Tudott mindent. Csak ült, nézte ezt a kívül-belül meggyötört asszonyt, és fellázadt, hogy nem segíthet rajta. Lám, itt az ő legdrágább betege, akinek rákja van és különben is boldogtalan. Az anya életének munkája összeomlik az utolsó órákban. Eddig legalább csalták, mert ő maga kívánta, akarta a csalást. Ezután már nem fognak neki hazudni. Ő maga nem engedi őket. Túlnéz rajtuk és talán, a halálon túl keresi az igazságot, melyet egy életen át néhány emberrel nem tudott elhíttetni. Hiába minden, szavak és gyógyszerek vigasztaló orvossága, a testi kínok megnyugtatósa. A lélek annál jobban jajgat és panaszkodik.

Már a háta mögött áll a halál és először óvafosán, majd egyre bátrabban, vakmerő erőszakoskodással már életében megkezdte a nagy, diadalmas gyógykezelését. Hiába minden. A beteg és a halál egyedül akarnak maradni. Azután majd ő ül össze a halállal és konzíliumot tartanak a beteg fölött. Rákja van és boldogtalan, — szól a halál. Igen, rákja van és boldogtalan, — feleli ő. Meg tudod-e gyógyítani a rákját, vagy adhatsz-e boldogságot? — kérdi a halál. Sem a rákját nem tudom meggyógyítani, sem boldogságot nem adhatok, — feleli ő. Hát akkor mire vársz? — néz rá szánakozva a halál. Semmire se várok, — válaszol az orvos és lehajtja fejét. Már indul is. Úgy látszik, elszunnyadt a beteg.

— Doktor, hol van? Jaj, nem látom. Jöjjön közelebb hozzám, még, még, egészen közel. Itt van? Na jó. Már el akart menni?

— Azt hittem, elaludt. Nem akartam zavarni.

—Milyen jó ember maga, kedves doktor. Nagyon szeretem magát, tudja meg, hogy nagyonszeretem magát. De maga is szeret engem, érzem, ne is mondja.

— Sokan szeretik magát, kedvesem. Aki csak egyszer látta és hallotta a hangját, mindenki.

— Itt van mellettem? Látja az arcom? Figyeljen csak ide, most megmutatom. Itt ez a vonás és ez a szem. Látja? Azután még valami. A szívem is. Onnan rángatják, valaki folyton rángatja az arcom, de mindig csak itt, ahol mutatom. Mi lehet ez? Szélhűdés? Es mondom, a szívem is. Van úgy is, hogy az arcomon kezdődik és csak azután ér a szívemig.

Az orvos nézte és sokáig nem felelti. Ezen az arcon már nem látszott semmi, annyi keserű vonást vert rá az örökös szenvedés. Csak talán kiapadt benne a jószág forrása és már nem tud minden ütést és minden szégyent megbékíteni jósága könyörületében. Megsimogatta.

— Nincs semmi, higgyje el, hogy nem találtam semmit. Ha elhiszi, ha el akarja hinni, amit mondok, maga sem fogja érezni többé. Felírok valamit, de ezt aztán nem adom a maga kezébe. Gábor itthon van? Csak hagyja, megírom, azután majd megkeresem. Az ura nincs itthon?

— Jaj, Istenem, — nyögött fel az asszony, — milyen régen nem láttam az uramat. Milyen régen. Különös, hogy nem jön haza az uram. Vagy ennek így kell lenni? Mondja, doktor, maga sok embert látott már meghalni: ennek így kell lenni? ...

Bélát Terka várta az előszobában. Megfogta a karját és behúzta a konyhába. Béla kellemetlenül engedelmeskedett. Mit akar tőle ez a fatuskó? Eddig nem mert nappal az útjába állni. Ki fogja dobni, az első alkalommal kidobja a bázból. Azért, mert egyszer-kétszer a konyhán keresztül jött haza? Szemtelen cseléd. De Terka csak a maga nagy diadalára gondolt. Van ám neki is esze. Tud ám ő is jót csinálni az urasággal. A kisasszonyt nem bánja, mert annak gonosz a szíve, de a Béla úr az jó, az még az ő ágyába is belefeküdt, az ő paplanja alá, ó bizony, és meg is ölelte és elbeszélgetett vele, mint egy fajtájbéli lánnyal. Nem is egyszer. Milyen finom úri szagja van a testinek. Azóta ő is fürdik, igaz,

hogy abban a vízben, amelyikben a Béla úr már megfürdött. Az öreg nagyságos úr is kijött már hozzá, kapkodott utána, de neki nem kellett, védte magát és az úrnak leesett a szemüvegje, ezen aztán megdühösödött, piszkos cselédnek szidta őt és magára hagyta. Egy félóra múlva megjött Béla úr, jaj, milyen öröme volt akkor. De nem mondta el neki, hogy az apjának leesett a szemüvegje. Azért ő is tudja, mi az a viselkedés. Igaz, hogy az ő Janija otthon van, írnak egymásnak, el is akarná venni, de ő nem megy el hozzá. Akkor is inkább valamilyen városi munkához.

— Na, beszélj már, mit akarsz?

Terka kinyitotta szekrénye ajtaját és megmutatta, hogy oda dugta a fiatal úr részére hozott csomagokat. De Béla nem értette.

— Mit komédiázol? Szedj össze mindent és vidd be a szobába.

Magában pedig azt gondolta, hogy ez a lány megbolondult. Azért, mert egyszer melléje feküdt, azt hiszi talán, hogy már össze is költözik vele. Boldogtalan.

— Tessék még máma itt hagyni, fiatal úr. Ne tesszen félni, nem nyúlok én hozzá.

— Bolond vagy te, Terka, — nevetett Béla.

— Szedd csak össze a csomagokat és hozd utánam.

Már indult volna, de Terka megfogta a karját.

— Béla úr, kérem, ne szomorítsa ezzel is a szegény nagyságát. Az Olga kisasszony sok finom selyemruhája, meg a gyönyörű bundája már úgyis odavan.

Béla megrázta a lányt.

— Mi történt'? Beszélj.

Terka elmondott mindent. Még most is majd elnevette magát, mikor elmesélte, hogyan pusztult el a sok drága holmi. Azután egyszerre sírásba csuklott a hangja. Azt már nem tudta elmondani, hogyan esett össze az asszonya.

Béla csak magára gondolt. Míg Terka beszélt, csendesen lemondott Párizsról és megsiratta az elmaradt utazást. Kár, hogy nem lehet visszacsinálni a sok könnyelműséget. Az eszébe se jutott, hogy Terkát, mint egy derék állatot, meg-simogassa legalább.

— Hol fekszik a nagysága?

A lány előre mutatott. Béla megfordult és a másik bejárat felé tartott. Terka megvárta, míg eltűnik, azután belerúgott a csomagokba és becsapta a szekrény ajtaját. Mióta hazulról elkerült, még nem káromkodott ekkorát. Ezt is az apjától tanulta, akinek híre volt a faluban. De magát szidta, gyalázta. Ki akart ugrani a szíve. És a tűzhelyen megint kialudt a tűz. Reszketett.

Mind a ketten felsóhajtottak, mikor Béla belépett hozzájuk. Már kínosan hosszú percek óta nem volt egyetlen szavuk sem egymáshoz. Olga valósággal ujjongva ugrott Béla nyakába. Ebben a pillanatban megfélekedett anyjáról, Gáborról, engedelmes ígéretéről és csak arra gondolt, hogy azt az ezer pengőt visszaszerezze Bélától. De mikor már előállott a nagy kéréssel és látta a fiú némán lehajtott fejét, olyan iszonyú haragra lobbant, hogy ütésre emelt kézzel neki-ment Bélának. Gábor elkapta Olga ütésre szánt

kezét, mire a lány minden dühe nekitámadt.

— Hát mindig te vagy az, ki megakadályozol valamiben?

Bélára már nem is haragudott. Szegény könnyelmű fiú, — gondolta magában, — akit nem tartanak vissza kicsinyes szempontok és az örökös beosztás rettegése. Ők ketten tudják, hogy hova indulnak. Ki meri elítélni őket, amiért néha nem bírják bevárni a célt és vak futással nekiiramodnak! Ha elesnek, ők törik össze magukat. Ki fogja kézen őket? Talán ez az idétlen bankfiú?

— Mikor lesz már vége a te szörnyű hatalmadnak a családban? Mikor térsz már észre, te ostoba pénzember?

Béla, aki örvendett, hogy az ő könnyelműségéért, ilyen meglepetésszerűen Gábor beosztott életét éri a szidalmak, hallotta Olga kifakadását, és ő maga is ellenségesen bámult a család kenyérkeresőjére.

— Terhetekre vagyok? — kérdezte riadtan Gábor. — Én, aki nem tettem mást, csak dolgoztam és pénzt kerestem? Lábujjhegyen jártam, hogy ne zavarjalak benneteket. Hiszen amitek van, mindent tőlem kaptatok. Nyissátok ki a szekrényeteket és nézzetek bele. Egyszerűbben, tapintatosabban nem is adhattam, minthogy egyszerűen mindent nektek adtam. Csak a munka maradt az enyém. Vagy azért gyűlöltek, mert éppen én vagyok az, aki a pénzt keresem? A tőkést gyűlölitek bennem? Hiszen nincsen az az örült idealista, aki ezt a helyzetet kívánná. Én dolgozom, ti henyéltek, és mégis minden pénzt ti vágatok zsebre. Vagy éppen ezért gyűlöltek? Mit

akartok tőlem? Magatokra hagyjalak? Mi lesz belőletek?

— Ne félts bennünket, — vetette oda Olga.

Elfordult és kinézett az ablakon. Béla azonban megjedt. Mióta megjelent a könyve és alig batvan pengője maradt Olga ezer pengőjéből, elfogta a rettegés könnyelműsége és tehetetlensége miatt. Mi lesz vele, ha Gábor csakugyan nem adja haza keresetét? De azért nem akart meghátrálni. Olga megérdemel legalább annyit, hogy helyette is ki merjen állani az úgynevezett henylők nevében.

— A saját javadra nagyszerűen tudsz következtetni, az bizonyos. Általánosságban beszélsz és nem nézel meg egyenként minden embert a családban. Nézzük először is az anyánkat. ..

Kopogtak. Olga megfordult. Mindhárman riadtan egymásra néztek. Tessék. Az orvos belépett. Nézte ezt a három zavart testvér-arcot és közelebb ment hozzájuk.

Gábor biztatta öccsét. Csak folytassa, a doktor olyan régi barátja házuknak, hogy előtte nem kell titkolódnunk.

— Mit akarsz az anyámtól, éppen tőle? Hogy meritek éppen velem szemben kijátszani ezt a szent asszonyt? Ki törődött vele? Ki szerette? Mióta olyan nagyon elfonnyadt szegény, ki mástól kap egyetlen jó szót ebben a házban?

Olga és Béla gúnyosan egymásra nevettek. Erre a féktelen dicsekvésre, erre a majdnem megdicsőülést kolduló fiúi szeretetre felébredt bennük cinkos közönyük és csendes utálkozásuk. Az orvos ezt is látta rajtuk. Hiszen úgy ismerte ezt az egész családot, akár saját életét. Odaállt Gá-

bor mellé. Már tudta, hogy mit fog mondani. Szinte kéjelgett a ritka alkalomban, hogy most félredobhatja az orvosi titoktartási, az óvatosan kerülő hazugságot. A környezet szemmel látható komiszága felmenti minden kímélet alól. Gábor pedig nem roppan össze: ott az ereje a saját fiúi szeretetében.

— Ugyan mit vitatkoznak, veszekszenek egy szegény, szerencsétlen asszonyon, aki néhány nap múlva meg fog halni. Inkább menjenek be hozzá, fogják meg a kezét és nézzenek rá szeretettel.

Az orvos Gábor mellett állt, úgy hogy állandóan Olgához és Bélához beszélt. Le sem vette róluk a szemét.

— Amint bizonyára tudják, az anyjuk és a dédanyjuk is ebben a betegségben halt meg. Bár nem állítom, hogy a baj örökölhető, de feltétlenül van bizonyos hajlamosság az utódokban, mely elsősorban éppen erre a betegsége reagál. Az anyjuknak ugyanis rákja van, méhrákja. A nagyanya bélrákban halt el, a dédanya mellrákban.

— Szegény anyám, — dadogta Gábor, — milyen irtózatosan sokat szenvedhet. És ő tudja?

— Idáig ketten tudták a családban. Az apjuk és ő.

— Azt mondja, hogy az apám is tudja?

— Neki megmondtam egyszer, meg kellett mondanom valakinek.

Gábor lehajtotta fejét és siratta az anyját. Olga és Béla előbbi gúnyos vigyora borzadó rettegésbe rémült arcukon. Elfordították a fejüket egymástól. Még magukkal sem mertek szembenézni. Rákhajlamosság. Méhrák. Gyomorrák. Ször-

nyűség! De nem az anyjuk szenvedése sírt bennük, hanem a saját sorsuk fenyegető borzalma.

— Rettenetes, — hördült fel Béla gyűlölködő hangja, — hogy ezután már így kell élnünk, ilyen tébolyító rettegésben. Ezért éljen az ember, ezért ápolja, szeresse magát? Hogy egyszer csak jön a rák és belevágja ollóját.

— Rettenetes, — sóhajtott Olga, — mi vár még ránk, mi vár még ránk!

— Irtózatos, hogy mennyit szenvedett szegény. — Gábor az orvosra nézett, aztán tehetetlenül még mélyebbre hajtotta le a fejét.

Az orvos Bélát figyelte. Látta, hogy ökölbe szorul a keze. Harcol, védekezik valami ellen.

— Hát ez a család! Ez a bűzös, ragályos fertő itten? Most már láthatjátok. Ez a család. Itt van a szülői szeretet és a gyermeki szeretet. Tiszteld apádat és anyádat, hogy hosszú életű légy a földön. Hát ezért tiszteljem őket? A gyomorrákért? Hogy jajveszékelve dögöljek meg egy rettenetes nyavalyában! íme a szülők. A családi élet szentsége. Apánk és anyánk.

— Engedj meg, kedves öcsém, — szólt csendesen az orvos, — de valakitől csak születnünk kell... No, de nekem nincs időm. Ezt, a két receptet pedig azonnal csináltassák meg. És még valamit. Az anyjuk betegebb, mint gondolják. Ne hagyják magára, legyen mindig mellette valaki.

A három testvér magára maradt. Gábor esetlenül tartotta kezében a két receptet, melyeken még nem száradt meg a tinta.

— Hát most honnan vegyek pénzt ezekre

az orvosságokra? Apának adtam ötszáz pengőt. Nem tudjátok: nem hagyott itthon valamit?

Olga és Béla egymásra néztek. Lassan eszméltek gyilkos rémületükből, míg erre a kérdésre végre kitört belőlük a kacagás. Egy hozzájuk közelálló ember, az apjuk tékozló romlottsága újra felrázta életkedvüket. A bántó nevetésből Olga tudott először értelmes szavakat kimenteni.

— Én csak annyit mondhatok, hogy egy Váci-utcai ékszerüzletben az egész személyzet körülötte forgolódott. Nem hiszem, hogy sok maradt az ötszáz pengőből.

— Ez is családi örökség, — szólalt meg Béla, — ha nekikezdünk, nehezen állunk meg a vásárlásban.

Gábor kezében reszketett a két orvosi recept.

— Ti láttátok abban az ékszerészüzletben, ti magatok? Hol? Mikor?

Odalépett Bélához és megrázta.

— Beszéljetek! Vagy mindnyájan összeesküdtek ellenem és az anyánk élete ellen?

Béla rántott egyet magán és eltávolodott Gábortól. Mit gondol ez az ember? Nincs határa a kenyérkereső zsarnokságának?

— Minek adtál pénzt a kezébe? Tudhattad előre. Engem pedig ne rázz és ne fenyegezz. Sem igazi, sem helyettes apát nem tűrök magam fölött.

— És ti nem akadályoztátok meg? Nem rohantatok be az ékszerészüzletbe?

— Ugyan kérlek? — szólt bosszúsan Olga és felvonta vállát.

— Jól van, jól, persze ti összefogtok. Azért

vagytok olyan erősek. De most miből csináltatjuk meg az orvosságokat? Nálam egy fillér sincs és ma már nem is vehetek fel pénzt.

Olga és Béla majdnem ugyanabban a pillanatban fordultak sarkon és kibámultak az ablakon. Gábor tudta, hogy van pénzüik.

— Természetesen, én csak kölcsön kérem a pénzt. Amint megjön apánk, azonnal visszafizeti. Annyi csak maradt abból az ötszáz pengőből.

— Az apánk nem hitelképes egyén, — dünyögte Olga, de nem fordult meg.

— Hát akkor nekem hiteleztek. Csehi Gábor cégvezetőnek. Nekem! Végre egyszer én is rászorulok a hiteletekre. Nem bíztok bennem? Az anyánk orvosságára kérek tőletek! Írást akartok? Kamatot?

Olga és Béla kínosan küzdöttek, tanácskoztak magukban. A nagy és rosszul sikerült könnyelműség után féltékenyen őrizték megmaradt vagytonkájukat.

— Nem adtok?

— Nekem nincs pénzem, — szólalt meg Béla. Tudod, hogy adnék szívesen. Nincs pénzem, hidd el.

— És te, Olga?

— Nálam van még valami, de nem adhatok. Kell nekem is. Megcsalt a szeretőm, Béla is megcsalt, ti pedig az anyámmal az egész jövőmet darabokra vágátatok. Ti ketten: te meg az anyám. Az apám a család pénzén vásárolt ékszereket a szeretőjének. Mert szeretője van az apánknak, szép szőke bestia az apánk szeretője. Ismerem jól.

— Csendesesen, Olga, meghallja az anyánk.

— Kiben bízzam én ezután? Vagy azt hiszed,

hogy most már erősebb a kötelék közöttünk? Hogy most lettünk csak igazán testvérek és az anyánk gyermekei? Ne félj, nem fogunk összeveszni a mi borzalmas örökségünkön. Ne félj, nem leszünk hálásak érte az anyánknak.

— Nem tudom hallgatni, megfojt ez a levegő, — kiabált bele Béla egész váratlanul a vitatkozásba. Kirohant a szobából és becsapta az ajtót.

Gábor megijedt. Neki el kell menni, okvetlenül be kell mennie a bankba és ha Olga sem marad itthon, jaj, az nem lehet, az anyjukat nem hagyhatják magára.

— Ugye, Olgácskám, te itthon maradsz, hiszen megígérted? Látod, én maradnék szívesen, de engem várnak a bankban, nagyon fontos tárgyalásaim vannak. De csak úgy merek elmenni, ha megígéred, hogy mellette leszel.

— Menj el nyugodtan, majd itthon maradok és mellette leszek.

Gábort egészen megnyugtatta Olga kijelentése. Már indult is a másik szobába, hogy megnézze, mit csinál az anyja.

— Gábor, — szólt utána csendesesen Olga — nekem van még pénzem, megmondtam, hogy van, de nem akarok adni. Ne gondold, hogy sajnálom. Ha nem hiszed, előtted tépem darabokra minden pénzemet. En éppen csak neki nem adok, az anyámnak, jaj, hogyan magyarázzam meg? Ó anynyira gyűlöl engem a szerinte erkölcstelen életmódomért, hogy én, ej, ki kell találnod, mit akarsz mondani, annyira gyűlöl, hogy én nem adhatok neki, éppen neki és éppen abból a pénzből. Még kölcsön sem.

Gábornak a kilincsen maradt a keze. Innen nézett vissza húga szemébe. De nem látott tisztán, és meg kellett bizonyosodnia. Visszament Olgához, két keze közé fogta arcát és sokáig nézte. Egy könny reszketett a lány szemében.

— Szegény Olgám, és én megütöttelek téged, — sóhajtott Gábor és nagyon lágyan megcsókolta az arcát. Ott, ahol megütötte.

Az anyja aludt. Lázasan, nyugtalanul elpihent a megrázó izgalmak után. Mellette, mint idétlen rongycsomó, Terka ült a földön, majdnem ölébe hullajtott fejjel. Elszunnyadtak mind a ketten. Gábor megérintette Terka vállát és intett neki, hogy menjen utána. A konyhában odaadta neki a két receptet.

— Van neked pénzed, Terka?

— Nekem? Tőlem tetszik kérdeni? Van bizony nekem, majd száz pengőm van. Tessék csak várni, mindjárt megszámolom.

— Jól van, Terka, derék lány vagy. Ne fáradj. Csak ezt a két receptet csináltasd meg. Nincs nálam pénz, majd este megadom.

— Hogyne, Gábor úr, megyek már. Milyen szép is az úrtól, hogy hozzám tetszett fordulni. Aztán ne tessék sietni ám a megadással, nem sürgős, tessék csak hagyni. Addigra is azt gondolom, hogy az én pénzem gyógyította ki a szegény nagyságamat. Azért, mert én csak a Terka vagyok, a cselédjük, azért ne tessék ám sietni, csak hadd várjon Terka a pénzire.

No lám, — gondolta Gábor — még egy ember a Csehi-családban.

Olga végre átment a másik szobába. Pedig

nagy utat kellett megtennie odáig. Sok mindent elfelejtett és lerázott magáról. Ha egészen őszinte akarna lenni magához, hát talán gyűlölnie is kellene az anyját. Mert borzasztó bűnt követett el vele széniben. Sóha anya nem vétkezett még akkorát. Ő persze fölmenti, ő, a saját lánya nem lehet az a rettenetes bíró. Azután meg úgyis balálra van ítélve, szegény. Talán ez volt az utolsó kívánsága. Hallotta, hogy a halálukhoz közelálló gyógyíthatatlan betegek gyűlölik azokat, kik itt maradnak és egészségesek és fiatalok. Elvette a ruháit, örült gyönyörrel elpusztított mindent és helyébe a rák iszonyatát rémítette szívébe. Hát nem gondolta meg, hogy mit rabol el és mit ad cserébe érte.

Csehiné még mindig aludt. Olga leült egy legtávolabbi székre a szobában és nézte az anyját. Milyen sárga az arca és fakó a szája. Jaj, milyen szörnyű, hogy ő is ilyen lesz valamikor. Az ő fiatalága, lobogó életkedve és egészséges nevetése. Ennyi lesz. De ő nem lesz anya, ej, azt nem engedi, inkább gyökerestől kitépi a méhit. Nem olyan rossz, nem olyan gyalázatos, hogy ilyen örökséget hagyjon a gyerekeire. Mert szülhet olyan gyereket is, olyan határtalan életszomjúsággal, aki ha megtudja, nekitámad és agyonüti, mint egy kártékony állatot.

Elfordította a fejét. Nem tudta tovább nézni anyja betegségtől és szenvedéstől összeroncsolt arcát. Ugy fekszik ott, mint egy halott. Milyen csend van. Talán már nem is lélekezik. Azt mondják, fük-röt tesznek a szája elé, ha meg akarnak bizonyosítani róla. Ha a tükör homályos lesz, akkor még él.

— Én persze különb vagyok a legrosszabbnak. Lám, mit csinált ő velem, milyen kegyetlen örökséget hagyott rám, és én mégis itt ülök vele egy szobában és vigyázok rá. Éppen rá vigyázok, pedig hozzám még senki sem volt. igazán rossz rajta kívül. De sokáig már nem bírom. Én akarom, Isten látja lelkemet, milyen kínosan akarom, de rettenetes, hogy nem merek megfordulni. Félek, hogy kinyitja szemét és rámnéz.

Kinézett az ablakon. Szemben, az utca másik oldalán levő házban, egy emelettel lejjebb egy férfi öltözködött, Fiala férfi, szinte még gyerek. Nem eresztette le a függönyt, pedig a tükör ott volt egészen az ablaknál. Nem bánta, ha nézik. Ott állt félig meztelenül és kezében tartotta a hófehér inget. Nehezen szánta rá magát, hogy belebújjon. Még egy tekintet megfeszített izmaira és bőre rózsaszínjére. Így. Az ingében megint sokáig gyönyörködött és míg a kis fekete masnit megkötötte, addig, talán ezredszer, újra beleszeretett a szemébe. De szép a fiatalság. Sokáig nem tudott elmenni a tükör mellől. Nagyon tetszett magának szmokingban.

Olga önfeláldozatosan nézegette. Mintha neki is része lett volna benne, ő is örvendett, hogy olyan szép és bódító estélyi öltözetében. Nem fog szégyent vallani vele. Egy pillanatra összemosolyogtak. Jaj, hány óra, hogy már szmokingba öltözködnek a férfiak? Félhat. Persze, az, Operában egy óra múlva kezdődik az előadás. Ó, hiszen neki mára páholya van az operába, első emelet, jobb hatos, vagy bal hatos, meg kellene nézni, már nem emlékszik rá. Pedig Andoknak megüzente Bélával.

Andok bizonyosan ott lesz. Talán már ő is fölvette szmokingját. Azért azt meg kell hagyni, hogy Pali elegáns és úri megjelenésű fiú. Az ő teste is olyan ápolt és rózsaszínű lehet, mint ezé az idegen fiúé. Sajnálta Andokot, régi gavallérját és egyszerre nagyon örülni kezdett valaminek.

Meglobogott a vére. Erőszakosan száműzött élete ujjongva körül táncolta. Ohó, nem néhány selyemrongyon múlik egy ember élete. Az ő gyönyörű fiatal testét nem nehéz felcicomázni, hogy ámultan körülöleljék a csillogó férfiszemek és leboruljanak előtte. Majd ő megmutatja, hogyan lehet királynő valaki korona és ékszer nélkül, pusztán fejedelmi szépsége hódító körülhurcolásával. Olyan boldog volt, hogy egymásra kulcsolt két karjával a saját testét ölelte mámorosan. Szerette volna hangosan és vidáman elnevetni magát. Olyan egyszerűvé tisztult benne a halál gondolata is, hogy szinte kívánta, hogy felébredjen anyja és elmondjon neki mindent. Mint régen, mikor ő volt a legjobb barátnője. Hogy meglengesse előtte újra feltámadt élete hívogató ígéreteit. Belesuttogja utolsó óráiba, hogy az ő irgalmatlan anyai szigora nélkül, sohasem tudott volna ilyen szédült önkívületben nekilendülni a mindig ölelni akaró életnek. Már nem is félt az anyjától. Ránézett és fiatal teste egész pompájában kiegyenesedett, mikor kiment a szobából. Igaz, hogy ígért valamit valakinek, de hívják és el keli mennie . . .

Vilma a bank sűrű munkái közül rámosolygott Gáborra. De nem az asszonyi csábítás kihívó mosolyával. Ma sírni is csak úgy tudott, hogy tündöklött az arca. A zsenge tavaszi

nap életre hívta benne az alvó ragyogást.

Gábor fájdalma is megenyhült és megszépült ennek a lánynak bálás és szerelmes gyermek-szemében. Elhatározta, hogy nem megy fel Ernáboz. Minek? Mindjárt meg is telefonálja, hogy beteg, súlyosan beteg az anyja, nagyon sajnálja, igazán nagyon sajnálja, de beláthatja, hogy ilyen állapotban . . . Inkább Vilmával sétál egyet és elmondja neki szomorúságát. De nem telefonált. Ráér még. Bement az igazgatói szobába, hol sokáig tárgyalt a bank külföldi érdekeltségének kiküldöttjeivel. A tárgyalás a legjobb úton haladt a befejezés felé. Jeney, ki érezte magában a nagystílű pénzember fölényes diadalát, vacsorára hívta az egész társaságot a Hungária külön termébe. Gábor azonnal kijelentette, hogy ő semmiesetre se vehet részt, mivel az anyja nagyon beteg. És már indult is az osztályára, hogy Vilmának lediktálja a legújabb megállapodásokat.

Vilma nem várta meg Gábort. Autóra ült, hogy útközben vissza ne fordulhasson. Csak akkor rémült meg, mikor már ott ült Csehiné ágya szélén. De hamar megbűvölte az asszony szeme. Nézte és szinte belebújt a simogató meleg tekintetbe. Most ebben a pillanatban megvilágosodott előtte az anyai és gyermeki szeretet örökkévalósága. Sokáig ültek szótlantul. De Vilma hirtelen valami kis lángot vett észre az anya szemében, mely egyre nőtt és lázas, nyugtalanul lobogó tűzzé dagadt. A lány érezte, hogy ennek az agyonhajszott életnek kis bujkáló lángocskáját ő szította, élesztette és ha igazán lángra lobban, csak az ő szerelmes fiatalsága gyújthatta föl.

— Ma látlak először és utoljára, érzem, hogy szeretjük egymása, neked talán el tudom mondani. Azt, ugye, mondtam már, hogy milyen furcsa, hogy éppen ma találkoztatok? . . . Neked bevallhatom, hogy elhibáztam az életemet. Azt hittem, hogy az anyaság glóriája ragyog fölöttem, pedig azt csak én éreztem, más senki. Az uram különösen nem. Tudtam mindent és hallgattam. Nem mondom, eleinte fájt, de később egyre több gyerekem kért el egy darabot az életemből. No, nézz csak rám, ennyi maradt belőlem. A többit, az életet, az egészséget, a fiatalságot elosztogatarn. De viszik is, élnek vele, ráépítik a maguk másfajta életét. A szeretetemet egyedül csak Gábor fogadta el, a többieknek nem kellett. Másfajta szeretetre vágyik valamennyi. . . . Azután majd egyszer ne építs mindent a családra. Ha egy idegen gyermek rádmosolyog az utcán, állj meg és neved a szemébe. Itt egy nemes barát, ott egy tiszta asszony, emberek, könyvek, muzsika. Látod, mi minden van, ami minden családé.

Bejött Terka a teával. Fel akarta az ágyban támasztani nagyságáját, de az asszony szeretettel eltolta kezét. Azután felnyögött. Sokáig álltak mellette dermedt mozdulatlansággal és nézték, micsoda kínzó, ordítani akaró fájdalom vonaglik végig az arcán. De a beteg nem kiáltott. Rángó vonásai lassankint elszelídültek. Csak a hangja hangzott messzebről, mélyebbről, magasabbról.

— Tedd csak le, fiam, a teát és maradj itt mellettem. Ez a mi Terkánk... Azután tanuljatok meg még egyet: magatokat is ápoljátok, ne csak az uratokat és gyerekeiteket. Ha a gyerekek

mindenre tárt lelkét figyelitek, nézzetek magatokba is, és úgy adjatok, hogy cserébe mindig kapjatok is valamit. Jaj, én nem lázítok, inkább megfogom a kezeteket és útnak engedlek bennetekét a családba. De, hallgassatok rám, az ajtó nyitva áll egy családból minden családba. Én ezt még nem tudtam. De minden erőmet, a szívem véréit, bitemet, tudásomat, és bizony gyerekek, minden önbecsülésemet és majdnem mások megbecsülését is szeretetre kellett átváltanom, hogy megmaradhassak börtönömben ... De ne engedjétek, gyermekeim, ne engedjétek, hadd legyek erős, bátor és erős, bátor és kíméletlen, amilyenek ők voltak velem. Tudjátok meg, hogy én nagyon beteg vagyok és az uram még nem látta ma, pedig nincs is foglalkozása. A férjemet, aki nem volt mindig jó hozzám, meg is ütött, útszéli szajhákától betegségeket hozott, — igen, és kiabált és nem tűrte, hogy én is beteg legyek, halálos betegen vánszorogtam körülötte, mert nyögött, panaszkodott, pedig nem volt semmi baja, most sincs, csak nem bírja nézni az én betegségem. Igaz, hogy rákom van, de az uram fogta a rák ollóját és segített neki... Jaj, igazságtalan vagyok, nem mondtam semmit. Ugye, nem mondtam semmit, gyerekek? . . . Aludni szeretnék.

Terka kézen fogta Vilmát és kivezette a konybába-Itt egy darabig összeszorított ajakkal, könnyes szemmel néztek egymásra, míg egyszer csak kiáradt belőlük a sírás. Azután egymást akarták vigasztalni, csendesíteni, Terka félénken megsimogatta Vilma karját, Vilma is kinyújtotta kezét a kis cseléd után. És fölszabadult zokogással egymásra borultak.

X.

Olga a sok estélyi ruhás nő között valósággal meneküli páholyáig. Nem így akart ő megjelenni. Azt hitte, hogy nők, férfiak ma este csak őt fogják bámulni az Operában és még a színpadról is az ő páholyába dobálnak virágot. A látcsövek tisztelgő sortűzében akkorára nő, hogy az egész színházat betölti hódító jelenlétével. És most lopva surrant végig egyszerű kabátjában az elsőemeleti páholyok folyosóján. Csak észre ne vegyék. Meg kellene tiltani, hogy valósággal levetkőztessék a szegény, védtelen nőket az izzó látcsövek. Jaj, csak Andok ne váratna soká magára.

Közvetlenül a páholya előtt két szmoking beszélgetett. Az egyik az újságíró volt. Olga szétválasztotta őket és besietett. Andok türelmetlenül nyújtotta kezét a másik szmoking felé. Az elfogadta és megszorította ugyan, de nem eresztette el.

— Ki ez a nő? Elbűvölő jelenség.

— Ismerősöm, — felelte Andok, akinek nem tetszett ez a hirtelen felgyúlt elragadtatás.

— Mutass be neki, kérlek. Feltétlenül meg kell ismernem.

Ez a támadó kérdés még jobban felbőszítette az újságírót.

— Bocsáss meg, kérlek, de az őszinte kérésre nekem is őszintén kell felelnem. Hónapok óta nem találkoztam vele, valami harag volt közöttünk, mára azután egészen váratlanul meghívott páholyába. Engedd meg, hogy először a magunk ügyét intézzük el.

A másik neveteké. Ebben a pillanatban olyan volt az arca, mint egy ragadozóé. Es már közel járt a negyvenhez. Ránézett Andokra és tekintével parancsolt, rendelkezett.

— Hiszen ráérek én, nem olyan sürgős, várhatok az első felvonás végéig is. Addig kibeszélhetitek magatokat. Tudtommol nem vagy zenei rovatvezető és így remélem, hogy a darab úgyszemint érdekel benneteket. Bár többhónapos kimagyarázkodásra jobb helyet is választhatatok volna magatoknak. Ez a Wagner olyan monstrosus apparátussal dolgozik, hogy az ember kénytelen a szomszédja fülébe suttogni mondanivalóját.

Megint elnevette magát.

— Mondd csak, ez a te gyönyörű ismerősöd kicsoda viszonyban van Jeney bankárral?

Andok elvörösödött.

— Én igazán nem vagyok gyámja.. .

— No, no, csak azért kérdezem, mert egyszer találkoztam vele egy budai cukrászdában. Persze, nekem is valami nőügyem volt. Az ember negyvenéves fejjel nem megy el csak úgy krémesbélest enni Budára. Az az egy azonban bizonyos, hogy a kis nő nem sokat kereshetett ezen az ügyön. Pontos értesüléseim vannak, hogy Jeney a nőügyeit intézi el a legnagyobb pénzügyi zsenialitással. Nekem, sajnos, nincsenek sikereim. Rendszerint olyan nőre bukom, akit először tetőtől talpig fel kell öltöztetnem, hogy levetközzék. Emlékszel még a kis szőke Mayára, akit ott fedeztem fel nálam a nyomdászlányok között? Hónapokon keresztül majd megőrültem. De Mayának vőlegénye volt, Maya férjhez akart menni...

— Bocsáss meg, — vágott közbe Andok, — de igazán nem áll módomban, és még veled szemben való alárendeltségemből sem következik, hogy az összes viszonyaidat meghallgassam. Különösen, ha ezzel megsértek egy nőt, aki már néhány perce vár rám ...

Olga elhelyezkedett a páholyban. Örvendett, hogy levetette szegényes kabátját és egyszerű estélyi ruhájában feltárhatta szépsége csodáit. Azért még ki tudott menteni egy díszvirágot és selyemharisnyát az otthoni siralmas rongycsomóból. Elővette látcsövét és amikor körülhordozta szemét, felujjongott, hogy hányan keresik, símogatják körül az ő hirtelen felbukkant hódító fiatalságát. Néha összeakaszkodott egy másik látcső-szempárral és egy pillanatig mosolygó kedvességgel egymásba néztek. Nem haragudott, amiért Andok nem tisztelgett még nála.

Ezután az erkélyek és a magasabb páholyok felé emelte fejét. Egy második emeleti páholy előrehajló alakjában apjára ismert. Nem akart hinni szemének, felkapta látcsövét, hogy megbizonyosodjék róla. De gyorsan letette újra. Apja és Anikó ekkor már integettek feléje.

Hátrahúzódott. Nem akarta üdvözölni őket. Olyan dühös lett, hogy ha nem lett volna itt Pali, megszökik az Operából és meg sem áll hazáig. Igaz, hogy máskor is találkozott már velük, de ez a mostani eset felháborította. Hogy miért, arra az első pillanatban nem igen tudott felelni magának. De a páholy sötét mélyén egyszerre megjelent előtte az anyja. Megállt vele szemben és azt kérdezte: No mit szólsz az apádhoz?... Da-

cosan megrázta magát, mire az anyja eltűnt. Nem szerette a siralmas jeleneteket. De ott maradt ő maga, szemben színésznője oldalán az apja nevető arcával, elkésértette, hogy ennyien megszöktek a családi házból. De különösen az apja, kinek igazán nem szabadna ilyen nyilvánosan mutogatnia magát. És mintha ezzel a találkozással az ő életbe induló biztonsága is megingott volna. Nyugtalanítani kezdte, hogy ő is rálépett az apja mindig ravaszkodó, kerülő útjára. Azután volt még valami. Ezt azonban még magának is csak félig merte bevallani, igen, ő valahogyan meg volt győződve, hogy az ő útja egyenes, tiszta és tisztességes. Nem is érezte fontosnak, hogy ezt a bitét bárkivel is igazoltassa. Erkölcsi magaslatok felé pedig nem nézett. Jól tudta, hogy ezeket az emelvényeket megkövezett nők és férfiak csontjából, vérből és agyvelejéből építették. Akiken fölcúcsosodik ez a begy, vérből, csontból és agyvelőből, mindig ugyanazok, de aki fönn áll, és a mindenkori erkölcs nevében ítélkezik, az a világ körforgásában szinte percenkint változik. Itt kissé zavarba jött, mert eszébe jutott, hogy ezt a gondolatot Béla novellájában olvasta. De most az apjáról akart gondolkozni, igen. Azután egyszerre jön az apja, eljön ide egy borzalmasan beteg asszony mellől, aki melleleg még a felesége is és melleleg még az ő gyerekeit is bozta a világra, mindezekon felül pedig még az ő édes anyja is, igenis, idemerészkedik és az ő szabad útján vigyorogva keresztbefekszik ezzel a lélektelen, szőke húsdarabbal, a szeretőjével. Az volt a legkellemetlenebb, hogy most már abban sem volt feltétlenül bizonyos,

hogy jogosan szökött meg hazulról, az anyja beteg-
 ágya mellől. Jaj, hol marad az az Andok? Nem
 meri: előre menni. Félt, hogy felfedezik keserves
 titkát.

Végre túlestek a találkozás első izgalmán.

— Jaj, drága Pali, annyi mondanivalóm lenne
 magának.

De már megkezdődött az előadás és ma-
 guk is rájöttek, hogy kár volt éppen ezt a helyet
 választaniuk bőséges magyarázkodásra. Egyszerre
 felragyogott Olga szeme.

— Van egy ötletem. Menjünk el innen
 valami csendes helyre, ahol elmondhatunk egy-
 másnak mindent. Igen? Akkor segítse rám a
 kabátom és szökjünk meg innen.

Andok nem mozdult, nem nyúlt a lány ka-
 bátja után.

— Talán menjünk ki előbb a folyosóra.
 Valamit okvetlenül közölnöm kell magával.

Olga nem akart ellenkezni első újból való
 összetalálkozásukon, de rosszul esett neki a fiú
 húzódozása. Künn kérdő szemmel bámult Andokra.

— Maga most el fog ítélni engem. Legalább
 is kellemetlenül érinti, hogy én, aki mindig
 repültem magával, most egyszerre gyáván meg-
 torpanok.

— Ne beszéljünk erről, — szolt közbe kel-
 letlenül Olga. — Azt mondta, közölni akar
 velem valamit.

De igenis beszéljünk. Azt tudja, ugye,
 hogy újságíró vagyok és azt hiszem, a legjobbak
 közül való. De ez nem számít. Csak addig vagyok
 nagy újságíró, amíg egy lap áll mögöttem. Érti?

— Egy szót sem értek az egészből, — nevetett a lány. De remélem, hogy előbb-utóbb még rájövök valamire.

— Nos, hát igen, a nyolcas páholyban van a kiadóm, az a szmokingos pofa, akivel beszélgettem. Mondom, itt ül néhány lépésnyire az én mindenható gazdám, aki szerencsétlenségemre, alig hogy, meglátta, már szerelmes is lett magába.

— És ha én ennek dacára kérem, hogy menjünk innen?

— Akkor én megfogom a kezét és könyörögök, hogy maradjunk. Maga nem ismeri azokat a férfiakat, akik duzzadnak a pénztől, hogy mire képesek, ha megkívánnak egy nőt. Engem holnap kidobát a lapjától, de maga mégis csak a szeretője lesz.

Olga elnevette magát.

— Ha nem volnánk olyan jó barátok, akkor most nagyon megharagudnék magára. Hiszen úgy beszél rólam, mintha fix összegért bárki megkaphatna.

— Hiszen ez csak elmélet. De nézzen csak belém igaz baráti szemmel és gondolja meg, hogy én kiszakítom magam a napi robotból és végre, végre idejövök magához és magáért, — és akhór egyszerre csak megjelenik egy ember, akinek a napi robotot köszönhetem és azt mondja: „nekem tetszik a nőd, elbűvölő jelenség, meg kell ismernem“. Tudja mi ez? Parancs. Es még azt sem hazudhattam, hogy menyasszonyom, mert valami budai cukrászdában látta már magát Jeneyvel.

— Kivel van itt ez az ember?

— Hogy kivel? A jelenlegi barátnőjével. De

ez ne aggassza. Abban a pillanatban, amikor magát meglátta, már szakított is a régivel.

Andok most azt bitte, hogy Olga nagyon fel fog háborodni, veszi a kabátját és elmegy, itt nagyja őt a kiadójával együtt. De nem ez történt. Egészen váratlanul belekarolt és mosolygó szemmel, szelíd szavakkal békítette.

— No, nézze, Pali, azért mi ketten ne baragudjunk egymásra. Ha csakugyan olyan nagyon gazdag ember, akkor egyszerűen be fog mutatni neki. A többi azután az én dolgom. Ez azonban nem érintheti a mi barátságunkat. Szükségem van magára. Itt maradunk és az is bizonyos, hogy még nagyon sok minden történhetik velünk kettőnkkel, amíg annak a szeretője leszek. Ha ugyan egyáltalában a szeretője leszek. Olyan kurtizán szeretnék lenni, akinek a szerelmttrt megőrülnek a férfiak. En pedig az örülségük legmagasabb fokán rájuk zárom az ajtót és elmenekülök. Ez a kis esetem Jeneyvel nagyon megutáltatta velem az éhes férfiakat. A szerelem az más. De azt még nem ismerem. És most menjünk vissza a páholyba. Vége az első felvonásnak.

— Gyerünk tapsolni, — jegyezte meg Andok, miközben Olga különös, csábító és érthetetlen nagyságára gondolt.

Alig, hogy bementek, a bizonytalanul kinyitott páholyajtón bekukucsált Andok kiadójának kopaszodó feje. Az újságíró betessékelte.

— Engedje meg, kedves Olga, hogy bemutasam főnökömet: Barta Bélát, ki különben hírhedt nőhódító.

— Ó, én szívesebben hódolok a szép nőknek,

— beszéli már Olgához Barta és hosszasan csókolta a lány kezét. Majd mikor Olga megakadályozta egyetlen kézcsók végletekig nyúló folytatásában, Andokhoz fordult.

— Kérlek Palikám, a húgom feltétlenül látni akar. Meg kellett ígérnem, hogy meglátogatod páholyában.

Andok egy pillanatig mozdulatlanul állt, de Olga ránézett, amire megadással elindult a nyolcas páholy felé ...

Gábor mégis telefonált Ernának. Úgy érezte, hogy megszökött egy ember elől, akinek éppen olyan magányos az élete, mint az övé volt mostanáig. Egyedül hagyta az örület rémületével. Nincs senkije, egy meleg szó, egyetlen baráti kéz, mely elvezesse a szakadék széléről.

Jaj, mennyi mindent visz még a vállán, a hátár), két karján, micsoda nagy szavakat és magába oltott érzéseket. Attól ilyen nehéz a szíve, azért jár ilyen súlyosan. Sok életet cipel magával, míg őt alig viszi valaki. Az anyja, szegény, hiába, már nem bírja. Ha Erna teste beleférne a lelkébe, boldogan vinné magával.

Az anyja már nem bírja. Olyan gyenge, mint egy ma született gyermek. Ha most az anyja az ő gyermekük lehetne, az övé és Vilmáé, jaj, milyen kedvesen, milyen szerelmes gondossággal fel tudnák nevelni. Anyácskám, mondd, most még nem késő, nem akarnál a mi gyerekünkhöz lenni?...

Anikó duzzogott. Csehi békítgette. Arról beszélt a nőnek, hogy milyen gyönyörű napjuk volt ma. Autóval föl a Sváb-hegyre, a kioszkban ebéd,

azután haza az ágyba. Mint két fiatal szerelmes.

És ez a gyöngysor is a nyakán.

— Ugyan hagyd már ezt a gyöngysort. Látszik, hogy ritkán jutsz pénzhez. Egyszer még téged is bevisznek a rendőrségre. Volt már nekem ilyen gavallérom. De az legalább fiatalabb volt vagy harminc esztendővel.

— Hogy beszélhetsz így, ilyen gyönyörű nap után?

Anikó már nem is figyelt Csehi szavaira. Olga páholyát kutatta át látcsövével. Bosszantotta, hogy a lány nem is üdvözölte őket. Végre megtudta, amit akart, abbahagyta vizsgálódását és egyszerre búbájossá édesedett hangon fordult az öreghez.

— Tetszik nekem ez a kis Olga. Tudod, kivel flörtöl? Barta Bélával. Ez a tempó igazán elragadó. Andok meg Barta régi szerelmének csapja a szelet. Ezt nevezem összjátéknak.

Csehi nem örült ennek a felfedezésnek. Néhány perc óta nyugtalanította valami. Mióta Anikó olyan ridegen beszélt hozzá, állandóan feleségére gondolt. Egész nap haza sem nézett. Jaj, legalább Anikó nézzen rá melegebben.

A színésznő megfogta karját és a páholy sötéti. mélyén odaadta vigasztaló ajkát öreg szeretőjének.

— Igazán szép napunk volt, öregem. Úgy éltünk, mint ifjú nászutasok, hanem ezzel még nincs vége a napnak, színház után a Muskátliban folytatjuk. Megsúgom neked, hogy ők is ott lesznek. Bartának törzsasztala van a Muskátliban.

Távolabbi céljairól nem beszélt. Csehinek nem

tetszett az ötlet, de nem mert ellentmondani. Pénze is fogyóban volt, pedig eddig még egyetlen fillért sem adott haza. Az is bántotta, hogy Olgával összekerülnek. A felesége beteg, és ha már ő nem tud uralkodni magán, nem való, hogy a saját gyerekeivel mulasson valahol. De Anikó lány becézéssel megcirógatta vénülő arcáé. Egészén bizonyos, hogy nagyon szép éjszakájuk lesz a Muskátliban...

Alig, hogy Vilma és Terka magára hagyták, Csehiné halálos fáradtsággal elnyújtózott. Úgy érezte, hogy mindent elmondott, átadott ennek a kedves, szerelmes lánykának, ki Gábortól jött hozzá és tőle örökre visszament Gáborhoz. Betelt az élete. Nem akar már semmié senkitől. De hozzá se jöjjenek. Az ura pedig egész nap nem volé íthton. Éppen ma. Minden ma történik, minden. Ma fog meghalni ő is. Furcsa, hogy nem fél, nem ijed vissza a haláltól. Ha nem mondhatta volna el Vilmának, talán még tudna élni egy napot. Még várt volna valamire.

Elaludt. Akkor sem ébredt fel, mikor az orvos megfogta kezét és ijedten számolgatta megfogyatkozott érverését, mely néhány óra alatt aggasztóan majdnem a felére esett vissza. Csak hatvanig tudott számolni percenként. Már elő sem vette a szokásos morphiomot. Itt már nincs szükség csendesítőre. Igen, már nem is mögötte áll, már eléje került a halál, kezében az elmúlás és az örök élet fecskendőjével. Az orvos még egyszer ránézett betegére. Ez a kiélt, agyonhajszolt, megrugdosott anyaszív már csak sóhajtvá vert, megrokkant és jární elfelejtett bizonytalansággal.

Gábor a lépcsőn találkozott az orvossal. Megálltak. Az orvos kezét fogott Gáborral, kemény, bátorító szorítással.

— Legyen mellette. Nem hiszem, hogy lennének még fájdalmai. Olyan gyenge már szegényke, hogy a fájdalmak is megkímélik. Azt hiszem, hogy ma éjjel...

Itt hirtelen elharapta szavait és kihúzta kezét Gáhoréból. Egy könnycsepp gördült végig az arcán és ijedten megbújt a sűrű bajusz érdekében. Gábor sokáig nézett utána. Lám, mennyi testvére van, mennyi ember, hány meleg szív. És ma éjszaka már nem lesz édesanyja.

Terka kiszaladt az előszobába Gábor elé. A kezével dörzsölte szét könnyeit. Gábor szelíd szomorúsággal megsimogatta a lány arcát és haját. A kis cseléd lehajolt és megcsókolta kezét. Meg akarta köszönni ezt a nagy, nagy jószágot. Azután arra is rájött, hogy a Béla úr bizony megcsalta a jószágával. Mert micsoda jószág az olyan emberé, aki egész nap haza se néz, még most se, pedig már késő este van, aki nem szereti az édesanyját és neki magának még egy jó szót se vetett ocla, pedig megmentette a sok drága holmit. Bizony, mégis csak a Janié lesz egyszer.

Gábor leült egy székre az anyja ágya mellé. Nézte és megreszketett. Jaj, hiszen sietnie kell, ha mindent el akar mondani neki. Nem baj, ha nem is hallja, csak itt legyen mellette. Milyen szomorú, hogy nem nézhet a szemébe. Ha meghal, a tekintetéből napsugár lesz, mert az ugyanazzal a szeretettel tűz mindenkire.

— Anyácskám, ébredj, eljöttünk, hogy elbú-

csúzzunk tőled. Nézz csak körül, mindnyájan itt vagyunk. Először az apánkat engedjük hozzád, meri ő ismert a legkorábban téged. Összekerültetek, kér, szép, fiatal ember, és ránk gondoltatok. Hogy roi megérkezünk hozzátok a szerelmetek messzi országújáról és mellétek telepszünk. Most itt az urad. Eljött, hogy búcsút vegyen tőled. Hallgasd csak meg, el akarja mondani, hogy megnyit futkosott egész nap, hogy új, szebb életet teremtsen neked. Es éppen ma sikerült minden. Nézd hogy sugárzik az arca. De kár, hogy most elfáradtál kissé, különben láthatnád, mennyi ajándékot hozott az apánk. Csak most még ott vannak a másik szobában. Nem is ő hozta talán, hanem a Jézuska és ha kinyílik az ajtó, angyali fényárban úszik minden és kis üvegharangocskák csilingelnek. Mennyi szép szó, ragyogó út, meleg tekintet, meghatott szeretet, könnyes részvét, mennyi megértés, biztat, sugárzik, csábít. Jaj, szinte látlak, ahogyan ott állsz a nagy fényben és ugrálsz örömdben és tapsikálsz pirinyó kezecskéddel. Azután rálépsz arra a ragyogó útra, de akkor már nagyobb vagy és dalolsz: „Az anyám azt mondta, hogy kerüljelek, csak szívből szeresselek. Jó éjt, jó éjt, jó éjszakát, ne kérdezd többé a mamát“. Emlékszel? Nem is tudom, miért éppen ezt a dalt. Talán mert ezt szeretted a legjobban. Kedves kis meleg hangod volt.

Terka bejött, mert meghallotta a fiatal úr csendes beszédjét és dúdolását. Leült a szőnyegre.

— No, most hadd menjen Olga is az ágyadhoz. Úgy, ülj csak oda szépen, de ne beszélj. Majd én megmagyarázok mindent. Ez az Olga

makacs lány, ez az egyetlen hibája. En nem tudom kire ütött, mikor ti mind a ketten olyan jók és türelmesek vagytok. No, de nincsen ember hiba nélkül. Nem igaz? Nevetni fogsz, igazán, valóságos komédia az egész. Tudod az igazgatóm lánya megszerette Olgát. Azt akarja, hogy barátnője és társalkodónője legyen. Nem furcsa? Innen kerültek azok a drága dolgok. Felöltözteti és viszi magával mindenfelé, autón és multságokra. A nagyon gazdag embereknek vannak néha ilyen szeszélyei. Persze Olga most kap más ruhákat Ernától, ne félj. Ez a haszontalan lány csupa dacból hazudott neked. Most itt ül melletted és csupa könny a szeme és a szíve. A te lányod.

— Most állj félre Olgácskám. Béla már türelmetlenkedik. Emlékszel, milyen kedves kis csöppség volt ez a Béla? Mindenkit meghódított. Csak ő másként szereti az anyját, azért, mert művész. De tudja, hogy neked köszönhet mindent, hogy a te lelked viszi a szegények és szenvedők felé. Látod, alig jelent meg a könyve, már mondogatják: ebből a kis Csehi Bélából nagy ember lesz... Lám, itt ül és úgy meg van hatva, hogy ő, aki minden ember bánatát érzi és elpanaszolja, előtte csak hallgatni tud. Azt mondja, hogy te szavak nélkül is megérted őt.

— És itt vagyok én, Gábor, a legnagyobb riad. Én is eljöttem hozzád. Itt állok, nem mondok semmit magamról, csak annyit engedj meg, hogy elbúcsúzzam tőled. Tudod, én most elmegyek hazulról. Tebenned annyira megszerettem a csaláot, a mindent megszépítő szeretetet, hogy boldog, játékos kedvünk támadt az életed foly-

tatására. Igaz, te még nem tudod, hogy Vilma és én odaígértünk egymásnak.

Az anya felnyitotta szemét és fiára nézett. Gábor letérdelt, hogy közelebb legyen hozzá. A két csodálatos szem mélyén nyoma sem volt egy asszonyi élet keserű szenvedéseinek. Csak szeretet és mélységes hálálkodás. Úgy nézett erre az alázatos, bánatban eléje roskadt gyerekére, mintha csakugyan min anyáján itt lennének körülötte. Gábor kitérte szemét és szívét, hogy egészen beleolvadjon ez a tekintet. Most ezekben a pillanatokban nem gondolt senkire, még az anyja sárban, vérben meghurcolt éveire sem. Csak a szemét nézte. Milyen tiszta és meleg. A gyermek első mosolya tükröződik így az anyaszemben. A gyermek szeme ilyen az első mosoly kivirulásában. Hogy megnőtt, és még egyre nő. Egész arcát, az egész életét betölti. Es még mindig ölelkezik a szemük. Azután elsötétült minden körülötte. Az anya lezárta a szemét . . .

Színes szerpentin szallagok hullámzottak és körülfonták a táncolókat. Egy szikár férfi ült a zongoránál és ujjongva verte lázító muzsikáját az elszabadult lábak alá. füst, parfümök bemocskolt illata és borgőz kavargott a levegőben. Oly jól csúszik ez a banánhéj. Négyen-öten szorongtak egy kétszemélyes asztalnál. A táncoló párok úgy összezsúfolódtak a szűk helyen, hogy úgy látszott, mintha mindenki táncolna mindenkivel. Barta ugyan megkísérelte, hogy ebből a szédült táncorgiából Olgát kimentse magának, hogy csak az ő kizárólagos táncosa legyen, de nem sikerült. A váratlanul előkerült Béla, Anikó ugráló lábá-

val versengett. Ha pillanatra eleresztettek egy nőt, már új férfi vitte magával. Alig emlékeztek rá, hogy ki kivel indult el. Az öreg Cseni nem bírta a tempót. Egyedül ült az asztalnál és ivott. Lehajtotta fejét. Egy könnycsepp belehullott pezsgőjébe. A zongora zengett és lázított. Az elcsigázott lábak már szinte vonaglottak a padlón. Az én babám egy fekete nő . . .

Végre visszaültek az asztalhoz. Micsoda fülledt felszabadulás. Pezsgő, bor, cigaretta, szerelem. Ujjé! Csók és kacagás... Andok már az Operából megszökött előlük. Meg kellett hódítania gazdája régi szeretőjét . . . Közönyös pincérek hordták az italt és a csiklandó ételeket. Könnyű fehér labdácskákkal dobálóztak. Ujra színes szerpentin és megint csók. Vágy. Fullasztó vágy és hőség. És még egyre jöttek. Anikó Barta lábát kereste az asztal alatt. Olga fáradt volt és arra gondolt, hogy haza kellene menni és lefeküdni az ágyába az anyja mellé. Egyszerre hangozanekitámadt az apjának.

— Nem szégyenled magad, te vén szoknyavadász. A feleséged talán haldoklik és te itt éjszakázol.

— Nem igaz, hazudsz. Beszéltem az orvossal, ma beszéltem vele, azt mondta, hogy még csak hetek múlva. Kikérem magamnak, hogy egy taknyos kölyök megleckéztessen.

Béla, ki alig hallott valamit, csak azt látta, hogy valami veszekedés készül, felugrott, hogy kibékítse őket. Felemelte poharát, érezte, hogy mondania kell valamit, igen, hiszen az előbb még egészen pontosan tudta, meg volt a kész

férve, hogyan fogja megnevetetni és újra össze-
Lángolni ezé a félig elázott társaságot. De a
nyelve nem engedelmeskedett.

— Éljen az anyánk!

Csak amikor már kimondta, csak akkor ré-
mült össze a három ember feldúlt arca. Valami
felzaklatta, megrendítette őket. Még egy perc és
falán jajgató zokogással esnek össze. De ekkor
az a szikár férfi megint belecsapott a zongorába.
Először csak a majdnem kiáradt könnyük szeli-
dült ijedt mosollyá arcukon, azután megmozdult
a lábuk is. Nevetés csilingelt körülöttük. Fel-
emelték poharukat.

— Éljen az ifjúság, —, súgta Olga fülébe
Barta. Ittak és újra ittak. Új mámorral bele a
táncba. Anikó lemondott Bartáról és Bélával vi-
gasztalódott. Ha elveszi az öreg, akkor úgyis a
gyereke lesz. Hajrá! Szerpentin és vágy. Elsza-
badult szemérmetlen kacagás. Ujjé! A zongora.
Oly jól csúszik ez a banánhéj. A szikár férfi
csontos gép-keze. Egy éhes férfiszáj belemar egy
hófehér vállba. Tánc, szédület, pezsgő, füst, illat,
színek, pincérek. Az öreg Csehi megint magára
maradt az asztalnál. Az elköltött ötszáz pengőre
gondolt, azután feleségére, és erre az egész nyo-
morúságos életre. Hiába, szép lába van Anikónak.
Vagy az ottan Olga lába? Gyengül a szeme.
Talán könnyes is . . .

Igen, mikor az anya szeme lezárult, egyszerre
elsötétült minden körülötte. Az apja, Olga és
Béla is csak azért szépültek meg az ágya előtt, csak
azért vezette hozzá az ideális férjet és a legjobb
gyerekeket, mert az ő szeme ragyogta be őket.

De most kialudt: a fény. Igaz, hogy elkoldulta, ellopta az anyja szemét, de mintha csoda történt volna: belőle már nem kifelé sugárzott, hanem befelé, a maga eszmélő életére.

Megérezte a halált. Hallotta Terka kitörő zokogását. Hogy világít bennem a szeme. De nem roskadt még mélyebbre, nem kiáltott utána. A térdelő fiú lassan fölemelkedett. Emelkedett. Meghalt és csak mi vagyunk mellette: Terka meg én. Úgy érezte, hogy Vilma már a háta mögött áll és vár. Csak az anyja szeretetében tisztult meg ez az önző, kegyetlen család. Ő is csak ezért robotolt értük reggeltől estig, és mióta már. Ma van az első igazán boldog és igazán boldogtalan napom. Vilma szerelme és az anyám halála. Férj és gyermekek szörnyű bűne a család ellen és az ő felszabadulása. Ők maguk jöttek hozzá és a szemébe nevettek, hogy még mindig viszi és erőszakkal el akarja tartani őket. Állati szeretetét is megcsúfolták. Az anyja szeme pedig egyre csodálatosabban tündöklött benne. Lám még ő is segít, hogy megtaláljam magam. Kitörni innen! A gyilkos házból szerető és szerelmes emberek közé. Vilma! Az anyja szeme szétömlő, meleg ragyogásában először halk dadogással, majd ujjongó lelkendezéssel végre be merte vallani, hogy megy, menekül innen és nem visz magával semmit, csak az anyaszem örök csillogását. Bezárt, másokért görnyedező évei szabadon, szabadon nekirugaszkodnak. Kihúzza magát és mint időtlen törpék hullanak le róla a régi óriások. Kitérta az ablakot és felsóhajtott.

A kitagadott család ezalatt kacagva, düle-

dezve összefogódzott. A szűk lépcsőn részeg barátsággal támogatták egymást. Érett mámorukban valóságos nevetési roham rázta meg őket. Megbotlottak és feltápászkodtak. Oly jól csúszik ez a banánhéj. Béla négykézláb mászott fel a lépcsőn. Majd behaltak az eszméletlen röhögésbe. Terka kisírt szeme sem állította meg őket. Mi a fenéért bög itt ez a lány? Ki kell dobni a szomorú embereket. Féktelen jókedvük még Gábor fenyegető alakjától sem riadt vissza. Mulattak a hórihorgas emberen.

— Meghalt az anyánk.

Gábor a kitárt ajtóban állt és nézte őket. Nem baj, így még könnyebb lesz. De szavai elvesztek a viharzó hahotában.

— Halljátok? Meghalt az anyánk!

Az öreg Csehi volt az első, ki megrendülten elhallgatott. De Olga és Béla még mindig nevettek. Homályosan érezték ugyan, hogy valami egészen szokatlan dolog történhetett ebben a házban. A legnagyobb baj azonban az volt, hogy még mindig nem tudták határozottan, hova is kerültek. Ez az óriás itt nyilván valami mulató portása. Hol a libéria, öreg? Béla nehezen kinyújtott kézzel megfricskázta Gábor orrát. Közben Csehi is elfeledte, hogy mi is volt az, ami olyan hirtelen elnémította és kacagott tovább.

Gábor lerázta magáról Béla tolakodó részegségét. Most már valósággal a fülükbe ordította a halált. És nem hallgatott el, míg csak beléjük nem fojtotta ezt a szégyenletes nevetést.

Az első pillanatban irtózva néztek egymásra. Azután szinte könyörögve bámultak Gáborra, hogy

segítsen nekik, ne legyen hozzájuk olyan kegyetlen. Idézzon csak rájuk, hogy milyen gyámoltalanok. Ők kicsit sokat ittak, jól érezték magukat és nem készültek az anyjuk halálára. A megölt nevetésen keresztül ekkor már az első könnyecseppek is előszivárogtak.

— Én most elmegyek! Értitek? Az anyánkat még eltemetjük, azután nem jövök vissza hozzátok. Én nem tartom többé együtt a Csehi családot. Boldoguljatok, ahogyan tudtok. És most magatokra hagylak, hogy elbúcsúzzatok tőle.

Gábor már megindult, de ekkor először az apja, azután Béla rogyott térdre előtte. Átölelték a lábát, ruháját csókolták, simogatták. A részegség, meghiúsultság és rettegettség zavaros, megcsúszó szavaival kérték, hogy maradjon velük, ne bűnösse őket ilyen rettenetesen. Hiszen ők csak berúgtak, majd meglátja, milyen más lesz az életük ezután. Egymás szájából kapták ki a dadogó szavakat. Sírtak és fenyegetőztek, a földön kúsztak előtte.

Gábor beleundorodott ebbe a lealázó jelenetbe. Az anyja szeme elnyugodott benne, a szíve puhán, melegen megvetett vánkosán. Csak állt közöttük némán, mozdulatlanul és kifelé bámult. Már hajnalodott.

Olga az ablak mellől nézte őket.

— Milyen szégyenletes, milyen szégyenletes, — ismételte halkán és arra gondolt, hogy ha elmegy Gábor, bemegy az anyjához és megcsokolja a kezét. Jaj, ha ő tudta volna, hogy ilyen hamar meg akar halni szegény. Hiszen neki nem mondott semmit. Milyen csodálatosan szenved-

dett, és még örülni is tudott az örvendezőkkel. Ha nem lesz itt senki, a szájáé is meg fogja csókolni.

Gábor erőszakkal tépte ki magát közülük. Künn megállott Terka előtt.

— Téged, igen, egyedül téged viszlek magammal

A kis cseléd rábámult Gáborra, de nem felelt. A könnyek elmosták a hangját.

Az öreg Cseni és Béla ott maradtak a földön. Halál és nyomor. Mi lesz velük? Fel akartak kelni, összefogódtak, támogatták egymást, de mindig újra visszaestek. Olga már ott térdelt az anyja ágya előtt. Ők pedig kínzó borzongással másztak a másik szoba felé. A halott vonzotta és visszariasztotta őket. Látni akarták és remegtek tőle. Igen, most megállanak előtte és bevallják, hogy mennyire szegyeitek a maguk ide-oda bolyongó szeretetét. Ezért nem tudtak hazajönni az ő utolsó napján. És megkérdezik, hogy mi lesz velük asszony és anya nélkül a szétzüllő családban. Gábor is elhagyta őket. Csak azt várta, hogy meghaljon az anyjuk. Mi lesz velük? De mikor már a küszöbíg értek, visszafordultak és elvánszorogtak a heverőig. Nem mertek bemenni hozzá.

(VÉGE)

Ez a könyv az ERDÉLYI SZÉPMIVES CÉH huszonharmadik kiadványa; II. sorozatának 23— 24. sz. könyve. Illusztrálta: Gróf BÁNFFY MIKLÓS. Nyomtatta a LAPKIADÓ R.-T. nyomdája nova antiqua betűkkel. A szedést LAUF RUDOLF, a nyomást PINTYE ALBERT, a könyvkötést ROHONYI ANTAL vezették.